

Förortens sociala kapital

– En utvärdering av Lugna gatan i Göteborg och Malmö

Thomas Öhlund & Per Oskar Gundel, Michael Klaus
Institutionen för Socialt arbete
Stockholms universitet, juni 2009

FÖRORD

Jag vill tacka arvfondsdelegationen, och då speciellt Annica Thomas, för det stöd och uppbackning jag har erhållit under projektets gång. Ett stort tack till Per Oskar Gundel och Michael Klaus för ert bidrag till rapporten. Alla tjänstemän som arbetar för att ungdomar skall få en bättre tillvaro och som har tagit sig tid att träffas och delge mig sina kunskaper förtjänar ett stort tack. Lugna gatan, dess chef, verksamhetschefer och alla värdar i de olika områdena ges härmed ett officiellt tack! Varje gång jag har besökt er har jag bjudits in och välkomnats på ett öppet och varmt sätt. Till sist, vill jag tacka de ungdomar och juniorer som har delat med sig av sina erfarenheter och sin syn på Lugna gatan, utan er hade den här utvärderingen inte varit möjlig!

Thomas Öhlund
Stockholm, juni 2009

SAMMANFATTNING

I den här utvärderingen har Lugna gatans etablering och verksamhet i Göteborg och Malmö undersökts under åren 2007 – 2009. I uppdraget från Allmänna arvsfonden ingick att belysa följande frågeställningar:

- Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser lämnar pengarna spår?
- Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter de på?
- Hur upplever målgruppen insatserna?
- Kvantitativa aspekter på antal personer som varit verksamma/deltagit i den aktuella verksamheten och eventuella kostnadsbesparingar som kan göras med hjälp av erfarenheter från projektet.

Utvärderingen har undersökt verksamheten utifrån fyra delsyften. Det första delsyftet var att studera Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö utifrån skillnader och likheter samt vilka samarbetspartner som finns. Det andra delsyftet var att undersöka och analysera Lugna gatans metod. Ett tredje delsyfte var att undersöka relationen och samarbetet mellan Lugna gatan och offentliga aktörer. Det fjärde delsyftet var att beskriva ungdomarnas relation till och syn på Lugna gatans värddar.

I Utvärderingen har en kvalitativ metod använts i form av intervjuer, observationer och en dokumentstudie.

Den empiriska undersökningen bestod av tre delar. I den första gjordes tematiska intervjuer utifrån Lugna gatans projektansökan till Allmänna arvsfonden. I denna del intervjuades centrala personer i projektet. Undersökningens andra del bestod av en fördjupning på Lugna gatans metod i skolor och områden. Undersökningsplatser i denna delstudie var Bergsjön, Göteborg och i Rosengård, Malmö. Utvärderingen avslutades med en fördjupningsstudie om samarbetet mellan Lugna gatan och offentliga aktörer. Denna del av utvärderingen skedde i Lövgärdet, Göteborg och i Fosie, Malmö. I utvärderingen har även ungdomars syn på och relation till Lugna gatan undersökts.

Utvärderingens teoretiska utgångspunkter utgår dels från forskning om ungdomar i förorter och/eller i utsatta och segregerade områden. Denna forskning visar att ungdomar som växer upp i dessa områden blir tvingade till att hantera olika utifrånkommande och negativa ”bilder” där förorten symboliserar farlighet, kriminalitet och t ex gäng. Stigmatiseringen och diskrimineringen kan leda till att ungdomar utvecklar ”platsbundna motståndsidetiteter”, dvs identiteten blir

lokalt förankrad och oppositionell mot samhället som finns utanför förortens kulturella gräns.

Lugna gatans verksamhet finns i ett organisatoriskt fält där de samarbetar och konkurrerar med andra kommunala verksamheter och organisationer. I utvärderingen har detta analyserats genom olika perspektiv som behandlar relationen mellan civilt samhälle och det offentliga och frivilligorganisationer och myndigheter.

Teorier om hur sociala grupper skapar socialt kapital, dvs gemensamma erfarenheter, värderingar och resurser och hur detta i sin tur kan överbryggas till att bli legitima i andra sociala nätverk har också använts.

Utvärderingen har kommit fram till följande slutsatser utifrån de fyra delsyften som har studerats. Etableringen i Göteborg och Malmö kan beskrivas att ha skett på olika sätt. Den viktigaste skillnaden är att Lugna gatan blev tillfrågade att starta upp sin verksamhet från centralt politiskt håll i Malmö, vilket har lett till en kontinuitet och utveckling av verksamheten. Lugna gatans relation och samarbete med det civila samhällets föreningar och organisationer samt offentliga verksamheter har därmed kunnat stärkas under åren.

Initiativet till att starta upp verksamheten i Göteborg kom inte från politiskt centralt håll utan från Västtrafik, det har inneburit att verksamheten har upphandlats lokalt gentemot stadsdelarna. En annan aspekt som kan tolkas ha påverkat etableringen i Göteborg är den kritik mot organisationen som har funnits i dagspressen och som tidigare kom från SKTF och nu senast från polis och det kommunala projektet Ung & Trygg.

I utvärderingen tolkas Lugna gatans metod som en erfarenhetsbaserad form av socialt arbete med fokus på förebyggande, utbildande och trygghetsskapande aktiviteter. Lugna gatans arbete i skolorna uppfattas av skolledningen som att ha skapat en bättre psykosocial miljö för elever såväl under raster som på lektioner. Juniorverksamheten uppfattas som mycket positiv i skolorna. Lugna gatans arbete i områdena visar på trygghetsskapande effekter för ungdomar. Det är svårare att uttala sig om patrulleringens positiva effekter på skadegörelse och konflikter genom att förändringar kan orsakas av flera faktorer, det finns dock en upplevelse hos undersökningspersonerna att områdena där Lugna gatan återfinns har blivit lugnare i vissa aspekter. I utvärderingen tolkas Lugna gatans arbete som att bidra till att skapa ett gemensamt socialt kapital med ungdomarna och i vissa fall överbrygga detta till det

civila samhället och på så sätt bidra till integrerande möjligheter.

Partnerskapet, dvs samarbetet, med det offentliga består av gemensamma styrgrupper och operativa grupper på den administrativa nivån. Lugna gatans funktion i dessa består av att informera om vad som sker i skolor och områden samt att uppmärksamma myndigheter om enskilda ungdomar som kan behöva ytterligare stöd. De allra flesta av de offentliga aktörerna upplever att samarbetet fungerar bra. Det som upplevs som problematiskt utifrån de offentliga aktörerna gentemot Lugna gatan handlar dels om upplevda skillnader i värdegrund och frågor om hur Lugna gatan förhåller sig till anmälningsplikten enligt socialtjänstlagen.

Ungdomarnas syn på Lugna gatans verksamhet är mycket positiv. De anser att de genom Lugna gatan har fått en ökad trygghet och gemenskap i skola och i området. Lugna gatans arbete bidrar därmed till att skapa sociala och positiva nätverk med ett förebyggande och utbildande innehåll till nytta för ungdomarna.

INNEHÅLL

Förord	2	Lugna gatan i Rosengård	31
Sammanfattning	3	Profession och kompetens	33
Innehåll	5	Ansvarsområde	35
DEL 1: Inledning	6	Anmälningsplikten	35
Bakgrund	6	Området	36
Syfte	7	Metoder	37
Disposition	7	Tjejer och killar – lika men olika?	38
Metod	8	Offentliga aktörernas syn	
Tidigare utvärderingar	9	på Lugna gatan i Fosie	40
Teoretiska perspektiv	12	Ungdomssituationen	40
Ungdomarna i förorten	12	De olika verksamheterna i Fosie	40
Hur ser det ut bortom mediebilderna?	12	Styrgruppen	40
Lugna gatans relation till det offentliga	13	Röster om Lugna gatans arbete	41
Socialt kapital	14	Skolvårdarna	41
Del 2: Lugna gatans arbete i Göteborg.	16	Arbetet i området	42
Bergsjön	16	Om att vara förebild	42
Lugna gatan – verksamhet, rekrytering		Närhet och distans	42
och utbildning	17	Den flexibla organisationen	43
Utbildning	17	Kommunikation och samverkan	43
Deltagande observation: Patrullering i området	17	Anmälningsproblematiken	43
Bergsjön, en lördag kväll	17	Del 4: Ungdomarnas syn på Lugna gatan	45
Skola	17	Ungdomarnas synpunkter	45
Deltagande observation: Bergsjöskolan	17	Juniorerna berättar	46
Vilken roll spelar biografier och		Slutsatser	48
relationer i Lugna gatans arbete?	18	Erfarenhetsbaserat socialt arbete	48
Det individuella arbetet	19	Lugna gatans partnerskap	
Vad gör Lugna gatan till förebild?	20	med det offentliga	50
Vad gör man för att påverka attityder		Närhet för förändring	51
och självbild?	21	Slutdiskussion: Vid välfärdens utkanter?	53
Områdesarbetet	22	Litteraturförteckning	54
Lövgärdet	23	Rapporter	54
Lövgärdets personal	23	Uppsatser	55
Lugna gatans arbete i Lövgärdet	25	Dokument	55
Operativa gruppen i Lövgärdet	26	Bilaga 1:	
Hur Lugna gatans roll beskrivs i den		Sammanställning av utvärderingens	
operativa gruppen	27	undersökningsmetoder och antal intervjuer	56
Kan man se några förändringar i skolan		Författaren svarar för innehåll och slutsatser.	
eller i området sedan Lugna gatan kom?	28		
Anmälningar	28		
Lugna gatans funktion i samarbetet			
med myndigheter	28		
Eventuella problem eller svårigheter			
med Lugna gatan?	28		
Del 3: Lugna gatans arbete i Malmö	66		

DEL 1: INLEDNING

Utvärderingen syftar till att undersöka de erfarenheter som gjorts inom projektet Lugna gatan vid etableringen i Göteborg och Malmö. Enligt projektansökan skall verksamheten bedrivas i utsatta områden och byggas upp utifrån städernas egna förutsättningar och problematik. Lugna gatans mål är att skapa möjligheter för ungdomar att bli delaktiga i skapandet av harmoniska bostadsmiljöer och att utveckla sig i respekt och ansvarstagande för den egna hemmiljön. I verksamheten vill Lugna gatan bilda aktiva nätverk och genom samverkan, med bland annat det lokala föreningslivet, stödja olika former av ”sociala entreprenörskap” som kan ge framtidstro i form av utbildning och arbete till unga människor som finns i olika utsatta områden i regionerna.

Arvfondsdelegationen vill att följande övergripande frågeställningar belyses i utvärderingen:

- Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser lämnar pengarna spår?
- Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter de på?
- Hur upplever målgrupperna insatserna?
- Kvantitativa aspekter så som antal personer som varit verksamma/deltagit i den aktuella verksamheten och eventuella kostnadsbesparingar som kan göras med hjälp av erfarenheter från projektet.

Bakgrund

Fryshuset kom till hösten 1984 när KFUM Söder i Stockholm samlade sina ungdomsaktiviteter i ett nedlagt fryslager. Verksamheten kom att organiseras som en stiftelse med KFUM som huvudman. År 1997, när verksamheten flyttade till Södra Hammarbyhamnen, startades olika sociala projekt och utbildningar förutom de ursprungliga som hade utgjorts av idrott och musik. Fryshuset kan beskrivas som en paraplyorganisation inom det civila samhället genom dess koppling till ett flertal frivilliga föreningar och projekt som arbetar med ungdomar och ungdomars fritid.¹

I dag rymmer inom Fryshuset ett trettiotal verksamheter inklusive en fristående gymnasieskola och två högstadieskolor. Fryshuset är i dag en viktig organisation inom ungdomsområdet med 357 heltidsanställda, varav cirka 140 personer arbetar på Lugna gatan. Fryshuset baserar sina verksamheter på en

värdegrund där man är övertygad om att uppmuntran, förtroende, ansvar och kunskap ger självkänsla och lyfter fram människors inneboende kraft. Fryshuset är i dag känt för att driva sociala ungdomsprojekt som United Sisters, Elektra, Sharafs hjältar och Lugna gatan. Verksamheterna håller på att etableras runt om i landet (www.fryshuset.se).

I december år 2005 beviljades Lugna gatan ett projektstöd på nästan fem miljoner kronor ur Allmänna arvsfonden. Projektet utgjorde grunden för Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö. Syftet var att först bygga upp en lokal och regional ledningsstruktur för att leda utvecklingen av verksamheten i form av en utbildningsplan, lokaler och lokala nätverk. Sedan ska ungdomar och unga vuxna rekryteras för att erbjudas utbildning i ungdomsarbete baserat på Fryshusets och Lugna gatans grundvärderingar. För Fryshusets del innebar projektet att de fick möjlighet att dra nytta av de positiva erfarenheter som man fått genom verksamheten i Stockholmsområdet. Man ville tillämpa och utveckla samma koncept och anpassa det till lokala förhållanden i Malmö och Göteborg. I den här rapporten redovisas en utvärdering av Lugna gatans etablering i dessa två städer under åren 2007–2009.

¹ Högdin (2008).

SYFTE

Utvärderingen har undersökt Lugna gatans verksamhet utifrån fyra delsyften. Det första delsyftet var att studera Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö utifrån skillnader och likheter samt vilka samarbetspartner som finns. Det andra delsyftet var att undersöka och analysera Lugna gatans metod. Ett tredje delsyfte var att undersöka relationen och samarbetet mellan Lugna gatan och offentliga aktörer. Det fjärde delsyftet var att beskriva ungdomarnas relation till och syn på Lugna gatans värddar.

Disposition

Utvärderingen presenteras i denna rapport enligt följande. Inledningen presenterar utvärderingens syfte och metod tillsammans med teoretiska perspektiv och tidigare utvärderingar. Rapportens andra del presenterar Lugna gatans verksamhet i Göteborg. Malmö är i fokus i rapportens tredje del. Rapportens empiriska undersökning avslutas i en fjärde del som presenterar ungdomarnas syn på Lugna gatan. Rapporten avslutas med slutsatser och en avslutande diskussion om utvärderingens resultat.

METOD

Utvärderingen har utgått från en kvalitativ metod och baseras på dokumentation, tidigare utvärderingar av projektet tillsammans med en omfattande intervjuundersökning. I intervjuundersökningen ingår anställda inom Lugna gatan, tjänstemän inom kommunala verksamheter och ungdomar.² Undersökningen baseras främst på en rad olika intervjutekniker, där individuella intervjuer har kompletterats med gruppintervjuer. De enskilda intervjuerna har i genomsnitt varit mellan 40 och 60 minuter och alla intervjuer har skrivits ut så ordagrant som möjligt. Fyra deltagande observationer har genomförts, två på skolor och två i två olika områden. Fyra intervjuer har gjorts via telefon. Såväl skol- som områdesvärdar har intervjuats i grupp. Juniorer har intervjuats i grupp i Bergsjön och ungdomar i Rosengård. Två gruppintervjuer har gjorts med ungdomar i Lövgärdet, Göteborg. De intervjuade var dels ungdomar som Lugna gatan kommer i kontakt med, dels ungdomar som tillhör juniorgruppen i skolan eller i området. Intervjuerna är kvalitativa exempel på vilka ungdomar Lugna gatan kommer i kontakt med, men också vilken roll Lugna gatan spelar för dessa ungdomar.

Ingen av de intervjuade medverkar med sitt namn i undersökningen. Vid refererat eller citat anges alltid vilken position eller funktion vederbörande uttalar sig ifrån. Förfaringssättet har en diskursanalytisk utgångspunkt. Det är funktionen snarare än personen som är det viktiga att analysera. Det gör att man kan identifiera intervjupersonerna från den kommunala sidan. Intervjuerna med de offentliga aktörerna har fokuserat på den betydelse som samarbetet med Lugna gatan har haft för deras arbete. I de intervjuer där såväl personlig som privat information ligger till grund för resultatredovisningen, och har bedömts vara relevanta för rapporten, har intervjupersonerna informerats och tillfrågats om tillstånd. Ungdomarna som medverkar i undersökningen har anonymiserats, för att i högsta möjliga grad göra det omöjligt att identifiera dem.

Utvärderingen består av tre undersökningsdelar. I utvärderingens första del användes en ”induktiv metod”, dvs. företrädare för Lugna gatan intervjuades utifrån öppna tematiska frågor från de beskrivningar som återfanns i projektansökan hos Allmänna arvsfonden. Den här typen av intervjuer gjordes under våren 2007 och avslutades när vi upplevde att vi fått

en ”teorimättnad”, dvs. när ytterligare intervjuer inte upplevdes ge någon ny information, utan bekräftade vad tidigare intervjupersoner hade sagt.

Utifrån den första insamlingsfasen gjordes sedan två fördjupningsstudier, en i Malmö och en i Göteborg, i form av två c-uppsatser där fokus var på samverkan mellan Lugna gatan och offentlig verksamhet samt metodiska aspekter av Lugna gatans verksamhet.³ Uppsatsernas empiriska undersökningar redovisas i sammanfattad form som en del i utvärderingens andra del.

Utvärderingens tredje del har Lugna gatan som utgångspunkt, men utifrån två perspektiv. I Fosie var utgångspunkten att beskriva Lugna gatan främst utifrån tjänstemännens perspektiv. I Lövgärdet har två fördjupningar gjorts – dels hur Lugna gatans relation till ungdomarna kan ta sig i uttryck, dels vilken roll Lugna gatan har i den operativa gruppen samt hur tjänstemännen i gruppen beskriver Lugna gatans funktion.

Utvärderingen inleds därmed ett med empiriskt fokus på Lugna gatans verksamhet för att sedan avslutas med dess relation till det offentliga. Den valda utvärderingsstrategin motiveras dels utifrån de många och tydliga åsikter som finns om Lugna gatan, inte minst i dagspress, dels utifrån de tydliga åsikter som Lugna gatans personal har om vad de gör. Det har varit svårt att beskriva det aktuella arbetet i olika förorter och bostadsområden p.g.a. att Lugna gatan har bytt personal och områden under resans gång. Olika personal, med olika intressen, och olika områden med olika behov, innebär att verksamheten förändras. Till detta kan läggas de skillnader som finns mellan verksamheten i Malmö och Göteborg. I ett försök att synliggöra såväl likheter som skillnader i Lugna gatans etablering kommer verksamheterna i Göteborg och Malmö presenteras i olika delar. Utvärderingen har haft som utgångspunkt att se Lugna gatan som ett projekt som bedrivs i olika lokala sammanhang oavsett vilken stad de utförs i. Valet av områden för fördjupningen bör kanske motiveras. Valet av Lövgärdet och Fosie motiveras av att de båda områdena inte har fått samma massmediala uppmärksamhet som Rosengård och Biskopsgården. Områdena visar i mångt och mycket en liknande problematik som de ovan nämnda, men saknar den tydliga områdesdiskurs som medierna skapat runt omkring de andra två områdena.

2 Bilaga 1 beskriver de personer som har blivit intervjuade i undersökningen.

3 C-uppsatserna skrevs under höstterminen 2007. I den ena undersöktes Lugna gatans verksamhet i Malmö av Per Oskar Gundel och i den andra undersöktes verksamheten i Göteborg av Michael Klaus.

TIDIGARE UTVÄRDERINGAR

Lugna gatans verksamhet har blivit undersökt eller utvärderad flera gånger under arbetet med den här utvärderingen. Två b-uppsatser har skrivits om Lugna Gatan i respektive Malmö och Göteborg. Engel har utvärderat Lugna gatan för Fryshusets räkning 2008.

Göteborgs stad presenterade en utvärderingsrapporten *Lugna gatan på Angeredsgymnasiet* 2006. Undersökningen baseras på en rad längre intervjuer, sammanlagt intervjuades 39 personer, med viss komplettering. Situationen hade blivit så pass allvarlig på Angeredsgymnasiet att alternativen var nedläggning eller nystart. Man beslutade sig för en nystart och tog kontakt med Fryshuset i Stockholm. Två skolvärdar från Lugna gatan anställdes för att försöka komma tillrätta med den bristfälliga psykosociala arbetsmiljön för elever och personal. Utvärderingens slutsatser är att situationen på skolan skiljer sig betydligt och på ett positivt sätt efter att Lugna gatan hade arbetat där. Både den psykosociala och den fysiska miljön på skolan är bättre, med färre och mindre allvarliga konflikter. Skolkandet har minskat. Nedskräpningen och skadegörelsen är på en betydligt lägre nivå. Utvärderingen kommer även fram till att skolvärdarnas arbete har haft en förebyggande effekt och att arbetssituationen för dem som tidigare tog hand om akuta situationer har förbättrats radikalt. Ytterligare positiva effekter enligt utvärderingen är att personalen och framför allt eleverna uttrycker sin uppskattning över Lugna gatan-värdarnas roll som länk mellan vuxna och ungdomar, och att eleverna är de verkliga vinnarna. Utvärderingens något negativa slutsatser var att informationen till skolans personal inte har fungerat fullt ut, och att missförstånd och bristande kunskap om arbetssätt och metoder gjort att skolvärdarnas arbete inte ses eller kan uppskattas fullt ut. Personalen har även visat en viss misstänksamhet mot att skolvärdarna har varit nära eleverna och talar samma språk som dem, vilket å andra sidan eleverna ser som positivt. Det finns även en mindre grupp elever som inte har kunnat påverkas i positiv riktning. Arbetet med dessa innebär säkerligen en mer långsiktig process och betydande envishet från skolvärdarnas sida. En avslutande synpunkt från skolans personal är att skolvärdarna koncentrerat sig på att arbeta med elever i första hand, men att det inte finns någon motsättning i att skapa mer kontakt med skolans personal.

B-uppsatsen *Är Lugna gatan ett lyckat koncept*

– *en kvantitativ studie av niondeklassarnas tankar om verksamheten på Ryaskolan i Biskopsgården*⁴ undersöker bland annat vilken relation eleverna har till Lugna gatan, hur den psykosociala miljön har påverkats och om det finns några genusskillnader i relationen till Lugna gatan. Författarnas slutsatser är att eleverna ser Lugna gatan som ett positivt inslag i skolan. ”Lugna gatan är enligt eleverna ett lyckat koncept”, skriver de. Enkätstudien gick ut till samtliga elever i årskurs nio och utgör därmed en totalundersökning (man gjorde inget urval) där totalt 49 av 57 elever besvarade enkäten (21 killar och 28 tjejer). Resultaten från studien visar att Lugna gatans medarbetare spelar en viktig roll för eleverna, bl.a. svarade 86 procent av killarna och 76 procent av tjejerna att de är flera gånger eller någon gång i veckan i Lugna gatans rum på skolan. Killarna är där dubbelt så mycket som tjejerna, ofta flera gånger i veckan. Eleverna ger även Lugna gatan ett gott betyg för skolvärdarnas lyhördhet; 65 procent av samtliga elever uppger att skolvärdarna finns där för dem när de behöver prata. Skolvärdarna tycks även ha lyckats lära känna ett stort antal elever så att de känner sig igenkända. Nästan sju av tio elever bland både killar och tjejer anser att Lugna gatan vet vilka de är. Här finns en viktig skillnad – 18 procent av tjejerna tycks inte ha någon relation till Lugna gatan, medan motsvarande andel för killarna är 0 procent. En fråga i enkäten behandlar vilka vuxna som eleverna litat på. Även här får Lugna gatan ett högt betyg, rent av det högsta av de olika yrkeskåren på skolan, som lärare, fritidsledare, kurator. Medan eleverna litat på 43 procent av lärarna är motsvarande siffra för Lugna gatan 57 procent. Det finns en intressant könsskillnad – medan 71 procent av killarna litat på Lugna gatan gör bara 46 procent av tjejerna det. Det kan bero på att killarna i större utsträckning kommer i kontakt med Lugna gatan.

Enligt svaren i enkäten påverkar Lugna gatans skolvärdar den psykosociala miljön. Mer än hälften (60 procent) av samtliga elever svarar att det har blivit lugnare på skolan. Värdarna påverkar även 59 procent av eleverna att gå på lektionerna (76 procent av killarna och 46 procent av tjejerna). Författarna till b-uppsatsen avslutar sin analys utifrån teorin om KASAM (känslan av sammanhang). De menar att skolvärdarna skapar ett positivt sammanhang för eleverna genom att göra tillvaron begriplig, hanterbar och meningsfull.

⁴ Fasth, Ruth (2008).

Vårdarna bidrar till detta genom att skapa en struktur i elevernas skoltillvaro. Genom att det är lätt att komma i kontakt med vårdarna kan eleverna använda dem som en resurs för att kunna hantera sin tillvaro. Vårdarnas förmåga att "se eleverna" kan vara den viktigaste komponenten i arbetet och skapar en ökad känsla av meningsfullhet, menar författarna. I enkäten svarade 69 procent att de tror att Lugna gatan vet vilka de är.

B-uppsatsen *Lugna gatan i Malmö. Samarbetet mellan Lugna gatan och Malmö stad* undersöker hur samarbetet mellan Lugna gatan och Malmö stad är uppbyggt utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv.⁵ Undersökningens syfte är att undersöka Lugna gatans arbetsformer i Malmö stad och hur samverkan är strukturerad utifrån deras organisatoriska tillhörighet. Undersökningen består av en intervjuundersökning där alla utom en intervju skedde via telefon. Författarnas teoretiska utgångspunkt är att särskilja kommunens organisation som hierarkisk och Lugna gatans organisation som uppbyggd av team. Författarnas slutsatser är bl.a. att Lugna gatan, till skillnad från kommunen, har den kunskap som behövs för att lösa de problem som finns i stadsdelarna. Lugna gatans trygghetskapande mål och arbete är något som de kommunala verksamheterna tjänar på. Ytterligare en skillnad är att Lugna gatans organisation i team är friare än de regelstyrda kommunala verksamheterna som därigenom får ett behov av insyn i Lugna gatan.

I utvärderingen *Mind the Gap* från 2008 gör Charlotte Engel en empirisk studie av bl.a. Lugna gatan i Göteborg och Malmö⁶. Studien presenteras här något utförligare än föregående studier, eftersom den behandlar ett par frågor som tangerar den här utvärderingen. *Mind the Gap* är gjord på uppdrag av Ungdomsstyrelsen. Syftet är att undersöka om och på vilket sätt Fryshuset, genom Lugna gatan i Göteborg och Malmö samt United Sisters i Uppsala, kan motverka att ungdomar, framför allt i vissa stadsdelar och förortsområden, hamnar i ett socialt utanförskap. I det följande kommer inte utvärderingen av United Sisters att tas med. Engel utgår från tre teman för att besvara syftet. Det första temat behandlar frågor om förebyggande och främjande arbete. Det andra temat behandlar frågor om hur lokalt anpassad utlokaliseringen av Lugna gatan kan sägas vara samt om och på vilket sätt verksamheterna skiljer sig från varandra. Det tredje temat är en undersökning av Fryshusets ideella arbete och dess relation till offentliga insatser.

Studien är en empirisk undersökning som baseras främst på intervjuer. Förutom Lugna gatans personal

har även offentliga aktörer ingått i utvärderingen. Engel intervjuade i den sistnämnda gruppen tolv poliser med inriktning mot ungdomsbrottslighet till följd av Lugna gatans brottsförebyggande inriktning. Polisintervjuerna utgör därmed hälften av intervjuerna med offentliga aktörer. Studien har därmed en stark profilering mot polisens åsikter om Lugna gatan. Engel gör en rad viktiga och intressanta slutsatser utifrån den empiriska studien. Författaren analyserar t.ex. Lugna gatans arbete på tre olika nivåer. Vårdarna förväntas ha konstruktiva relationer på en personlig nivå med ungdomar och lärare. På en annan nivå förmedlar vårdarna kontakter mellan tjänstemän och ungdomar för dem som behöver det och riskerar att fara illa. Lugna gatan informerar även om skadegörelse och ger upplysningar om området till myndigheterna. På så sätt vill Lugna gatan fungera som en länk mellan de utsatta ungdomarna och det offentliga samhället. Visionen, enligt Engel, är därmed att vårdarna ska bidra till att skapa ett förtroende mellan ungdomarna och det etablerade samhället, för att på så sätt bidra till integrationen av ungdomar som lever i ett utanförskap. För att strategin ska lyckas krävs det att Lugna gatan får ett förtroende både från ungdomar och tjänstemän i offentlig verksamhet. Här kan det bli svårt att dra gränser.

Engel menar att det saknas relationer mellan ungdomar och tjänstemän i kommunala verksamheter. Det finns således ett behov av en förmedlande länk, delvis beroende på ungdomarnas låga förtroende för myndighetspersoner.

Genom att Lugna gatan både beskrivs som ett integrationsarbete och som ett brottsförebyggande arbete, undersöker Engel polisens tankar om Lugna gatan. Lugna gatans metod (att använda ungdomar och unga vuxna med ett kriminellt förflutet som positiva förebilder i deras egna stadsdelar) ser poliserna med få undantag som mycket positiv. De menar att det är viktigt att ungdomar ser att man kan vända och bli något, för det skapar en framtidstro. Men det får inte uppfattas som att det "lönar sig" att vara kriminell när man är ung, för att sedan när man blir äldre kunna göra en karriär inom Lugna gatan. En polis har en avvikande åsikt och skulle hellre se fältassistenter i områdena. Det skulle stärka myndighetsarbetet genom att polis och socialtjänst kan utbyta sekretessbelagd information om enskilda ungdomar och deras eventuella aktiviteter. Polisen i Malmö ser det för det mesta positivt på att vårdarna håller på med kampsport. De menar att de vänder våld till något positivt och att de får en pondus som förebilder.

Polisen är osäker på hur man kan veta ifall en värd helt har tagit avstånd från kriminella handlingar. Antingen är man kriminell eller så är man det inte –

5 Andersson E. & Johansson A. K. (2008)

6 Engel C (2008).

för polisen existerar en nolltolerans mot brottslighet. I Engels utvärdering berättar polisen från Malmö och Göteborg att de har träffat på representanter för Lugna gatan i brottsammanhang i tveksamma miljöer och med tveksamma människor. Sådana händelser skapar misstro mot enskilda personer och även mot organisationen. Lugna gatans personal måste helt enkelt, enligt polisen, vara helt ”snövit” för att kunna fungera som förebild. Polisen kan dock inte p.g.a. sekretess berätta om sådana tillfällen för t.ex. verksamhetsansvariga för Lugna gatan. Ett annat problem är polisens bristande insyn i Lugna gatan, som leder till att de inte kan vara helt säkra på att personerna i fråga är anställda av Lugna gatan. Ett intilliggande problem, enligt polisen, är att de anser att Lugna gatans värdar måste ta avstånd från sina tidigare kriminella kretsar för sin egen skull. Det kan annars finnas en risk med ”dubbla lojaliteter”.

I utvärderingen uttalar sig ett gruppbefäl för Göteborgspolisen som menar att Lugna gatans trovärdighet absolut inte är ifrågasatt från deras sida. Polisbefälet skulle hellre vilja se att verksamheten tillåts växa med rätt värdar, och därmed få en stabilitet och kontinuitet i organisationen.

Polisen uppger tre faktorer som skulle förbättra deras syn på Lugna gatans verksamhet. För det första skulle Lugna gatan kunna anställa värdar i samråd med t.ex. stadsdelens fältassistenter som kan ha annan och viktig information om de påtänkta värdarna. För det andra skulle mer information och kunskap om Lugna gatan öka polisens förtroende för verksamheten. För det tredje skulle Lugna gatan kunna berätta för polisen vilka planer de har för ungdomarna som de arbetar med och som polisen samtidigt träffar i brottsammanhang.

TEORETISKA PERSPEKTIV

I följande avsnitt kommer utvärderingens teoretiska perspektiv att presenteras. De är alla en viktig tvärvetenskaplig del i att skapa en förståelse, inte enbart för Lugna gatans arbete i problemtyngda förorter och bostadsområden, utan också en förståelse för i vilket sammanhang detta arbete utförs.

Ungdomarna i förorten

Lugna gatans arbete bedrivs oftast i områden som brukar betecknas som segregerade eller utsatta, områden som syns i medier när ungdomar startar bränder eller när den nya gängkriminaliteten diskuteras. Dessa bostadsområden som är byggda under 1960- och 1970-talen tillhör de s.k. miljonprogramsområdena och ligger utanför våra storstäder och bildar små öar av förorter. Malmö skiljer sig från såväl Stockholm som Göteborg, genom att ”problemområdena”, t.ex. Rosengård och Fosie, tillhör stadskärnan. Man kan ta sig in till Malmö centrum på cirka 10 minuter cykelvägen från stadsdelarna, likväl stannar ett stort antal ungdomar kvar i stadsdelen. I en kulturell mening upplever de sitt område som utanför när de säger att ”de ska ta sig till Malmö”.

I Sverige har vi några områden som får nästan all medieexponering: Rosengård i Malmö, Biskopsgården i Göteborg och Rinkeby i Stockholm. Ungdomar som växer upp i någon av dessa eller i någon annan liknande stadsdel är tvingade till att förhålla sig till dessa mediebilder om området. Det produceras därigenom olika områdesdiskurser om dessa segregerade områden. Les Back, engelsk professor i sociologi, diskuterar t.ex. hur de boende i ett utsatt område i London tvingas att förhålla sig till de bilder som diskurserna om etnicitet och kriminalitet skapar.⁷ En svensk studie om Rosengård diskuterar på ett likartat sätt vilka områdesdiskurser som de boende tvingas att förhålla sig till. I forskaren Ristalammi version är de boende i Rosengård tvingade att skapa sina identiteter utifrån en extern och negativ diskurs, vilket kan leda till ett försvar av området.⁸ Den här strategin är ett försök att undvika att den negativa diskursen inkräktar på den egna identiteten.

Hur ser det ut bortom mediebilden?

Ungdomsstyrelsen presenterade förra hösten en utredning om ungas utanförskap.⁹ Utredningen fann

ett par förhållanden i fyra förorter som kan tyda på att likadana förhållanden finns i fler områden. De undersökta områdena är Araby (Växjö), Hjällbo (Göteborg), Husby (Stockholm) och Rosengård (Malmö). Förhållandena är, enligt utredningen, så pass allvarliga att de har valt att kalla de undersökta stadsdelarna för utanförskapsområden. Områdena präglas av en generellt låg inkomstnivå bland de boende och att en stor andel av befolkningen är beroende av försörjningsstöd. Ungefär hälften av invånarna är födda utomlands; i Rosengård är bara cirka en fjärdedel av de unga födda i Sverige. I Rosengård och Hjällbo är omkring hälften av invånarna yngre än 26 år. Ungdomarna i utanförskapsområdena har också betydligt fler erfarenheter av arbetslöshet. I stadsdelar som t.ex. Rosengård och Hjällbo varken studerar eller arbetar 35 procent av alla unga mellan 20 och 25 år. Utredningen framhåller skolornas betydelse för att ge ungdomarna möjligheter inför vuxenblivandet, men samtidigt behövs det ytterligare resurser till detta. Utredarna menar t.ex. att lärarna har tvingats reflektera över och utveckla det pedagogiska arbetet för att kunna bidra till bättre studieresultat.¹⁰

Ungdomarna som växer upp i områdena tycks kunna balansera de negativa villkoren, de lyfter fram positiva saker som att det är en bra gemenskap, att de har goda möjligheter till lek och spontanidrott, och att det känns tryggt att känna sina grannar och att vara igenkänd av de flesta.¹¹

Med utgångspunkt i ungdomarnas positiva syn på områdenas ”kulturella landskap” närmar vi oss ungdomskulturerna. Sernhede studie i Hammarkullen i Göteborg visar t.ex. hur förortsungdomar med invandrarbakgrund identifierar sig med svart gettokultur från USA.¹² De omformar rap- och hiphopmusikens estetik till att motsvara deras egna behov för identitetsarbete och kulturskapande. Genom ungdomskulturen tematiseras lokala livsvillkor med globala symboler. Ungdomar i de invandrantäta förorterna tvingas att skapa identitet i relation till de oftast negativa diskurser som existerar om området. Förorten symboliserar i dessa diskurser farlighet, kriminella förortsskallar och gäng. Detta kan få som följd att identiteten som en representation av den

7 Les Back (1996).

8 Ristalammi (1999).

9 Ungdomsstyrelsens skrifter (2008:9).

10 Bunar, N. (2001). I den här rapporten diskuterar författaren skolans betydelse för förorterna.

11 Jahodi & Verme (2008). Författarna har undersökt hur invandrandungdomar i sina sociala nätverk skapar en hiphopstil i en förort till Stockholm som kan sägas ”normalisera ovanligheten”.

12 Sernhede, Ove (2002).

multietniska förorten skapar skillnader mellan å ena sidan de som bor i förorten och å andra sidan de som inte bor där.¹³ Enligt Sernhede kan detta tolkas som en stigmatiseringsprocess som leder till att ungdomarna kan bli utpekade som en andra klassens medborgare.¹⁴ Han menar även att unga män kan tvingas till att skapa en ”kompensatorisk maskulinitet” p.g.a. de betydelser som såväl ett utanförskap som en underordning ger.¹⁵

Molina diskuterar i sin forskning hur förortsungdomar diskrimineras tredimensionellt, dels genom att vara ungdom, dels genom att ha en utländsk bakgrund och dels genom att bo i ett stigmatiserat och diskriminerat område. Dessa förhållanden gör att ungdomarna skapar platsbundna motståndsideiteter, dvs. identiteten blir lokalt förankrad och oppositionell mot samhället som finns utanför förortens kulturella gräns.¹⁶ Kamali diskuterar i rapporten *Varken familjen eller samhället. En studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället* även hur den svenska integrationspolitiken fungerar ”klientifierande” gentemot invandrare och därmed får som resultat att ungdomar får en negativ bild av svenska myndigheter.¹⁷

Ungdomarna är däremot inte lämnade åt sig själva, det finns ett rikt förenings- och organisationsliv, inte minst idrottsföreningar, i stadsdelarna. Till detta kan läggas olika ”eldsjälar” som verkar i områdena.

Det är alltså i detta sammanhang som Lugna gatans arbete bedrivs. Verksamheten innefattar ett socialt förebyggande och trygghetsskapande arbete med ungdomar i Stockholm (ingår inte i utvärderingen), Göteborg och Malmö.

Lugna gatans relation till det offentliga

Lugna gatans arbete sker dels i skärningspunkterna mellan det frivilliga och det offentliga, mellan det ideella och kommersiella samt mellan det erfarenhetsbaserade och evidensbaserade sociala arbetet. Vi ska här försöka skapa reda i denna komplexa fråga.

Lugna gatan kan sägas tillhöra en socialt inriktad frivillig organisation genom sin hemvist i Fryshuset som är en stiftelse.¹⁸ Fryshusets idé och vision är i en mening att öka ungdomarnas möjligheter och därigenom deras inflytande och välfärd. Lugna gatan kan därmed sägas tillhöra det civila samhället genom opinionsbildning och utförande av ett direkt riktat

socialt arbete i relation till ungdomar. Det socialt förebyggande arbetet bedrivs därigenom i en nära relation till ”brukarna”, dvs. ungdomarna. Fryshuset, med sina allaktivitetshus, och vilja att skapa sociala projekt i ”närkontakt” med ungdomar med inslag av utbildning, kulturell verksamhet för att möjliggöra integration, gör att man delvis kan tolka Fryshuset som en ”settlementorganisation”.¹⁹

De idéburna organisationernas insatser inom det sociala fältet kan enligt Börjeson, professor i socialt arbete, ses som både ett alternativ och ett komplement till samhällets offentliga insatser.²⁰ Lugna gatan kan även ses som ett uttryck för samhällets senmoderna villkor, genom att värdarna är anställda och att man som organisation arbetar socialt på konsultbasis.

Man kan säga att det finns tre ställningstaganden när man i Sverige diskuterar relationen mellan frivilligt socialt arbete och den av stat och kommun utbyggda och arrangerade välfärden.²¹ En inriktning; *tillskyndarlinjen*, representeras av olika debattörer som antingen genom sitt (nyliberala) ogillande av den svenska välfärdsmodellen, eller utifrån värdekonserverativa skäl, vill betona frivillighetens och familjens viktiga funktioner i samhället på bekostnad av välfärdsprogram. Den andra inriktningen; *motståndarlinjen*, som företräds framförallt av socialdemokrater ser ett ökat inslag av frivilligt socialt arbete som en fortgående nedmontering av välfärdsstaten och associeras därmed som en möjlig fara. Den *tredje ståndpunktens* företrädare kan sägas utgöra en blandning av liberaler, socialdemokrater och representanter för frivilligsektorn. Deras utgångspunkt är att betona välfärdsstatens yttersta ansvar för medborgarna och ser frivilligorganisationernas arbete som ett komplement och ett alternativ, men inte som en ersättare till offentlig verksamhet.

Det socialt förebyggande arbetet och trygghetsskapande arbete som bedrivs inom Lugna gatan kan indelas i individuellt förebyggande arbete (utgår från individuella relationer där värdarna ska fungera som förebilder), förebyggande arbete med grupper (innefattar olika aktiviteter och utbildningar) och ett områdesbaserat arbete (verkar för att förändra områdets sociala villkor). Arbetet kan i en mening därigenom sägas utgå från ett relationsbaserat arbete med möjligheter till att medverka till social förändring. Ett förebyggande och områdesförändrande arbete kan i en mening tangera metoden ”empowerment”, dvs. ett arbete som kan bidra till att ungdomar får makt över beslut och handlingar som rör deras eget

13 Hammarén (2005).

14 Sernhede (2002).

15 Sernhede (2002).

16 Molina (2006).

17 Kamali (1999).

18 Diskussionen utgår från SOU (1993:32), som är en rapport av socialtjänstkommittén om frivilligt socialt arbete.

19 Jämför med Meeuwisse A. & Sunesson S. (1998)

20 Börjeson (2008).

21 Diskussionen bygger på följande text, Lundström T. & Svedberg L. (1998).

liv.²² Empowerment är en metod där man utifrån ett företrädarskap arbetar för social utveckling av individer, grupper och lokala bostadsområden.²³ Integration av etniska minoriteter kan underlättas om det skapas heterogena nätverk som stärker det civila samhället.²⁴

Det områdesbaserade arbetet kan också ses utifrån ett perspektiv om social kontroll. I en tidigare undersökning diskuterade Öhlund t.ex. tre olika former för social kontroll som kunde uttolkas i det sociala ungdomsarbetet.²⁵ Det relationsbaserade sociala arbetet skapar en form av social kontroll som riktar sig mot individers identiteter, genom att legitimera vissa och ”förbjuda” andra. Specifika aktiviteter på speciella platser skapar en rumslig form av social kontroll för målgruppen. Fältarbete i utvalda områden skapar en områdesbaserad social kontroll som dels kan förhindra oönskade handlingar, dels skapar relationer till grupper och individer i området.

Lugna gatans sociala arbete kan sägas vara erfarenhetsbaserat till stor utsträckning. Det ska givetvis sättas i relation till det formella sociala arbetets utveckling till ett mer evidensbaserat socialt arbete.²⁶ Det evidensbaserade sociala arbetet inom ungdomsområdet intar alltmer karaktären av antingen en myndighetsroll, där socialarbetaren fungerar som en förmedlare till behandlande verksamheter, eller som en mer kognitivt inriktad utförarorganisation, där relationen mellan socialarbetare och klient blir manualbaserad, dvs arbetet utgår från olika diagnostiska instrument och frågejournaler. Lugna gatans kommunikativa och nära relationer blir utifrån det här resonemanget särskiljande genom att de arbetar i en erfarenhetsbaserad tradition som utgår från den mer informella relationens samtal.

Lugna gatans verksamhet kan sägas ingå i ett organisatoriskt fält, där de är en aktör bland flera andra, t.ex. socialtjänst, fritid, skola, polis och andra organisationer och föreningar. De olika verksamheterna skapar i sin tur ömsesidiga sociala och kulturella beroenden gentemot varandra och omgivningen.²⁷ Det gör att allt fler organisationer utvecklar likartade normer och principer för vad som är bra och dåligt, lämpligt och olämpligt etc. I dessa fält pågår i viss utsträckning en maktkamp genom att olika organisationer kan konkurrera om samma brukare eller klienter. När olika verksamheter från den offentliga, den ideella och privata sektorn samarbetar

kan man se det som ett partnerskap som baseras på nätverksbaserade styrformer.²⁸

Det organisatoriska fältet har även en politisk aspekt där aktörerna försöker skydda sina positioner och kanske försöker stärka sin ställning för att undvika att bli beroende av andra aktörer. I det här fältet skapas olika meningssammanhang och organisatoriska identiteter. Identitet som är socialt grundat i en organisation skapar en grupptillhörighet och utgörs av tolkningsscheman och kategoriseringar om förväntat handlande. Det kan kopplas till en maktaspekt, eftersom en etablering av nya identiteter och organisationer kan hota andra aktörers identitet.²⁹

I organisatoriska fält som handlar om det sociala och förebyggande arbetet och där det är svårt att mäta resultat eller vilken produkt som skapas, är legitimitet en avgörande faktor.³⁰ Organisationer som tilldelas legitimitet i ett specifikt organisatoriskt fält kan säkra organisationens överlevnadschanser. Ett centralt sökande efter legitimitet brukar vara att anpassa sig till de normer som kan definieras som åtråvärda i sammanhanget.³¹

En organisation är tvingad till att upprätthålla rätt institutionella regler i förhållande till omgivningen, för att få legitimitet. Detta sker genom s.k. institutionell isomorfism (samma form, likformighet). Organisationer kan få legitimitet genom ett utifrån kommande tvång som exempelvis lagstiftning (tvingande isomorfism) eller genom att imitera och ta efter andra lyckade exempel (mimetisk isomorfism). En tredje möjlighet är genom att överföra normer, vilket kan innebära att personal med professionell utbildning likriktar sina respektive organisationer (normativ isomorfism).³²

Socialt kapital

Det moderna samhället kan i en mening sägas vara uppbyggt av olika sociala fält, där olika värderingar och normer skapas och ombildas. I dessa fält ställs även ett krav på individer att ha ett specifikt beteende beroende på vilket sammanhang de finns i. Dessa ”sociala kunskaper” kan i den franske forskaren Bourdieus mening kallas för habitus, dvs. hur vi från barndomen och under våra liv lär oss att inta olika positioner, ha olika beteenden, sätt att tala, tänka och åsikter om vad som är rätt och fel, snyggt och fult etc. Detta bildar i sin tur olika former av socialt kapital, där vissa givetvis ges större legitimitet än andra.³³

22 Payne (2002).

23 a.a.

24 Jämför med Bauböck R. (1996).

25 Öhlund (1997).

26 Healy (2006).

27 Johansson (2002).

28 Nordfeldt (2008).

29 Stern (1999).

30 a.a.

31 Johansson (2002).

32 a.a.

33 Diskussionen om socialt kapital har sin utgångspunkt i Bourdieus arbeten om habitus och olika former av samhälleliga kapital.

Socialt kapital kan sägas bestå av en hel rad olika resurser som individer eller grupper får genom de relationer, såväl direkta som indirekta, som existerar i olika sociala nätverk. Socialt kapital kan också ses som kännetecknande för sociala organisationer, t.ex. förtroenden, normer och nätverk. Därmed blir medlemskapet i olika nätverk där man delar olika värden och normer en viktig utgångspunkt för att bilda socialt kapital. Det sociala kapitalet skapar en ömsesidighet utifrån delade värderingarna och möjliggör på så sätt samarbete i lokalsamhället för att uppnå gemensamma mål. Det finns även två skilda slag av socialt kapital. I en form ”kittas”, eller hopbinds, en grupp människor utifrån sina normer och värderingar och blir på så sätt mer eller mindre homogena. Det beskrivs i den vetenskapliga litteraturen som ”bonding”. Bonding innebär samtidigt att homogena grupper särskiljer sig från andra grupper i samhället. Överbryggande socialt kapital (”bridging”) är i motsats till det ovanstående baserat på samarbete mellan olika sociala grupper. När det sociala kapitalet fungerar överbryggande får individer och grupper nya erfarenheter och kunskaper och därmed nya mer komplexa identiteter, dvs. en grupp skapar på så sätt broar till det övriga samhället. Det finns även en spänning mellan dessa två former för socialt kapital; om de sociala nätverken ”kittar samman” människor allt för mycket kan det göra det svårare att ta del av överbryggande erfarenheter som gör att individer och grupper förändras.³⁴

Socialt kapital blir därmed grunden för hur människor fungerar i olika sociala sammanhang och möjliggör handlingar som kan leda till lösningar på problem för individer och grupper. Socialt kapital skapas på tre olika sätt. För det första skapas det genom de olika relationer som existerar i bostadsområdet, alltifrån ytliga relationer till djupa vänskapsband. För det andra skapas det genom kunskap om sociala normer. I lokalsamhället och i sociala nätverk skapas normer som bestämmer beteenden, umgänge och relationer. Grupper skapar även mer eller mindre oskrivna regler och därmed informella sanktioner om nätverkets oskrivna koder överträds.³⁵ För det tredje har senare tids forskning börjat se ungdomars medlemskap i olika ungdomskulturer som arenor för att skapa ett informellt socialt kapital, ett ungdomskulturellt socialt kapital.³⁶

---

34 Field (2003).

35 Schoon (2007).

36 Helve (2007).

DEL 2: LUGNA GATANS ARBETE I GÖTEBORG

I följande del kommer Lugna gatans verksamhet i Göteborg att presenteras. De utvalda områdena är Bergsjön (hösten 2007) och Lövgärdet (vintern 2009) vilka har undersökts genom observationer och intervjuer. I Lövgärdet har även tjänstemännen i den operativa gruppen blivit intervjuade om Lugna gatans roll.

Initiativet till att starta upp Lugna gatans verksamhet i Göteborg kom initialt från Västtrafik och inte från politiskt håll. Lugna gatans nationella verksamhetschef berättar hur han tycker att etableringen gick till: ”I Göteborg var det Västtrafik som var intresserade och staden frågade inte efter oss”. Den första verksamhetsansvarige hade ett förflutet i behandlingshemmet Västkustfamiljen, vilket kom att prägla verksamheten vid dess start. Detta ledde till att värdar bl.a. rekryterades från behandlingssfären och att deras arbete kunde ha individuellt inriktade och behandlande inslag i öppenvården. Verksamhetschefen har i dag ersatts med en ny som har en betydligt starkare inriktning mot socialt förebyggande arbete och som anser att det är viktigt att de kommunala verksamheterna ser Lugna gatan som ett komplement till deras verksamheter. Han har i sin tur använt erfarenheter från arbetet som bedrevs i Biskopsgården vid etableringen i Lövgärdet. Dessa erfarenheter består av att varje område har värdar med olika åldrar, bakgrunder, erfarenheter och utbildningar. Arbetet som bedrivs kräver ett samarbete med myndigheter och andra aktörer i området.

I Göteborg finns i dag en verksamhetsansvarig, fyra skolvärdar och sex områdesvärdar i områdena Biskopsgården och Lövgärdet. Verksamhetschefen i Göteborg har sammanställt hur personalförändringarna har sett ut under hela verksamhetstiden fram till våren 2009. Under åren 2005–2009 har Lugna gatan haft 52 värdar anställda. Lugna gatan bedömer att 39 av dessa befann sig i något sorts utanförskap vid anställningen. Av dessa 39 personer arbetar 9 personer kvar i Lugna gatan. 29 personer (av dessa ursprungliga 39 personer) har gått vidare till andra anställningar eller har börjat studera. Utan att ha kunnat kontrollera uppgifterna kan man säga att Lugna gatan fungerar integrerande för personalen. Lugna gatan har utbildat och examinerat drygt 230 juniorer under de fyra år som verksamhet bedrivits. Man uppskattar också att man har mött och ”påverkat” 600–800 ungdomar under patrulleringarna i respektive stadsdel. Vid rapportens slutskrivande (juni 2009) har Lugna gatan 30 juniorer i Lövgärdet och 40 juniorer i Biskopsgården.

Etableringen i Göteborg har stött på både kritik och svårigheter. Lugna gatan har t.ex. kritiserats av ordföranden för SKTF i Göteborg. I en artikel anser hon att Lugna gatans verksamhet är byggd kring vad hon kallar ”gängkulturs-tänket” och ”respektkulturen” och att det i grunden är en föraktfull hållning gentemot ungdomar i förorten när utbildade och tidigare kriminella ska fungera som förebilder. SKTF har även vänt sig mot att skolvärdar inte har varit anställda av kommunen utan av en ideell organisation.³⁷

När Lugna gatan startade upp sin verksamhet i Göteborg verkar de även ha varit en möjlig konkurrent till ett kommunalt initiativ som kallas för Ung och trygg. Ung och trygg startades 2004 och är ett brottsförebyggande projekt med syfte att motverka att ungdomar värvas till kriminella nätverk. Satsningen går ut på att motverka konsekvenser av ökad segregation genom en nära samverkan mellan offentliga aktörer. I Ung och trygg ingår, polis, åklagarmyndighet, Göteborgs stad och de kommunala bostadsbolagen (www.goteborg.se).

I anslutning till den här rapportens slutförande har Göteborgsposten haft en artikelserie, där Lugna gatan har kritiserats av Ung och tryggs projektledare och av polisen. Polisens kritik bottnar i betänkligheter i Lugna gatans grundläggande värderingar samt brister i insynen av verksamheten. Polisen uppger även att det finns en rädsla för att känslig information sprids vidare till kriminella personer vid ett samarbete.³⁸

I en annan artikel kritiserar projektledaren för det kommunala projektet Ung och trygg Lugna gatan för att använda sig av före detta kriminella som förebilder för ungdomar och att verksamheten bedrivs i segregerade områden, vilket bekräftar utanförskapet. Han ser hellre att arbetet utförs av professionella ungdomsarbetare tillsammans med organisationer som Lugna gatan.³⁹

Bergsjön

I detta kapitel redovisas den del av undersökningen som gjordes under senhösten 2007. Avtalet med Bergsjön avslutades i augusti 2008. Syftet med studien som baseras på observationer och intervjuer var att studera olika metodiska aspekter som finns hos Lugna gatan. I Bergsjön har dåvarande verksamhetschefen

37 (GP, 2007-01-28).

38 (GP, 2009-05-18).

39 (GP, 2009-05-19).

för Göteborg, Bergsjöns arbetsledare och värdar samt juniorer intervjuats.

Lugna gatan – verksamhet, rekrytering och utbildning⁴⁰

Lugna Gatans arbete är organiserat i olika verksamhetsgrenar och riktar in sig på tre olika nivåer: stadsdelsnivå, gruppnivå och individnivå. Det förebyggande arbetet bedrivs på individ- och gruppnivå. Arbetet på individnivå sker bland annat genom att ungdomar blir uttagna som juniorer och deltar i olika utbildningar. Det utåtriktade arbetet som belyses i kapitlet består av patrulleringsverksamheten som bedrivs i respektive stadsdel.

Utbildning

Alla juniorer som ska delta i patrullering och i arbetet i skolan måste först gå de interna utbildningarna som Lugna gatan ger. Utbildningarna sträcker sig över tre månader och sker bland annat genom samtals- och värderingsövningar. Utbildningar som ges är t.ex. ART (Aggression Replacement Training), lag och rätt samt kvinnoövn.

Deltagande observation: Patrullering i området

Bergsjön, en lördagkväll

Det är redan mörkt ute. Småvägarna som går mellan bostadshusen och som korsar ett torg är upplysta av gatlyktor. Torget är lätt sluttande och omgärdas av bostadshus. Vid torgets lägsta punkt ligger det en fotbollsplan som ingen använder vid detta tillfälle. Fönstren i bostadshusen är upplysta, man hör röster inifrån. Folk går in och ut ur husen, i tvättstugorna tvättas det, man hör musik ur mobiltelefoner som barnen bär med sig. Barnen leker utanför husen och man hör deras rop då och då. Vi möter upp två juniorer och en stadsdelsvärd vid Bågskytten, Lugna Gatans lokal i Bergsjön. Vi beger oss ut på patrullering.

Vi möter snart en grupp tjejer som är på väg över torget. Lugna Gatans juniorer tilltalar de: ”Tjena, läget? Vart ska ni, fest eller?” Ett samtal uppstår. Det skrattas mycket.

När vi sagt hejdå uppstår ett samtal mellan Lugna Gatans värdar och juniorer om vilka tjejerna är. En vet att en av tjejerna är kompis med någon som en i patrullen känner till och vet vem hon är släkt med. Dessutom pratar patrullen om vad en av tjejerna har gjort tidigare.

När vi tar spårvagnen från Rymdtorget möter vi en grupp ungdomar i vagnen. Lugna Gatans patrull går fram och hälsar: ”Tjena läget, allt väl”? Ett snack kring kvällens fotbollsmatcher uppstår. Vid slutstationen går vi av, en av ungdomarna följer med en stund. Det samtalas om fotboll och olika klubbars chanser i pågående matcher. Efter en stund ändrar samtalet karaktär och blir mer privat. Lugna Gatans värd och ungdomen drar sig tillbaka för att prata ostört.

Vi bestämmer oss för att gå tillbaka till Bergsjön via en gångväg. Nedanför gångvägen finns en plats där det står några bord och bänkar under ett tak inramade av buskar och träd. Omgivningen är knappt upplyst, själva platsen är mörk.

En junior tilltalar fyra ungdomar som sitter runt bordet med ”Tjena gubbar” från några meters avstånd. Han talar med hög röst och tydligt. När junioren har fått svar går den fram till bordet där de fyra sitter. På vägen dit frågar han: ”Ni röker väl bara cigaretter, eller?” Ungdomarna svarar att det enbart är cigaretter. Patrullen hälsar på de flesta ungdomar vi möter, i många fall uppstår det korta samtal där det samtalas om ämnen som sysselsätter ungdomarna. Sedan fortsätter man till nästa plats. Ibland följer ungdomarna med en bit. Det första observationstillfället avslutas när juniorerna och värden får information om ett bråk i en familj och beger sig dit.

Områdespatrulleringen kan tolkas att ha två funktioner. En funktion är såväl kontaktskapande som trygghetskapande genom att de patrullerande värdarna och juniorerna tar kontakt och småpratar med de personer som de stöter på i området. Det ständiga patrullerandet ger även effekter av igenkändhet, dvs. alla lär sig att Lugna gatan finns i området under kvällar och helger. Detta leder i sin tur till en områdesbaserad social kontroll. Vårdarnas lokalkännedom ger dem även en kunskap om på vilka ställen ungdomar brukar samlas.

Skola

Deltagande observation: Bergsjöskolan

Bergsjöskolan ligger mitt emot spårvagnshållplatsen Rymdtorget. I skolan går det elever från låg- till högstadiet. Skolan byggs om sedan flera månader tillbaka. När vi vistas i skolan pågår det renoveringsarbeten på flera ställen. I vissa av de gemensamma utrymmena där eleverna uppehåller sig på rasterna är inomhustemperaturen väldigt låg, även i vissa klassrum måste eleverna vistas med jackorna på. I skolan finns det pingis- och biljardbord där eleverna kan spela under rasterna.

Lugna Gatan har införskaffat några soffor och har

40 Undersökningen är redovisad i en c-uppsats. Klaus M. (2008) *Lugna gatan – kompetenta problemlösare. En studie om Lugna gatans metod*. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

fixat ett soffhörn i ett av de gemensamma utrymmena där högstadiets klassrum ligger. Lugna Gatan har hittills ingen egen aktivitetslokal.

Till en början vistas vi och en skolvärd i en av skolans korridorer där lågstadiets klassrum ligger. Värden hälsar på de elever vi möter, de flesta vid namn. Efter ett tag blir det färre och färre elever i korridoren eftersom undervisningen börjar. Men två elever är kvar utanför klassrummen och springer i korridoren. Skolvärden tilltalar dem med deras namn och undrar vart de är på väg, vad de har för lektion och om inte undervisningen har börjat. Eleverna uppger att de är på väg till en lektion. Vi väntar tills de har gått in i sitt klassrum.

När eleverna har rast frågar skolvärden en grupp elever om de skulle vilja vara med på pingis. Värden drar med sig några stycken till ett pingisbord där vi spelar rundpingis.

Vid lunchtid vistas skolvärden och vi i skolans matsal. Vi sätter oss och äter själva. Vid ett av borden mitt emot oss hamnar besticken på golvet. Värden tar ögonkontakt med eleverna som sitter vid bordet, pekar på dem och undrar med en lugn och hög röst: "Vem som har kastat?" Eleverna småskrattar lite och svarar inte på frågan. Skolvärden fortsätter inte att kräva något svar men behåller sin kroppshållning och släpper inte eleverna med blicken. Efter ett tag plockar en av eleverna upp besticken. Först då ändrar skolvärden sin hållning, tar ner armen, säger något berömmande och vänder bort blicken.

En stund senare blir skolvärden ombedd att hålla uppsikt över serveringsvagnen där eleverna kan ta mat själva. Skolvärden samtalar med eleverna på ett skämtsamt sätt och de undrar hur många bitar man får ta.

Något senare under rasten är vi med framför skolans lilla kiosk där eleverna köar för att handla. Skolvärden involverar eleverna i små samtal och skojar med dem. Det är ordning i ledet.

När vi återvänder till Lugna Gatans soffhörn sitter en grupp elever i sofforna med fötterna på bordet. Värden påpekar detta och önskar att de ska ta ner fötterna från bordet, vilket de inte gör. Eleverna mumlar något och värden fortsätter att påpeka att det inte är soffornas ändamål att man ska gunga med dem. Värden står på sig och till slut är fötterna på golvet och sofforna på sina fyra ben.

Flera gånger under observationstillfället upplever vi att världens närvaro som ordningsperson inte upplevs som störande av eleverna, eftersom han närmar sig eleverna på ett respektfyllt, humoristiskt men bestämt sätt.

Under observationen förs ett informellt samtal med skolvärden om hans uppfattning om vad Lugna Gatan

är för någonting. Värden liknar medlemmarna i Lugna Gatan vid snickare som själva lärt sig att snickra och inte bara tittat på. Därför vet de hur man bygger.

Den kanske tydligaste tolkningen man kan göra utifrån observationen är att skolvärden, i detta exempel, dels har en rad olika varierande arbetsuppgifter att göra, dels har en förmåga att skapa ordning och kontroll i olika sammanhang utan stora åtbörder.

Vilken roll spelar biografier och relationer i Lugna gatans arbete?

Värdarna beskriver sitt arbete med ungdomarna som en process där de lär känna dem mer och mer på djupet. En värd berättar att han uppmanar ungdomarna att "tänka igenom hur de har växt upp, var ni har växt upp och var ni kommer ifrån".

Värdarna använder sina egna livserfarenheter i samtalen med ungdomarna: "Då brukar de oftast berätta om sitt liv och berätta om vad de har gjort, och mina värdar berättar också sina grejer fast man tar bort vissa av de kriminella, grova detaljerna."

Vid utbildningstillfällena sker det ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och kunskaper mellan ungdomarna och Lugna Gatans värdar och arbetsledare som håller i utbildningen. Alla deltagare berättar om sig själva och förmedlar kunskaper och erfarenheter till varandra om hur det är att växa upp i området. Deltagarna har möjlighet att lyssna på och lära av de andras erfarenheter och ge varandra stöd. Under utbildningstillfällena skapas relationer mellan ungdomarna och värdarna. Via relationerna förmedlas och vidareutvecklas kunskaperna om hur man tar kontroll över sitt liv till ungdomarna. Detta inslag i Lugna gatans metod kan i viss mening förstås som en empowermentstrategi där man försöker skapa en gemenskap utifrån delade livsvillkor.

Via medlemmarnas nätverk och områdesrelationer i stadsdelen skaffar sig Lugna gatan tillträde till problem som finns kring områdets ungdomar. Lugna gatans värdar anger att det mandat och den pondus som krävs vid ingripanden bygger på relationer som antingen kan vara av djupgående tillitsfull vänskaps- eller familjekaraktär, eller relationer där man enbart känner igen varandra. Värdarnas relationer och deras nätverk i stadsdelen framställs som nyckeln till att få tillträde till ett problem. Via de relationer som ingår i medlemmarnas nätverk skaffar man sig information som sedan ligger till grund för lösningen av problemet: "Sen så tror jag att vi har det lite lättare att komma in i vissa familjer där det är problem. Du känner familjen, du känner äldre syskon, mamma eller pappa."

Arbetet kan också starta på en informell grund: "Du kan komma på en kopp kaffe och diskutera vad som

händer. Det är svårare om du blir kallad till soc, det är känsligt.”

Vårdarna menar även att de inte upplevs som hotfulla när de ska prata om olika problem genom att de är kända: ”Man tar det inte lika känsligt när det är en du redan känner. Eftersom man har en annorlunda relation till bröderna, till syskon till systrar, till familj, kan man kontakta folk, ringa runt.”

Vårdarnas områdesbaserade relationer gör att de kan hantera konflikter och problem på ett direkt sätt: ”Känner du han, bråkade du med hans lillebror, vem har tagit hans jacka, varför rånade de han på disko? Kan vi lösa det här, hans kläder ska tillbaka.”

Vårdarna som är uppväxta i området ser på ett tydligt sätt att ungdomarna litar på dem. De menar även att deras egna livserfarenheter hjälper dem att se vilka ungdomar som behöver hjälp: ”Man har typ vuxit upp i området. Man har gått igenom grejer själv också. Så man vet, typ, vem som behöver hjälpen.”

De ungdomar som rekryteras till juniorverksamheten ska ha olika slags erfarenheter. Man försöker blanda individer med olika personliga nätverk, värderingar, traditioner och normer. Enligt arbetsledaren försöker man rekrytera människor som har kunskap om den kultur och de förväntningar och normer som råder bland ungdomar i det aktuella området. Lugna gatan vill att juniorerna ska ha kunskap om hur ungdomar agerar i skolan och på fritiden:

Jag försöker hitta killar och tjejer som är bosatta i de här områdena där vi ska jobba. De har den bästa relationen till sitt område, till problematiken, de bor i problematiken, de vet vad man kan göra för positivt, de vet vad som är negativt, de har alla uppgifter. Det handlar om att skapa relationer. Det är jätteviktigt till att börja med. Många gånger så har mina värddar redan relationer, det kan vara släktingar, det kan vara grannen det kan vara vänners vänner, det är mycket som man får på köpet av att man bor i området. Man kanske är uppväxt här, du morsar på allas föräldrar, du känner folk.

Det rekryteras personer som har varit ”struliga” men också sådana som har varit skötsamma, ungdomar som ”inte har hållit på med någonting, för att det är också en kunskap”. I avtalet mellan Lugna gatan och stadsdelen står bl.a. att juniorverksamheten är en ny form av socialt arbete. Målgruppen för verksamheten är ungdomar mellan 15 och 18 år, varav en del med stökig uppväxt.

Den som rekryteras till Lugna gatan ska ha ett nätverk av relationer med människor som bor i förorten och bör ha egen erfarenhet av vad det innebär att

bo där. Relationerna kan vara av nära eller ytligare karaktär. Relationerna kan kännetecknas av närhet och djup, ömsesidigt förtroende och tillit eller baseras enbart på igenkännande. Vårdar som tidigare har varit kriminella eller har missbrukat ska vid anställningen på ett tydligt sätt ha tagit avstånd från detta.

En värd uttrycker att de som jobbar inom Lugna Gatan ska ha en ”gatukunskap” som gör att de kan sätta sig in i olika problem som ungdomarna kan ställas inför. Värden berättar även att Lugna gatans värddar och juniorer genom att bo ”vägg i vägg” får en kunskap om vad man kan göra åt de problem som finns i området.

Skolvårdarna beskriver ett fenomen som fanns redan under deras skoltid och som de nu försöker bryta: ”Det finns ett visst beteende som har funnits här under många år och som sitter i, det förs vidare från generation till generation. Man börjar sexan, kommer upp till sjuan, då börjar man se upp till niorna. Niorna är lite tuffare, svär lite mera och de yngre tar ju efter. Så har det varit, och det är den grejen som vi vill bryta, de ska kunna vara sig själva.”

Skolvårdarnas insatser syftar till att eleverna ska få möjlighet att gestalta relationerna i deras nätverk i skolan på ett nytt sätt. Eleverna får redskap att forma och fylla relationerna med en ny innebörd genom att kommunicera nya budskap. Eleverna ska kunna förvärva ny kunskap om sig själva och hur de själva kan bidra till en bättre psykosocial skolmiljö.

Det individuella arbetet

Lugna gatans individriktade arbete försöker leda till en förändringsprocess genom att nå fram till den unga personen och få den att bli aktiv i att se sin situation och vilka förändringsmöjligheter som finns.

Arbetet på individnivå beskrivs som en jämlik dialog mellan Lugna gatans medarbetare och ungdomarna. Man utgår ifrån vad ungdomarna uttrycker om den egna situationen och vilka behov och mål de har. Ungdomarnas personliga erfarenheter och kunskaper om den aktuella förorten är utgångspunkten för en problembeskrivning. Den utvecklas i en gemensam tolkningsprocess där Lugna gatans värddar tar hänsyn till ungdomarnas kunskaper och erfarenheter. Ungdomarnas åsikter och förslag ges stor vikt i arbetet.

Ungdomarnas varseblivningar och tolkningar av en given situation eller problemtillstånd används för att lösa individuella problem. Den gemensamma processen leder fram till en problembeskrivning, förslag till åtgärder, och ungdomarnas egna formulerade mål- och delmål. Efter en tid utvärderas de. Ungdomarnas och vårdarnas subjektiva erfarenheter står i centrum och blir utgångspunkten för att skapa lösningar:

”Så då få man sätta sig först och liksom kartlägga. Vad behövs i det området för något? Vad behöver de här ungdomarna? Man gör intervjuer med de här ungdomarna. Vad tycker du, vad är ditt största problem, vad vill du, nåt delmål, vad vill du uppnå? Jag vill sluta bråka med mina syskon, jag vill sköta skolan, ja det är olika, så det blir nästan som individuella handlingsplaner för varje individ som går med i ungdomsgrupperna.”

Ett annat exempel på Lugna gatans sätt att diskutera fram lösningar av problem uttrycks på följande sätt av en värd:

Sätta sig ner med ungdomarna och prata igenom alternativ, för här jobbar vi med att ungdomen ska bli någonting i framtiden. Kriminella gäng då styr du inte över din framtid. Vi kan ge en push och vara hjälp på vägen men du styr över din egen framtid, du ska åstadkomma det du vill.

Enligt Lugna gatans arbetsmodell kan medarbetaren ta hjälp av sina egna erfarenheter av att själv ha varit med om ett liknande problem. Att arbeta med den enskilde ungdomen kan styra processen och bidra till att hitta fungerande lösningar och förmedla alternativa beteenden: ”Vi låter dem komma på lösningar, fast vi sitter inne med många svar för att man har erfarenhet av samma problematik. Men man vill inte ge de här grejerna, utan det ska komma från deras egna munnar. Man kan ge lite hintar, man kan ge lite input, att de själva kommer fram till det.”

Värdarna följer sedan upp hur det går för de enskilda ungdomarna via samtal:

”Och sen så betar man av med dem i individuella samtal och kollar hela tiden hur det ser ut. Hur går det i skolan, hur går det med mamman? Vi hade ett tjafs, varför då? Tänk så här.”

Värdarna poängterar att det är viktigt att ta hänsyn till de individuella förutsättningarna som de enskilda ungdomarna har när de börjar som juniorer. Enligt personalen på Lugna gatan kan inte medarbetarna utgå ifrån att det som hjälpte dem själva är lösningen för den individ man har att göra med just nu. Det poängteras att man söker hitta individuella lösningar på de kartlagda problemen: ”Att man inte bara gör så här för jag gjorde så, för alla är olika personer, förutsättningar, olika grunder, så det är väldigt viktigt.”

Vad gör Lugna gatan till förebild?

Skolvärdarna kan i kraft av sin roll som förebilder och med ett upparbetat förtroendekapital hos ungdomarna

hjälpa dem att förändra sitt uppträdande och sina attityder.

En av intervjupersoner säger att förebildsrollen bygger på att eleverna vet vem värdarna är och vilken utveckling värdarna själva har gått igenom:

”Eftersom vi är i denna skola så har man ju gått själv här tidigare. Inte haft de bästa betygen men till sist rättat till sitt eget liv och fortfarande känner man till de flesta ungdomarna, de vet, de känner till mig. Och så gör man det rätta nu, försöker få dem att gå på den rätta vägen och satsa på skolan ordentligt.”

Värdarna anser även att de kan vara exempel på att det finns justa vuxna som lever och bor i området:

”Så att de ser att även vuxna som har vuxit upp här i Bergsjön kan vara justa killar och kan bete sig på ett bra sätt, att vi, vi är oss själva, vi behöver inte svära eller visa att vi är någon annan. Det i sig, det hoppas vi att de tar rygg på, att vi är förebilder för dem. Det är det vi försöker vara på ett positivt sätt.”

I samtalen om ungdomarnas eget liv i ungdomsgrupperna anknyter ungdomar och värddar till varandra. Här skapas relationer som karaktäriseras av tillit och förtroende. Det är de här relationerna som ligger till grund för att ungdomarna ska se värdarna som förebilder. Utifrån en ömsesidig kommunikation där både värden och ungdomen byter erfarenheter och tar intryck av varandra skapas förutsättningar att utveckla en nära relation.

Personalen inom Lugna gatan kan även sägas vara förebilder för varandra, för även värdarna tar intryck av berättelserna:

”Man ser upp till de andra som sitter och berättar för en hur de har gått igenom sitt liv, genom trassel och sen rätat ut sitt liv. Sen så får man ju höra att man inte ska ge upp utan att det går att lyckas och sen så för man det vidare till juniorerna, till de yngre, det går ju vidare.”

Juniorerna anger att deras värddar blir till förebilder både för att de lär dem hur man ska arbeta och för att ledarna själva har gått igenom en förändringsprocess när de har arbetat med sig själva. På frågan vad de anser utgöra en bra förebild säger en av juniorerna:

”En person som har haft ett svårt liv och har gjort det till något bättre.”

Juniorerna tycker att det är viktigt att vårdarna berättar hur förändringsprocessen har gått till för dem, eftersom berättelsen ger ett hopp om förändring. Lugna gatans personal lyfter fram att utbildningarna har en viktig funktion för personlig utveckling, eftersom "förtroende byggs så hårt, det blir känsliga grejer, det är där utvecklingen sker."

Att bygga upp relationer som präglas av tillit blir grunden för en förebildsroll och problemlösarroll, och intervjupersonerna anger att det är en förutsättning för att kunna utföra Lugna gatans arbete. Genom att vara förebild och skapa relationer kan det bli möjligt för Lugna gatans medarbetare att inleda de individuella förändringsprocesser som beskrivits ovan. Förebildsrollen och relationen skapar tillgång till ungdomarna.

Områdesvårdarna som utför patrulleringsverksamheten beskriver att när de hamnar i en situation kan det bli lugnt av sig självt, och de sätter det i samband med att de yngre har respekt för dem som är äldre. De säger att det varit likadant för dem själva när de var yngre och mötte äldre ungdomar. En av intervjupersonerna förmodar att de yngre lyssnar på Lugna Gatan eftersom ungdomarna "vet att vi har gått igenom samma grejer som de har gjort".

Grunden för tilliten anser intervjupersonerna ligga i förhållandet att de själva har vuxit upp i området, att många av de ungdomar de möter under arbetspassen är deras kompisars småbröder.

Vad gör man för att påverka attityder och självbild?

De personer som har rekryterats till Lugna gatan har en drivkraft att utveckla sig själva och även sin stadsdel: "Man ska känna att glöden finns där och att man är engagerad både i sig själv och i sin stadsdel."

Vårdarna anger att det främsta sättet att påverka ungdomar som de möter under patrulleringarna är genom kommunikation. De tar kontakt och försöker bygga upp ett samtal där de samlar in information och förmedlar alternativ: "Så pratar man med ungdomarna och kollar så att det är lugnt, så att ingen ställer till med dumheter."

Skolvårdarna arbetar med elevernas syn på sig själva, deras självbild och identitet men också hur de uppträder i de situationer de befinner sig i som handlande subjekt. Man bedriver ett förändringsarbete som handlar om att medvetandegöra ungdomarna om vilka beteenden som skapar bråk och "tjafs" i skolan. Genom att förmedla kunskapen om vad som ligger till grund för konflikter ges eleven möjlighet att förändra sitt förhållningssätt och sina relationer till omvärlden. Genom det enkla och till synes självklara

i att lära ungdomarna att respektera varandra och att lyssna på varandra, uppnås en förändring. Ungdomarna får redskap till att själva kunna ta ansvar för sina beteenden och för miljön som de vistas i.

Skolvårdarna säger att arbetet handlar om att uppnå en attitydförändring hos individen för att den ska kunna ta kontroll över sitt beteende. Attitydförändringen ska leda till mindre bråk och därmed till en lugnare miljö i korridorerna. Det är eleverna som genom sitt agerande kan påverka miljön de vistas i: "Visa respekt för varandra bland ungdomarna, kunna lyssna på den andra t.ex. prata till punkt, inget reta, det bygger upp ett tjafs."

Skolvårdarna anger att de yngre eleverna tar efter de äldres negativa jargong och beteende. De anser det vara ett problem som ständigt upprepas. Intervjupersonerna menar att det gäller att bryta upprepningsprocessen genom att eleverna "ska kunna vara sig själva, att de inte behöver vara någon som de kanske inte vill vara. Att man förklarar för dem att vi har sett en bra sida och det är den vi vill se mer av även när de är bland sina vänner." Skolvårdarna försöker bryta elevernas inlärd beteenden och mönster genom att uppmuntra dem att vara sig själva och förmedla kunskap om nya förhållningssätt.

Enligt Lugna gatans personal ska de som deltar i en utbildning bli medvetna om sina personliga förväntningar, attityder och föreställningar som de har om t.ex. polisen eller andra myndigheter. Under utbildningarna arbetar man med individernas uppfattning om sig själva, deras självbild och identitet. Ungdomarna får möjlighet att reflektera kring sig själva som handlande individer och kring den verkligheten de lever i.

Arbetsledaren uppger att några av målen med utbildningarna är t.ex. att luckra upp fördomar och göra ungdomarna medvetna sina egna fördomar: "Hur ser du på polisen, hur ser du på socialtjänsten, hur ser du på vuxna, hur ser du på dig själv, hur ser du på dina syskon? Då märker man, då sitter de och garvar när de ser vilka fördomar de har. Vad tycker du om en viss nationalitet? Han är tjuv, han är det."

Dessa ständiga frågor (vars mål är att få ungdomarna att verkligen tänka efter vad de tycker om en rad viktiga frågor) används som metod för att kunna påverka ungdomarnas relationer till det omgivande samhället. Ytterligare ett mål är att lära ungdomarna att tala för sin sak, göra sig förstådda och lära sig att interagera med sin omgivning. Man vill utveckla ungdomarnas språk: "Mycket handlar också om språket, att de ska utveckla talet. De ska kunna börja läsa böcker, få större ordförråd, för att det är så viktigt att kunna uttrycka sig. Många gånger när man inte kan uttrycka sig då blir det slagsmål i stället".

Man genomför så kallade fyrahörnövingar för att påverka och förändra fördomar som ungdomarna kan ha. Fyrahörnövingarna är ett exempel på hur fördomar och föreställningar medvetandegörs i en dialog deltagarna emellan. Man samtalar med gruppen kring ett tema och ställer sedan en fråga. Personerna kan välja att ställa sig i ett av fyra hörn som representerar var sitt ställningstagande. Även värdarna tar ställning i frågan och ställer sig i ett hörn. Alla deltagare argumenterar för sitt ställningstagande, och det uppstår en diskussion om ämnet. Intervjupersonen nämner ett exempel på en fråga om kvinnoyn:

Är det okej att det är en tjej som har en kort kjol och som är lite berusad? Är det okej att hon blir våldtagen, eller får hon skylla sig själv för att hon blir våldtagen bara för att hon har druckit och klär sig så? Helt plötsligen så ser du att halva gruppen tycker att det är okej. Då gäller det för dig att ha bra argument och ställa dig och försvara det här när de börjar så. Då får man tänka. Hur ska jag lägga upp det här? Det är när vi är starka, bra personligheter, när man ställer sig på nejsidan, då börjar det. Vadå? Så får man börja argumentera. Så helt plötsligt så börjar de tänka, de får en helt ny syn på problemet.

Områdesarbetet

Det externa arbetet är insatser som görs på stadsdelsnivå och består av patrullering på kvällarna, aktiviteter i Lugna gatans lokal Bågskytten och närvaro i Bergsjöskolan som skolvårdar. För att veta hur och med vilka problem man ska arbeta i stadsdelen anger intervjupersonerna att man gör en problembeskrivning på stadsdelsnivå. Problembeskrivningen grundar sig i intervjupersonerna varseblivningar och tolkningar av den iaktagna situationen i området. Sedan skapar man förutsättningar för att åtgärda problemen: "Så då får man sätta sig först och liksom kartlägga vad behövs i det området för något." Vårdarna menar även att problemen skiljer sig från område till område: "Problematiken skiljer sig i Göteborg från område till område." Exempel på problem som man har identifierat och som skiljer sig åt i olika områden är: "Vissa kan ha väldigt taskig kvinnoyn, de här småkillarna bor i ett område som har jättemycket drogproblem, medan vissa områden inte har så mycket drogproblem utan är väldigt kriminella. De tänker bara på pengar, på cash, de skiter i droger."

Lugna gatan försöker vara närvarande i de olika nätverk som ungdomarna kan ingå i på fritiden och

i skolan. Intervjupersonerna säger att Lugna gatans arbete i stadsdelen ska vara som en röd tråd:

Och så vill man att det ska finnas en röd tråd som löper lite från skolan, där de är tvungna att vara så att säga, och ut i stadsdelen. Att det finns något på kvällen när skolan tar slut så att man inte bara springer runt och hittar på en massa dumheter. Man kan organisera lite grejer, fotbollskvällar, matlagning, filmkvällar och sen utbildning på det här då.

Det finns en hel rad intressanta tolkningar som man kan göra utifrån ovanstående undersökning i Bergsjön. För det första bygger arbetet på den "nära relationen". Den ska vara identitetskapande, men inte terapeutisk. Relationen är även tänkt att förändra enskilda ungdomars uppfattning om sig själv och de sociala villkoren de delar med såväl de boende i områdena som värdarna. Arbetet har också en utgångspunkt i vad som kan kallas en gemensam kulturell erfarenhet, eftersom värdarna på ett explicit sätt använder sina egna erfarenheter av att komma från förorten. Denna arbetsmetod stämmer väl överens med vad som uttrycks i avtalet mellan Lugna gatan och stadsdelen. I avtalen beskrivs t.ex. vilken kulturell kompetens som krävs för arbetet. De värdar som ska leda verksamheten i stadsdelen ska ha en geografisk, etnisk, språklig, kulturell och historisk gemensamhet med området och dess invånare. Det kan utgöra en grund för att värdarna ska få ett mandat att förändra de ungdomar som har ett icke önskvärt beteende.

LÖVGÄRDET

Nedan kommer en fördjupningsstudie som gjordes i Lövgärdet vid årsskiftet 2008/2009 att presenteras. Undersökningen består av intervjuer med lugna gatans personal, observation vid ett möte med den operativa gruppen. Gruppintervjuerna med ungdomar och juniorer gjordes i samband med en observation på en luciafest som Lugna gatan hade anordnat för dem. Fördjupningsstudien kompletterades med telefonintervjuer med tjänstemännen i den operativa gruppen.

Lövgärdets personal

Lugna gatans personalgrupp i Lövgärdet består av fyra män och en kvinna. Två arbetar främst i skolan som skolvärddar, medan tre arbetar i området. En av områdesvärdarna fungerar samtidigt som arbetsledare. Lövgärdets personalgrupp är en av Lugna gatans mest skiftande, sett till bakgrund och kompetenser. Alla männen har växt upp i någon av Angereds invandrartäta förorter. Två av värdarna är även lokala hiphopstjärnor genom sitt projekt WordSilah, vilket uppmärksammas av de många rappande (främst) killarna i Lövgärdet. De är i åldersspannet 24–35 år. Ledarna har haft olika skäl till att börja arbeta på Lugna gatan.

Den kvinnliga skolvärden har tidigare arbetat som barnskötare och inom krogbranschen innan hon bytte spår och började arbeta på rättspsykiatri som vårdare. Hur kom hon med i Lugna gatan? Hon berättar att hon, ”så långt hon kan minnas, alltid har varit mån om att hjälpa och medla mellan människor”. Hon började studera till socionom men tyckte att klasskamraterna var väldigt annorlunda, så hon bytte utbildning för att sedan bli behandlingspedagog. Efter utbildningen har hon arbetat på behandlingshemmet Västkustfamiljen innan hon började på Lugna gatan.

Den andra skolvärden har vuxit upp i Gårdsten och har ett brokigt förflutet. Efter att ha avtjänat ett tvåårigt fängelsestraff ”bestämde jag mig för att sköta mitt liv och omvandla det jag har gått igenom till något positivt”. I stället för att börja arbeta som målare efter att ha avtjänat sitt straff, kände han att han ville försöka ge något tillbaka till samhället ”men jag visste inte hur”. Lugna gatan blev så småningom den möjligheten: ”Jag blev helt förälskad, totalt förälskad i jobbet, kände att jag gjorde något vettigt i livet.” Värden tycker att Lugna gatans koncept är tilltalande och verksamt, dvs. att han som värd kan förmå ungdomar att inte göra

likadana och felaktiga saker som han själv gjorde under sin egen ungdomstid: ”Om jag säger till ungdomarna, gör inte så, och det är självupplevt, så accepteras det på ett mycket bättre sätt.” Ytterligare positiva erfarenheter han har av Lugna gatan är de många fortbildningar som Fryshuset låter dem gå på. Han har bl.a. gått en ledarskapsutbildning och känner att han ”som person har utvecklats oerhört”.

En av områdesvärdarna är 24 år och arbetar utöver Lugna gatan som producent och musiker: ”Musiken är en hjälp i mitt arbete för där kan jag få uttryck för mina erfarenheter.” Den äldste områdesvärden är 35 år och skiljer sig från de övriga manliga kollegorna genom att han har familj och två barn i tonåren. Han har tidigare arbetat som egenföretagare och ”haft det lite struligt fram och tillbaka”. Han har ett mycket stort kontaktnät genom att han har en stor släkt som finns bl.a. i Lövgärdet och Gårdsten ”och de yngre släktingarna har alltid sett upp till mig, ja, varit en förebild”.

Den manlige värd som också arbetar som arbetsledare i området är 27 år och har snart bott i Sverige i 12 år. Nedan kommer en mer detaljerad bakgrundsbeskrivning av honom som ett exempel på de livserfarenheter som man kan ha som värd i Lugna gatan. Han berättar: ”Lugna gatan är min första fasta anställning i mitt liv.” Men historien börjar långt tidigare: ”Jag kom till Sverige från Irak -96, då var jag 13 år.” Familjen hade det bra ekonomiskt i hemlandet, men som kurd i Irak fanns ingen politisk frihet. Han återminns att han var lite busig som barn, men det fanns orsaker till detta: ”Jag har sett krig. När jag var 8 år och vi hade flytt från vår stad, kom några tjuvar in i huset och sköt min släkting.” Händelsen har gjort att han accepterar att det finns onda människor och våld. På det privata planet i familjen fick han stryk: ”Jag fick en del stryk när jag var yngre, det var verkligen jobbigt.”

Innan familjen kom till Sverige hade släktingar skickat bilder hur det var i Sverige: ”Mina kusiner hade skickat bilder från kalas och fester, julen. Alla var glada och hade presenter och fina kläder och såg jättenöjda ut.” Förväntningarna om det lyckliga livet fyllt med presenter och glada människor fick sig ett abrupt slut när familjen kom till Gårdsten: ”Jag insåg snabbt efter några dagar, var är svenskarna, liksom var är festen?” Uppväxten i Gårdsten bestod mer och mer av ett utåtagerande beteende, och våldet i hemmet fortsatte: ”Hemma var det mycket tjafs, jag fick stryk.

Men jag vill inte att någon ska tycka synd om mig, för som sagt, jag tänkte att jag förtjänade att få stryk.” Det gick inte speciellt bra i skolan och han hamnade allt oftare i slagsmål: ”Jag hade koncentrationssvårigheter, aggressionsproblem. Men det största problemet var att det inte fanns någon som kunde förstå sig på mig.” Han saknade bra vuxna: ”Jag tyckte inte det fanns någon vuxen som jag kunde öppna mig för och berätta vad jag kände och vad jag hade varit med om.”

I årskurs åtta eskalerade bråken och i årskurs nio ordnade man undervisning i hemmet där han i sin ensamhet erbjöds lektioner. Från skolans sida började man prata om att ställa en diagnos. Gymnasietiden innebar studier i en förberedelseklass och att byta skola tre gånger. Artonårsdagen kom utan att någon examen har tagits och skolan tyckte att han skulle sluta för att kunna börja studera på Komvux eller möjligen en folkhögskola där det skulle bli lugnare: ”Jag kände att de ville bli av med mig så jag hoppade av skolan.” Efter att ha slutat skolan blev han dömd för misshandel men i samma veva träffade han en viktig vuxen: ”Den här kvinnan var liksom bland de första vuxna som jag verkligen ville respektera, när jag var med henne så fann jag harmoni, jag behövde inte masken som jag bar på när jag träffade rektorer, poliser och sånt”. Han minns hur hon lyckade lyfta fram hans positiva känslor och sidor. Den kvinnliga fritidsledaren gav honom en andra chans. En andra chans som han nu vill ge andra ungdomar som har hamnat snett i tillvaron.

Han blev dömd till skyddstillsyn i över år samtidigt som han gick kriminalvårdens särskilda program för aggressionshantering. Han upplevde att han var tvungen att fatta ett livsviktigt beslut. Ett par av hans gamla barndomsvänner med likartade sociala problem ville att han skulle vara med och starta ett kriminellt gäng: ”Vi satt och pratade om det flera gånger och några fick erbjudanden från andra gäng, som är jättestora i Göteborg”.

När gänget var tänkt att bildas kunde han stå emot och säga nej, främst tack vare den kvinnliga fritidsledaren samtidigt som den första stora kärleken infunnit sig: ”En tjej från Stockholm, hon var lite överklass, och jag var från förorten, hon kom från ett jättetryggt hem och de hade det bra ekonomiskt.” Känslan av att två världar möttes infann sig: ”Jag blev extra kär i henne, det blev väldigt seriöst mellan oss.” Allt mer tid tillbringades i Stockholm och han bytte telefonnummer för att få vara i fred från de gamla barndomskamraterna: ”Jag undvek mina gamla kompisar, fyra av mina nära vänner fick långa fängelsestraff, jag vaknade till, kan man säga. Och jag tänkte, jag ska starta på nytt.” Han började söka arbete men fick inget. Fritidsledaren stöttade honom

under tiden så att han inte gav upp. Upplevelsen av att ha lämnat sina gamla kompisar utan att ha fått en försörjning för att kunna starta ett nytt liv upplevde han som jobbig.

Vändningen kom när rektorn ringde från Gårdstensskolan: ”Vi hörde att du är arbetslös.” De berättade om situationen i skolan med stora problem. Lärarna vågade inte gå i korridorerna under rasterna, de blev hotade och brandlarmet gick varje dag. Orsaken till att skolans rektor hade ringt var att hon visste att många av skolans elever hade respekt för honom: ”Du vet säkert hur det funkar och kan prata med dem eftersom de hade haft väktare och fritidsledare men det hade inte funkat.” Kort därefter påbörjade han ett arbete som skolvärd på den gamla skolan: ”Jag patrullerade i korridorerna hela tiden, jag hade aldrig rast, skickade in alla eleverna på lektionerna.” Ett skäl för att lyckas var att möta de stökiga eleverna på ett tufft sätt tillbaka: ”Det var mycket hårt mot hårt, liksom.” Ett resultat av ansträngningarna var att det blev mycket lugnare på skolan.

När allt var positivt kom bakslaget. Arbetet var en projektanställning som inte förlängdes: ”Jag hade blivit beroende av jobb, jag kände hoppet, men sedan kom bakslaget. Jag tänkte, fan, jag har blivit lurad, jag fixade alla problem, sedan så ...” Arbetslöshet blev återigen ett faktum och det kändes jobbigt att börja söka arbete.

En dag ringde telefonen och en vän berättade att Lugna gatan skulle ha en utbildning och undrade om han ville komma. När utbildningen startade kände han igen ett par av de andra: ”Helt plötsligt såg jag några av de andra kompisarna, kanske inte de som var jättenära, men några av de gamla busiga, som har gått igenom de här sakerna.” Ögonblickligen upplevde han en känsla av att tillhöra några andra och slippa känna sig ensam: ”Jag var inte ensam om att vilja förändra mitt liv, det fanns flera.” Under mötet presenterade alla sig och berättade vilka förändringar som de hade gjort: ”Det var fantastiskt, att bara prata öppet om det. Bara det gav mig en bekräftelse att man inte ska ge upp liksom.” På utbildningen var det tjugo killar som brann för att arbeta med människor och han kände redan då att han ville att ungdomarna skulle se på honom på samma sätt som han såg på sin betydelsefulla kvinnliga fritidsledare: ”För hon hjälpte mig att komma på benen. Ge de här ungdomarna det hon gav mig.”

Efter det första mötet varvades utbildningen under en vecka i Fryshusets lokaler i Stockholm och under en vecka i Göteborg: ”Det bästa som har hänt i mitt liv.” Fryshusets utbildning upplevde han som mycket betydelsefull av tre skäl. För det första fick han äntligen komma in i en gemenskap, ett sammanhang, tillsammans med andra unga människor

med likartade erfarenheter och uppväxtförhållanden: ”Och man började diskutera, har du också varit i den situationen, fan, jag har också känt så. Man tillhörde något som speglade mig.” För det andra blev mötet med engagerade vuxna svenskar omvälvande: ”De är svenskar som lyssnar av problemet, som inte dömer mig.” Detta skiljde sig från erfarenheterna som han fick i förorten: ”Alla svenskar som jag träffade innan, det var liksom socialtjänsten, lärare, poliser. Jag hade inte så positiv bild av svenskar tyvärr. Det bor inte så många svenskar i Gårdsten, så de svenskar som jag träffade var myndigheter som skulle skälla ut en.” De nya erfarenheterna hjälpte till att få bort fördomarna: ”Jag var inte längre rädd för att vara i en annan kultur.”

Det finns också ett viktigt tredje skäl till att han upplevde utbildningen som betydelsefull. Den gav honom rehabiliterande effekter på det personliga planet: ”Jag fick träna på min moral, vad är rätt och vad är fel? Och fick det här med återblickar, gick igenom vad man hade gjort, lärde mig hur man kan hantera olika situationer, allt sådant som inte fanns i mitt liv tidigare.” Olika övningar under utbildningen upplevdes som speciellt betydelsefulla: ”När man sätter ord på känslan och kan relatera till en situation som man har varit med om, det är en stor grej för mig.” Tre år senare tycker han fortfarande utbildningspaketet som erbjöds från Fryshuset är betydelsefullt: ”För mig har det varit det bästa som har hänt i mitt liv.”

Det första arbetet på Lugna gatan blev att arbeta som värd på Angeredsgymnasiet (läs mer i kapitlet Tidigare utvärderingar). Skälet var ganska enkelt eftersom Angered tillhör uppväxttiden: ”Jag känner nog hälften av dem som bor i Angered, och de jag inte känner kan jag komma i kontakt med.” När anställningen började hade redan andra värdar från Lugna gatan inlett arbetet mot mobbning och med att minska vandaliseringen på skolan. Ryktet hade förekommit honom bland de tuffaste eleverna: ”De hade alltid sett mig som en värsting, men de hade hört att jag höll mig undan och att jag valde att inte gå med i gäng, att jag var där för att göra nåt gott.” Genom den lokala förankringen fick han över dem till rätt sida och de stärktes när de såg att ”jag inte valde att lösa konflikter med våld”. En viktig aspekt av relationen till dessa elever var att han talade både kurdiska och arabiska: ”Ibland pratade jag kurdiska för att fånga deras uppmärksamhet.”

Man kan tolka värdarnas bakgrund som varierad men tydligt präglad av deras invandrarbakgrund och uppväxt i segregerade områden med en allvarlig social problematik i Göteborg. Utanförskapet synliggörs i en av berättelserna hur myndigheter och etniska svenskar upplevdes till värden hade tur och träffa ”undantaget

från regeln” och därigenom få möjligheter att börja förändra sitt liv.

Lugna gatans arbete i Lövgärdet

Den kvinnliga skolvärden beskriver att arbetet främst handlar om att samarbeta med skolan. Själva arbetet består av en hel rad av olika arbetsuppgifter. Lugna gatan driver ett kafé där ungdomarna på mornarna får handla till självkostnadspris, eftersom det är många elever som inte äter frukost hemma. Under skoldagen varierar arbetet och kan handla om att samtala med elever i Lugna gatans rum, där de bland annat hjälper elever med deras läxor. Under raster patrullerar de i korridoren. Arbetet kräver då att de är på alerten så att de kan avstyra konflikter och bråk. Hon berättar även att de samarbetar med kamratstödjarna som också finns på skolan: ”De kommer hit till skolan och går med oss för att få högre status och bli populära genom oss för att kunna göra sin uppgift mycket bättre.” De har även ett utvecklat samarbete med idrottsföreningen.

En stor del av arbetet innebär att utbilda juniorerna som ska finnas på skolan. När utbildningen skulle starta ansökte nittio elever om plats. De tog in tjugo och har i dag arton efter att två elever har hoppat av. Hälften av juniorerna är tjejer. Utbildningen består dels av personlig handledning av skolvårdarna, dels av tio undervisningstillfällen. I juniorgruppen blandar man ”stökiga” och skötsamma elever för att få en grupp som kan utvecklas positivt.

Den kvinnliga skolvärden berättar att de på Lugna gatan inte anmäler i första hand: ”Ungdomarna vet att vi inte anmäler, det är så lätt att bara anmäla och sedan inte ta ett ansvar.” I stället för att börja med en anmälan, givetvis beroende på hur pass allvarligt det är, vill man skapa ett förtroende hos ungdomarna för att sedan ”tillsammans bestämma att gå vidare”. Hon har personligen erfarenheter att en anmälan inte behöver leda till att en individ blir hjälpt: ”Jag har själv varit på en elevvårdskonferens efter en anmälan och tillsammans med en lärare rutit till: Nu måste det fan hända nåt för annars går det år helvete för honom.” Den kvinnliga skolvärden har startat en grupp på temat kropp och själ som har blivit mycket populär bland eleverna, även bland killar.

Om nu Lugna gatan domineras av manligt anställda värdar, vad kan då krävas av en kvinnlig värd? Den kvinnliga skolvärden berättar att man som kvinna behöver ”mycket skinn på näsan, ha erfarenheter”. Hon upplever inte att hon som kvinna diskrimineras trots Lugna gatans mansdominans. Hon tycker sig också se att Lugna gatan tar in fler tjejer och kvinnor i dag.

Lokalen har en viktig social funktion för Lugna gatans områdesarbete. Det är i den som de ibland kan

ha aktiviteter, men den används också ”för att skapa ett positivt socialt umgänge. För vi påverkar ungdomarna hela tiden och de påverkar varandra”. Lokalen används även för kropp och själ-gruppen, att spela spel och för hjälp med läsläsning. När Lugna gatan ska patrullera i området tar de med de som finns i lokalen och aktiverar dem att också ta ett ansvar för området samtidigt som de kan umgås.

Operativa gruppen i Lövgärdet

Den operativa gruppens möte hålls på Nya Lövgärdesskolan och närvarande är representanter från socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, fritidsgården i Lövgärdet och representanter från två fastighetsbolag. Den operativa gruppen är samarbetsorganet mellan det offentliga och Lugna gatan. Operativa gruppen skall leda Lugna gatans verksamhet i skola och i området. Här beskriver vi mötets huvudpunkter.

Lugna gatan representeras av den områdesansvariga och den arbetsledande värden, de två skolvårdarna och den verksamhetsansvariga för Lugna gatan i Göteborg. Rektorn på Nya Lövgärdetsskolan fungerar som mötesordförande och börjar med att gå igenom föregående mötesprotokoll. Lugna gatan hade då rapporterat om läget i området och hur det såg ut i skolan. I början av december var det mycket bråk och konflikter i skolan, bl.a. ett mobbningsfall bland tjejer. Detta har både skolan och Lugna gatan tagit tag i och följt upp. Ett ”skojbråk” urartade och slutade med att en person hamnade på sjukhus. En elev som har haft det tungt i skolan har fått sitt första MVG. Kropp och själ-gruppen som leds av den kvinnliga Lugna gatan värden, lockar mycket folk. Just nu arbetar man med massage. I protokollet omnämns även Lugna gatans julfest där man hade terminsavslutning för juniorer och ungdomar i Lövgärdet.

Vid föregående möte berättade även Lugna gatans representanter att det inte finns någon direkt förstörelse eller vandalism i området: ”Lugna gatan upplever att det finns fler konfliktlösare (bland annat juniorer) i området än ungdomar som ställer till det”. En junior har uppträtt berusad, vilket man från Lugna gatans sida har tagit hand om och följt upp. Lugna gatan arbetar med ett par ungdomar som har svårt att säga nej till alkohol. Man arbetar med dessa men det kan bli aktuellt med insatser från socialtjänsten. Ett problem är att alkohol är tillgängligt i området genom att det langas och säljs från två olika adresser. Polisen och socialtjänsten har blivit kontaktade. När Lugna gatan patrullerar i området så går de tillsammans med juniorerna.

Den operativa gruppen efterlyser någon slags

mätning på vad Lugna gatan åstadkommer och som ska handla om vad man gör och vilken effekt det har. Vid det förra mötet berättade även Lugna gatan att de blivit kontaktade av kriminella som vill att de tar hand om yngre bröder så att de inte ska gå i samma spår som de.

Man kommer att starta upp nattvandring i Lövgärdet. 25 personer har skrivit upp sig på listan och kommer att träffas i januari. Lugna gatan erbjuder sig att komma och berätta om sin verksamhet för de blivande nattvandrarna.

Efter genomgång av det förra mötets protokoll vill Lugna gatans verksamhetschef inleda dagens möte med en ekonomisk punkt och även diskutera den ryktesspridning som finns om Lugna gatan: ”När verksamheten läggs ner i en annan stadsdel med ett kort varsel, så står vi kvar med personal som ska avlönas. Vi har beslutat att flytta över dem till en annan stadsdel för att påbörja arbetet med en gång.” Orsaken är de korta upphandlingarna, först på nio månader och sedan en förlängning på tre månader som inte kunde förlängas utan ytterligare en upphandling.

Det finns en ryktesspridning om Lugna gatan som handlar om att man inte skiljer på päron och äpplen: ”Vi är killar och tjejer som har fötterna på rätt sida och sedan är det ju så att vi har en del vänner som är på andra sidan, som är kriminella.” Det är viktigt att t.ex. polismyndigheten också förstår var Lugna gatan står, att det är en situation där Lugna gatan arbetar med de stökigaste ungdomarna, att det bedrivs ett förändringsarbete: ”Jag tror att de flesta kan komma fram till att vi behövs som ett komplement till socialarbetare och fältassistenter.”

Verksamhetschefen berättar även att det har förekommit en viss ryktesspridning om Lugna gatan från Ung och trygg i Göteborg. Lugna gatan har träffat dem två gånger för att reda ut eventuella missförstånd och erbjuda sig att samarbeta. Verksamhetschefen fortsätter: ”Jag uppfattar dem som en tankesmedja. Har man problem i Lövgärdet så ser de till, samordnar ett samarbete med de olika organisationerna. Och då förstår jag inte varför man vill exkludera Lugna gatan, eftersom vi är en del av stadsdelen.”

Här bryter tjänstemännen in och försäkrar att det inte finns någon ryktesspridning som har sitt ursprung i Lövgärdet: ”Ryktesspridningen kan handla om en eftersläpning eller så står ryktesspridningen för någonting annat som inte har med den här gruppen att göra.” Enligt tjänstemännen är Lugna & Trygg till för att verka som initiativtagare till samarbete. De har ingen egen verksamhet.

Under nästa punkt på dagordningen informerar Lugna gatans värden om hur läget ser ut. Den kvinnliga skolvärden berättar att det har varit lugnare på skolan,

eftersom niorna har varit ute på praktik. Detta har gjort att de har kunnat se eleverna som går i åttan och sexan tydligare. Bland dessa elever är det ganska mycket tjafs och småbråk. Det har bl.a. varit ”ganska mycket fylla bland åttorna, de har varit ute på helgerna och försatt sig i olika situationer”. En elev togs av polisen för fylla och hade slagit sönder två rutor på en bil under en natt. Lugna gatan har haft mycket med honom att göra efter händelsen. Ett annat problem är att det förekommer bråk mellan elever som går i förberedelseklass och de som går i de vanliga klasserna: ”Varje dag är det någon incident, de slåss eller retas. Och det är ju självklart språket som är den största svårigheten, att de inte kan kommunicera.” Här är det speciellt den manliga skolvärden som är involverad: ”Han pratar ju deras språk också, så det är ett stort stöd som han ger genom att han kan kommunicera med deras eget språk.”

Lugna gatan har dragit igång sin juniorutbildning där man har haft undervisning i lag och rätt och ANT (alkohol, narkotika och tobak). Utbildningen kommer att fortsätta med en ABC –kurs (andning, blödning, chock) den sista träffen kommer att hållas på brandstationen. Efter det examineras juniorerna och så påbörjas nästa juniorutbildning.

Lugna gatan berättar att de har kontakt med ett par ungdomar som de är oroliga för och som kan behöva uppmärksammas av skolan och även i ett fall socialtjänsten. Här kliver socialtjänstens representant in i en informerande och nästan handledande roll hur man ska gå vidare genom att kontakta den ansvarige socialsekreteraren.

Informationen om patrullerandet i området innehåller en rad olika punkter, bl.a. om enskilda ungdomar som de brukar träffa på i området och som behöver uppmärksammas. Vid ett tillfälle samlades många ungdomar i området p.g.a. en mordbrand. Då öppnade Lugna gatan sin lokal och ”satt med dem där i stället”.

Vi lämnar den operativa gruppen när Lugna gatan fortsätter att berätta om aktuella händelser från skolan och området.

Hur Lugna gatans roll beskrivs i den operativa gruppen

Samtliga tjänstemän tycker att Lugna gatan fungerar bra. Rektorn säger: ”Informationen fungerar bra. När vi startade var det lite knapphändiga redovisningar, men det kan bero på att vi var nya i rollen i den operativa gruppen. Det har blivit bättre och bättre, vi har funnit våra roller, både Lugna gatan och vi andra medlemmar i gruppen.” Representanten från socialtjänsten lyfter fram att rapporteringen ska utgå från incidenter och vilka elever och ungdomar i området som har

uppmärksammats av olika anledningar: ”Jag tycker att den fungerar bra.” Han fortsätter att berätta att han ser Lugna gatan som utförare och att de till skillnad från socialtjänsten har ett utåtriktat arbete. Tjänstemannen från socialtjänsten berättar att hans roll i gruppen är att lyssna på vilka ungdomar de har uppmärksammat, vilka ungdomar som de har kontakt med och som kan vara aktuella för socialtjänsten. Om Lugna gatan berättar saker om redan aktuella ungdomar så vidarebefordras den informationen. Han berättar att han inte av sekretessskäl kan sitta och prata om ungdomarna: ”Min roll är att lyssna, och komma med tips hur de kan hantera vissa situationer som har dykt upp och vad som kan vara viktigt att tänka på.”

Även representanten från fritidssektorn tycker att rapporteringen fungerar. Hon saknar att Lugna gatan inte har en mer vetenskapligt präglad förhållningssätt till sitt arbete ”för att utvärdera och mäta det man gör, en till dimension på det hela hade varit ännu bättre”. Hon fortsätter att berätta att det även är en bra relation mellan Lugna gatan och fritidsgården: ”Vi har betonat att det är väldigt viktigt att Lugna gatans lokal inte är en fritidsgård. Det tycker jag har gått bra.” Lokalen fungerar i dag mer som samlingslokal före och efter patrulleringarna, eller för samtal.

Polisrepresentanten skiljer sig från övriga tjänstemän genom att berätta att han inte tycker att de berättar tillräckligt: ”I rapporteringen har de hållit en del för sig själv. De kör sitt race. De har ett koncept som de säljer och det håller de sig till. Vi ville att det skulle vara en tydligare gräns mellan, socialtjänst, fältassistenter, kuratorer och Lugna gatan, så att det skulle bli klarare, men det har varit svårt att få riktigt bra.” Han fortsätter med att berätta att det finns ett misstroende mellan polisen och Lugna gatan. Enligt honom har Lugna gatan inte berättat om vissa saker som de har känt till: ”Och de har vid ett par tillfällen gått över gränsen för vad som är acceptabelt, agerat felaktigt och inte varit tillräckligt tydliga.”

Representanten från Fritidsförvaltningen berättar att hon tycker att ryktesspridningen om Lugna gatan känns jättejobbig. Hon undrar vilken syn Lugna gatan har på myndigheter och menar att fritidsförvaltningen är snabbare med att ringa polisen än de är. Enligt henne kan Lugna gatans närhet till området som de arbetar i vara ett problem: ”De har vuxit upp med dem som är kriminella. Om man ser att de begår brott, är man så stark att man anmäler?”

Representanten från fritidsförvaltningen informerar om Ung & Trygg: ”Det är en paraplyorganisation för att motverka rekrytering till kriminella gäng. De lyder direkt under kommunstyrelsen. De har inte heller haft någon direkt bra relation till Lugna gatan. Och det

försvarar ju vårt samarbete”. Hennes bedömning av Lugna gatans arbete är följande: ”Vårdarna som har varit i skolan har verkligen fungerat kanonbra, där finns en struktur och en ram. Man har ett inbyggt nätverk där så att de kommer till sin rätt. De som jobbar i området har varit lite mer för sig själva, där skulle ett samarbete med polisen och socialen ha behövts och för att jobba utifrån likartade regler och förhållningssätt.”

Rektorn berättar att det har funnits en del kritik från både skolvårdar (skolans egna) och lärare, och att de i vissa fall uppgett att samarbetet inte har fungerat med Lugna gatan. Rektorn är övertygad att det handlar om ett missförstånd om vilket uppdrag Lugna gatan har: ”Jag har kanske inte förklarat tillräckligt tydligt med att Lugna gatan har en speciell uppgift. Lugna gatan är till för att skapa relationer med ungdomarna och se till att bråk undviks.”

Kan man se några förändringar i skolan eller i området sedan Lugna gatan kom?

Rektorn tycker att det är väldigt svårt att mäta om förändringar beror på Lugna gatans arbete; ”Vi vet ju inte hur det hade varit om de inte hade varit här”. Han menar dock att han i SSPF-gruppen (samverkansgrupp för skola, social, polis och fritid) som träffas en gång i månaden inte har behövt lyfta ett enda elevärende där. Lugna gatans arbete kan vara en bidragande orsak till det. De ärenden som tas upp på dessa träffar handlar om ungdomar som ”mår dåligt, är stökiga ungdomar eller de som är på väg in i kriminalitet, eller ett utanförskap”.

Representanten från fritidsförvaltningen menar att ”förändringarna i området har många faktorer som har spelat roll. Lövgärdet är det område som har bäst täckning av ideella organisationer och föreningar i Gunnared. Att Lugna gatan kom till har spelat en viss roll”. Utifrån hennes perspektiv är det viktigt att väcka ”civilsamhället, att medborgarna bryr sig om sin stadsdel för det kan man inte göra från myndigheterna. Det handlar om information om vilka rättigheter de har, och det grundläggs i skolan”.

Anmälningar⁴¹

Skolan och socialtjänsten tycker inte att det har varit några problem med att Lugna gatan inte informerar eller berättar om enskilda ungdomar har sociala problem. Utsagorna visar prov på att Lugna gatan kan arbeta förtroendefullt med ungdomar, och ibland, efter att ha informerat den enskilde ungdomen, ta upp hur de upplever problematiken för tjänstemännen i den operativa gruppen om de tycker att det behövs.

41 Anmälningsskyldigheten återfinns i Socialtjänstlagen paragraf 14:1.

Skolans och socialtjänstens representanter skiljer sig därmed från polisrepresentanten, som tycker att det är svårt att förstå att när ”Lugna gatan säger att de har tystnadsplikt”. Han fortsätter med att säga att Lugna gatans problem är att de har anställt för nära vänner: ”Man har värvat kompisar, där man tyckt, honom kan jag lita på. Nu har han kommit till insikt och vill sluta, jag ger honom ett jobb. Värvingen har varit alldeles för nära gatan.”

Jag tolkar polisens uttalande som att han ser på förorten med en utifrånkommande diskurs som konstruerar förorten till att bli en sorts verklighet där den informella kulturen ses som potentiellt antagonistisk gentemot myndigheter.

Lugna gatans funktion i samarbetet med myndigheter.

Rektorn säger att han tycker att Lugna gatan kan komplettera dem som jobbar i de kommunala organisationerna: ”Vi som jobbar inom det kommunala är vana vid att saker ska vara på ett visst sätt. Lugna gatan är mera flexibla, har t.ex. andra arbetstider.”

Representanten från socialtjänsten menar att det inte är ett jämlikt förhållande mellan myndigheterna och Lugna gatan i gruppen: ”Jag upplever att det inte är några konstigheter, utifrån mitt perspektiv är det ett ganska jämlikt förhållande. Rollerna är dock olika, de har en redovisningsskyldighet medan vi representerar myndigheterna.” Han uttrycker en viktig skillnad mellan Lugna gatan och myndigheterna: ”Lugna gatan rör sig bland ungdomar på ett annat sätt än vad socialtjänsten kan göra och får därmed annan information.”

Eventuella problem eller svårigheter med Lugna gatan?

Ett problem kan vara, enligt rektorn, att det är stor personalomsättning bland Lugna gatans vårdar. Särskilt problematiskt blir det när eleverna ”har knutit an till dem”. Han undrar om vårdarna skulle stanna längre om de hade fått bättre anställningsvillkor.

Anmälningsskyldigheten är ett problem som måste diskuteras kontinuerligt menar representanten från socialtjänsten: ”De är ute bland ungdomar och ser och får reda på både det ena och det andra. En del saker ska man hålla inne och en del saker ska man gå vidare med.” Han menar att det här inte är specifikt för Lugna gatan utan gäller också för fältassistenter och fritidsledare. Anmälningsskyldigheten blir annorlunda eftersom Lugna gatan inte är en myndighet. ”Därför blir mötena i den operativa gruppen viktiga, så att vi kan ta upp vilka problem som kan dyka upp när man arbetar med ungdomar”, säger representanten från

socialtjänsten. Han avslutar med att säga: ”Det som är till deras fördel är samtidigt till deras nackdel, att många av dem kommer från området, att många har haft en strulig bakgrund. De kan därigenom få en annan kontakt än vad en myndighetsperson kan få.” Men närheten gör även att de tvingas att vara extra tydliga med sina ställningstaganden: ”Att ha tagit ställning, jag vill sköta mig, ju närmare det gamla livet är, desto svårare att tydligt visa att man har tagit ställning. Och det här är det som de har att brottas mot, inte minst pressen.”

Jag skall avsluta med tre tolkningar som berör, Lugna gatans arbete i Lövgärdet, Lugna gatans roll i den operativa gruppen och slutligen hur man kan tolka hur tjänstemännen ser på Lugna gatans roll.

Lugna gatans arbete i lövgärdet tyder på att de lyckas skapa sociala nätverk för ungdomar som ger möjligheter till att utveckla resurser som kan bilda ett social kapital. Lugna gatans roll i den operativa gruppen beskrivs av dess medlemmar som funktionell och att de även lyckas ge en information som upplevs adekvat för såväl skola som område. Man kan tolka Lugna gatans relation till tjänstemännen i den operativa gruppen som att de representerar en frivilligorganisation som får kunskaper om såväl ungdomar som stadsdelen som det offentliga inte lika lätt kan få reda på.

DEL 3: LUGNA GATANS ARBETE I MALMÖ

I del 3 presenteras Lugna gatans verksamhet i Rosengård med inriktning mot arbetet med ungdomar i skola och stadsdel och i Fosie med utgångspunkt hur tjänstemän i området ser på Lugna gatan. Studien i Rosengård gjordes hösten 2007 och består av observationer och intervjuer med Lugna gatans personal, juniorer och ungdomar. Förutom att biträdande rektorn intervjuats har även tjänstemän från södra innerstan intervjuats. En kompletterande intervju med en tjänsteman från Rosengård gjordes våren 2009. Fördjupningsstudien i stadsdelen Fosie gjordes under hösten 2009 med verksamhetschefen för Lugna gatan i Malmö och arbetsledaren för Lugna gatan i Fosie. Till detta kan läggas fem tjänstemän på olika nivåer i stadsdelen som antingen samarbetar med Lugna gatan på olika nivåer eller ansvarar för arbetet från kommunens sida.

Lugna gatans start i Malmö skedde efter att kommunfullmäktige hade tagit kontakt med Fryshuset. Projektet kunde starta i full skala i Rosengård och Fosie redan från början, med en verksamhetsansvarig, två arbetsledare och ett tiotal värddar. Avtalet som slöts var treårigt, och ytterligare en stadsdel (Södra innerstaden) tillkom och slöt avtal med Fryshuset med stadsdelsnämndens egna medel. Verksamheten kom på så sätt att utökas med ytterligare en arbetsledare och fem värddar. Introduktionen och starten av Lugna gatan i Malmö kom genom det centrala initiativet att från början ha en integrerad organisering mellan Lugna gatan och kommunala tjänstemän i form av lokala styrgrupper i var och en av stadsdelarna. Till detta kan läggas en kommunal styrgrupp med representanter från de områdebaserade styrgrupperna och Lugna gatans verksamhetschef. Under projektets gång har man arbetat med att hitta olika former för samarbetet i dessa styrgrupper. Styrgrupperna innefattar allt som oftast representanter från socialförvaltning, skola, fritid och ibland polis.

Chefen för förebyggande- och fritidsverksamheten (Cff.) i Rosengård berättar vad hennes uppgift var i början: ”Mitt jobb blev mycket att informera om Lugna gatan och sälja in dom”. Hon menar även att det fokus som först låg på Lugna gatans arbete i stadsdelarna idag är flyttat till att gälla arbetet i skolorna. Hennes syn på Lugna gatans verksamhet är positiv: ”Ju mer man ser fördelarna med Lugna gatan desto mer växer de in i olika verksamheter”.

Den verksamhetsansvarige i Malmö tycker sig

kunna uttrycka en rad förändringar för Lugna gatan under de år som verksamheten har funnits. De har fått mer arbetsuppgifter, i Rosengård är man t.ex. med i skolans undervisning och har även särskild undervisning för vissa elever. Lugna gatan är allt mer engagerad i olika evenemang som sker i olika projekt tillsammans med stadsdelarna. Samarbetet har även utvecklats i bl.a. Fosie där Lugna gatan samarbetar med andra aktörer, t.ex. fältassistenter och fritidsledare. Han fortsätter att berätta att hans roll har förändrats till att bli renodlad verksamhetschef: ”Innan gjorde jag allt som värdarna skulle göra till min roll som verksamhetsansvarig.” Lugna gatan har arbetat hårt för att få legitimitet gentemot de offentliga aktörerna genom att informera att Lugna gatan är ett komplement och att de inte ”är här för att ta någon annans plats”. Verksamhetschefen tycker att polisen är den myndighet som de har minst samarbete och kontakt med.

Lugna gatan i Malmö har i dag oftare gemensamma aktiviteter för juniorvärdarna från alla stadsdelarna så att de känner att de ingår i ett större sammanhang. Under Lugna gatans tre år i Malmö har man rekryterat cirka 200 ungdomar till juniorutbildningar och där det stora flertalet har examinerats. Under våren 2009 kommer ytterligare 60 ungdomar att genomgå lugna gatans juniorutbildning.

Verksamhetschefen för Lugna gatan berättar att man egentligen inte har förändrat det ursprungliga konceptet speciellt mycket; verksamheten har i stället integrerats mer i de olika stadsdelarna. Han beskriver Lugna gatans roll i de olika styrgrupperna där de förklarar hur de arbetar och ger förslag och idéer på vad de vill göra. Han menar att Lugna gatan skiljer sig från tjänstemännens sätt att vara: ”Vi jobbar ju lite mer otryggt och osäkert och med personliga relationer. De är ju tjänstemän, de vill ju ha det tryggt.” Lugna gatan kan i dag, enligt verksamhetschefen, sägas ha en jämbördig roll i styrgrupperna.

I Malmö har man inriktat sig på att stödja ungdomarna genom idrott: ”Idrotten har ju gett oss en disciplin och gemenskap och tillhörigheten, som många saknar därute.”

Vid en genomgång av de artiklar som skrivs om Lugna gatan i Sydsvenska Dagbladet från projektets start och framåt utgör merparten av artiklarna beskrivningar där Lugna gatan framställs som delaktiga i det socialt förebyggande och trygghetsskapande arbetet i Malmö. I artiklarna finns

t.ex. plats för att beskriva en rad positiva förändringar som har skett i skolorna efter etableringen och att Lugna gatan ingår i olika samarrangemang eller projekt med offentliga aktörer.⁴² Artiklar som handlar om problemen i Rosengård finns det desto mer av. Chefen för förebyggande- och fritidsverksamheten i Rosengård berättar: ”Mediebilderna av Rosengård; antingen är man ett offer eller en förövare, och det påverkar ju dem som växer upp, att ständigt stå i fokus”. Hon fortsätter med att berätta att Rosengård egentligen är flera områden och att det är i Herrgården de största problemen finns:

*”Trångboddheten i Herrgården, barn som är ute, slitaget”.*⁴³

Lugna gatan i Rosengård⁴⁴

Lugna gatan har två värddar stationerade på en högstadieskola i Rosengård, en tjej och en kille. Arbetet på skolan sker utifrån ett tidsbegränsat avtal mellan skolan och Lugna gatan, som bland annat anger att Lugna gatans skolvärddar ska vara behjälpliga i det dagliga sociala arbetet med skolans elever och bedriva ett eget relationsbyggande arbete med eleverna i samarbete med skolan. Skolvärddarna har tilldelats ett eget rum i direkt anslutning till elevutrymmena, där de har möjlighet att sköta administrativa uppgifter och ta emot ett mindre antal elever. Skolvärddarna berättar att de vanligen befinner sig i skolans elevutrymmen hela arbetsdagen, vilket innebär att de tillbringat mycket tid tillsammans med eleverna utanför den direkta undervisningssituationen. Skolvärddarna hjälper även skolvärddinnan att driva ett elevkafé och medverkar vid insläpp till matsalen under elevernas lunchrast. Det händer att lärare ber skolvärddarna om hjälp att hålla ordning på särskilt stökiga lektioner eller närvara vid konfliktlösning. Skolvärddarna är noga med att understryka att de vanligtvis inte tar ansvar för undervisning, men att de i undantagsfall ställt upp och vaktat vid prov när det saknats lärarvikarier. Slutligen bedriver skolvärddarna ett mer självständigt arbete i form av juniorverksamhet, där en grupp elever genomgår en utbildning i bland annat konfliktlösning och etiska diskussioner, för att senare kunna verka som juniorer med tillhörande ansvar.

När det gäller kontakten mellan skolvärddarna och skolans personal beskriver skolvärddarna en nära och god kontakt med främst skolvärddinnan, som liksom skolvärddarna befinner sig mycket bland eleverna

utanför lektionstillfällena och dessutom ansvarar för skolans elevkafé. Biträdande rektor är skolvärddarnas kontaktperson på skolan, och det är främst tillsammans med honom de avhandlar frågor som rör det dagliga arbetet på skolan. Både skolvärddarna och den biträdande rektorn beskriver att de kommer väl överens sinsemellan och har ett fungerande samarbete. Vad gäller kontakten med skolans lärare beskriver skolvärddarna en visserligen daglig, men sparsam kontakt. I de allra flesta fall rör det sig om korta hälsningar i korridorerna, med undantag för ett fåtal lärare som tar sig tid att prata längre stunder med värddarna. Den biträdande rektorn berättar att han kontinuerligt försöker få skolvärddarna att se vikten av att delta i personalmöten och ta del av rutiner som rör arbetet på skolan, vilken han tror skulle öka skolvärddarnas insyn och delaktighet på skolan. En av skolvärddarna berättar att hon deltar vid personalmöten en gång i veckan, men att hon i övrigt inte känner sig som en del av skolans personal:

”På personalmötena, förf. anm.] brukar vi sitta och diskutera vad som har hänt och vad som ska hända lite så. Jag kan snacka om det är något speciellt som hänt, annars har de mest sina saker de pratar om. Studiedagar har vi ledigt eftersom det ju inte finns några elever här då, det är ju dem vi jobbar med. [...] Annars har vi inte så mycket kontakt med lärarna så, de går ju in i sina rum och fixar med sina prov och... ja vi hänger ju inte med dem så mycket, vi är aldrig i lärarrummet.”

Utifrån vad skolvärddarna och den biträdande rektorn säger tolkar jag det som att Lugna gatan på många sätt inkorporerats i skolans verksamhet genom sitt dagliga deltagande i arbetet med eleverna. Trots detta uppfattar både skolvärddarna och den biträdande rektorn att det finns ett avstånd mellan skolans egen personal och skolvärddarna, där värddarna till exempel beskriver en begränsad kontakt med majoriteten av lärarna på skolan och att de själva inte lägger någon större vikt i att delta i personalforum utöver det veckomöte de redan deltar i. Skolvärddarnas förhållningssätt kan delvis ses som en motstrategi till det den biträdande rektorn till viss del kan sägas förespråka, där skolans organisation ser det som önskvärt att även Lugna gatan, som ju verkar på skolan, interagerar i personalforum och tar del av organisationens rutiner. Med tanke på att det på skolan kan antas finnas en professionell överenskommelse om att deltagande i formella organisatoriska aktiviteter och kännedom om skolans rutiner är en förutsättning för att till fullo upptas i den professionella gemenskapen.

42 (Sydsvenskan, 2006-10-11, 2008-07-28).

43 Trångboddheten som gör att ungdomarna (tvingas) vistas ute påminner mig om hur Franzén M. (1992) har beskrivit hur det var på Södermalm i Stockholm under mellankrigstiden.

44 Texten om Rosengård är en sammanfattning av en studie som redovisas i Gundel P. O. (2008)

Lugna gatan har en aktiv del i det dagliga arbetet på skolan, men har inte ett yrke som traditionellt sett ingår i den professionella gemenskapen på en skola. Den begränsade sociala interaktionen med lärarna kan här illustrera hur skolans personal och skolvårdarna organiserar sig socialt i förhållande till varandra och dagligen konstruerar varandra som socialt åtskilda. Genom att skolvårdarnas deltagande i skolans formella personalaktiviteter är begränsat upprätthålls, markeras också vårdarnas organisatoriska och professionella tillhörighet till Lugna gatan som egen organisation. Även om Lugna gatan verkar i skolans organisatoriska fält tycks organisationen ömsesidigt konstitueras som en fristående aktör.

Skolvårdarna befinner sig i skolan under hela arbetsdagen och arbetar i likhet med majoriteten av skolans personal med elevinriktat arbete. Som beskrivits ovan uttrycker skolvårdarna ändå att det finns ett visst avstånd mellan dem själva och övrig personal på skolan. I intervjun med skolvårdarna återkommer de båda till den informella närvaron i elevernas skolmiljö som något som utmärker deras eget arbete från övrigt elevarbete på skolan. Även den biträdande rektorn lyfter fram den informella närvaron som ett av Lugna gatans tydligaste kännetecken på skolan, vilket han menar kompletterar en brist som finns hos skolan själv. Enligt den biträdande rektorn har lärare på skolan inte några större möjligheter att vara med eleverna utanför lektionstid med hänsyn till mängden arbetsuppgifter som lärarna måste sköta mellan undervisningstillfällena. En av skolvårdarna säger att hon tror att Lugna gatan kanske inte skulle behövas på skolan om lärarna kunnat vara mer med eleverna utanför undervisningstillfällena. Hon berättar vidare att det finns ett fåtal lärare som tillbringar en del av sina kafferaster med eleverna i elevutrymmen, vilket enligt skolvårdarna ger lärarna i fråga en närmare kontakt och ökad respekt hos eleverna:

Sättet vi jobbar på i Lugna gatan alltså att vi är ute mycket och umgås med eleverna, det är det som får dem att ge oss den respekten som vi får. Vi får mer respekt än vissa lärare får, de är ju bara på lektionerna. Vissa lärare står mest där framme och säger vad de ska göra och pratar bara om sitt ämne, och när eleverna inte gör som de vill så blir de utslängda, medan vi är med dem 8 timmar om dagen. Så vi känner dem på ett annat sätt också, det är liksom inte bara hej hur mår du, du har godkänt.

Skolvårdarna och den biträdande rektorn tycks vara överens om att Lugna gatan fyller en viktig funktion

på skolan genom sin informella och sociala närvaro med eleverna utanför lektionerna. Jag tolkar detta som att skolvårdarna till viss del kompletterar skolans bristande förmåga att tillhandahålla vuxennärvaro och vuxenansvar till eleverna.

På skolan ges ingen direkt information om Lugna gatans verksamhet till personal utöver vad skolvårdarna uppger i enskilda muntliga kontakter med exempelvis skolvårdinnan eller den biträdande rektorn. Skolvårdarna säger själva att detta är något som borde förbättras, eftersom kunskapen om deras arbete i dag är beroende av enskilda lärares intresse och nyfikenhet. Den enda skriftliga dokumentationen av skolvårdarnas arbete sker genom så kallade veckorapporter som lämnas till arbetsledare på Lugna gatan för att därefter vidareförmedlas till Lugna gatans styrgrupp. Den biträdande rektorn berättar att samarbetet mellan skolan och Lugna gatan tenderar att bygga huvudsakligen på informella muntliga kontakter och är relativt öppet för tolkning, vilket gör samarbetet känsligt för enskilda människors initiativkraft och personliga relationer. Den biträdande rektorn tror att detta i förlängningen riskerar att ge negativa konsekvenser för samarbetet och därmed också för Lugna gatans arbete på skolan, eftersom det blir svårt att säkerställa kontinuiteten. Vidare beskriver rektor hur just den upplevda kontinuiteten är en förutsättning för att personal, men också elever, ska vara villiga att investera energi i verksamheter som Lugna gatan:

Vi har ju haft stadsdelsvårdar, skolvårdar, kamratstödjare, Friendsverksamhet, all möjlig verksamhet. vi har fortfarande Friendsverksamhet. Och det är ju vanligt att någon säger att det här har vi varit med om förr, att unga människor från stadsdelen ska vara ett komplement till lärarna och stödjare eleverna, och då har man den bilden. Får man inte då ordentlig information och en push, en extra förstärkning att det här är faktiskt bra, då ser man kanske bara det här tomrummet som inte går att fylla.

Det kan finnas en risk att Lugna gatan i skolan delvis riskerar att framstå som en otydlig organisation till följd av bristande information om sin verksamhet till skolans personal. Detta är något som både skolvårdarna och den biträdande rektorn ser som nödvändigt att förbättra, eftersom skolvårdarnas annars riskerar att förlora sin legitimitet och sitt handlingsutrymme i skolan. Samtidigt betonar både skolvårdar och den biträdande rektorn att den informella sociala kontakten är viktig för ett fungerande samarbete. I annat fall finns

det, som den biträdande rektorn beskriver det, en risk för att Lugna gatan framstår som ännu ett i raden av tillfälliga elevprojekt på skolan.

Profession och kompetens

Lugna gatans värddar rekryteras utifrån personlig lämplighet, vilket i de allra flesta fall innefattar god kännedom om området som värden i fråga är tänkt att arbeta i samt en förmåga att tjäna som förebild för ungdomarna utifrån personlighet, socialt nätverk och livssituation i allmänhet. Som värd inom Lugna gatan avkrävs man, oavsett bakgrund, ett aktivt ställningstagande gentemot kriminalitet och droger, vilket också förutsätts kommuniceras till de ungdomar som värden kommer i kontakt med. Flera av värdarna har själva en, som de beskriver, strulig bakgrund och erfarenheter som de kan använda sig av i arbetet med ungdomar. I intervjun med representanter från stadsdelsförvaltningen lyfter de fram den erfarenhetsbaserade kunskapsbasen inom Lugna gatan fram som både tillgång och begränsning:

Det kan ju också skapa orimliga förväntningar på varandra om man inte har med sig det att de är liksom vanliga killar från området som inte har gjort någon akademisk resa. Men sen kan det ju också vara på andra hållet att deras bakgrund och tidigare erfarenheter, som de inom Lugna gatan gärna vill lyfta fram som en mer subkulturell kompetens, kan ibland lite ligga dem till last och mötas med en viss misstänksamhet. Det vill säga att de Lugna gatan-värddar som själva har erfarenhet av kriminalitet och så vidare. [...] Handlar det om att jobba mer kunskapsbaserat, forskningsanknutet så kanske inte Lugna gatan tillför så himla mycket. Den här kompetensen man kan inhämta från Lugna gatan är ju mer, de är ute och rör sig bland ungdomar och har en väldigt nära koppling till den situation som många ungdomar befinner sig i, många av de ungdomar som vi vill nå. Så de kan ju ge oss ganska mycket subjektiv, kvalitativ kunskap om hur ungdomar har det.

Rekryteringen av värddar till Lugna gatan utgår mer från en erfarenhetsbaserad kompetens och personlig lämplighet än professionell och kunskapsbaserad kompetens. Detta skiljer sig från den nu rådande dominerande diskurs om evidens och kunskapsbaserat socialt arbete. Hos den professionella majoriteten i det sociala arbetets organisatoriska fält väcker Lugna gatans syn på värdarnas egenupplevda negativt laddade

erfarenheter som användbara i socialt arbete med ungdomar i vissa fall misstänksamhet. Men värdarna strävar inte efter en ökad professionalisering, utan framhåller tvärtom att de besitter värdefull kunskap om verkligheten som många professionella saknar. Representanten från stadsdelsförvaltningen kan här se att värdarna kan tillföra kunskap till det sociala arbetets organisatoriska fält som den professionella kåren har svårare att göra.

En annan aspekt som är intressant är att formell och informell kompetens framstår som ett sätt att positionera sig i det organisatoriska fältet. Den professionella kåren kan använda sig av Lugna gatan och befästa sin egen position genom att göra en professionell omtolkning och vidareutveckla värdarnas vardagsnära kunskap, medan Lugna gatans värddar kan positionera sig som något annat än myndighetspersoner. I intervjuerna med värdarna framstår detta som värdefullt i mötet med ungdomarna, eftersom den informellt grundade rekryteringen gör att värdarna kan avdramatisera sin egen roll och framställa sig själva med betoning på person snarare än profession.

I intervjun med ungdomar i området beskrivs värdarnas kompetens i positiva ordalag. Ett återkommande omdöme är att värddar inom Lugna gatan vet hur ungdomar har det och att ungdomarna många gånger har lättare att ta emot råd från värdarna än från många andra vuxna, eftersom de upplever att värdarna är ”vanliga” människor som vet vad de pratar om. En av ungdomarna säger till exempel att han tycker att det är stor skillnad på undervisningen i skolan och den undervisning värdarna gett honom i juniorverksamheten, eftersom värdarna pratar om saker och situationer som han kan känna igen och tänka sig in i:

”Lärarna lär ju sig hur man ska föra ut budskap som t.ex. matematik och hur ungdomar bättre ska förstå. Men de kanske inte lär sig vad man gör i korridorerna, det är en skillnad.”

I med ungdomarna framstår värdarnas informella kompetens liksom tidigare diskuterats som avdramatiserande i jämförelse med andra professionella vuxna som ungdomarna kommer i kontakt med. Professionella vuxna tycks dessutom många gånger uppfattas som pålästa och kunniga på sitt yrkesområde, men när det gäller kunskap om livet framstår erfarenhetsbaserad kunskap som mer förtroendeingivande och lättare att ta till sig. Jag tolkar det som att ungdomarna uppfattar värdarnas erfarenheter som lättare att identifiera sig med, vilket ger värdarna legitimitet att uttala sig om frågor som rör ungdomarnas livssituation.

När ungdomarna beskriver relationen till professionella vuxna som lärare, poliser eller fältassistenter återkommer distansen som ett gemensamt drag. Ungdomarna beskriver en situationsgrundad distans: lärarnas kontakt med eleverna håller sig huvudsakligen inom undervisningssituationen, polisen i uttryckningssituationer och fältassistenter i korta möten i det offentliga rummet. Ungdomarna beskriver också en känslomässig distans: professionella vuxna utför sitt jobb som de förväntas göra, får sin lön och håller relationen med ungdomar avgränsad till "sitt" område, vare sig det gäller undervisning, polisiära insatser eller socialt fältarbete. Som kontrast till detta beskrivs Lugna gatan av ungdomarna i termer av närhet och likhet, och upplevs ha ett äkta engagemang för ungdomarna som sträcker sig längre än värdarnas arbetspass. Flera av ungdomarna har någon form av socialt band till värdarna även utanför Lugna gatans verksamhet, till exempel genom någon gemensam idrottsförening eller genom syskon och äldre vänner. Värdarna är därför, som en av ungdomarna uttrycker det, "alltid mitt i alltihopa". I intervjuerna med den biträdande rektorn och representanter från stadsdelsförvaltning diskuteras professionell distans som en i grunden positiv egenskap. Den biträdande rektorn tror att Lugna gatans närhet till eleverna kan vara ett problem för värdarna i arbetet med ungdomar, men också uppfattas som problematisk från den professionella omgivningens sida:

De har inte den formella kompetensen att de kan ta ett steg tillbaka, och det är där tror jag som problem ibland uppstår för dem, i de sammanhangen. Jag brukar säga att det är viktigt att vara vän men inte kompis, det är viktigt att vara en auktoritet men inte auktoritär. Och det är nånting som kommer med tid och med erfarenhet, det är nånting som man utvecklar tror jag. [...] Den uppfattningen kan ju då vuxna på skolan få att de är för nära, att de blir för mycket kompis med eleverna, det tror jag att man som vuxen på skolan kan få.

Den biträdande rektorn väcker frågor om närhetens negativa konsekvenser för både värdarna själva och de ungdomar de möter, där förmågan till distans kan vara ett sätt att vinna legitimitet från den professionella kåren på skolan, men också ett sätt för värdarna att hantera situationer i sitt arbete där de annars riskerar att förlora handlingskraft i egenskap av värdar. De intervjuade ungdomarna nämner en situationsbunden distans, där Lugna gatan till skillnad från andra professionella vuxna uppfattas som mindre bundna av konstruerade professionella situationer i sin yrkesroll

än t.ex. lärare och fältassistenter. Ungdomarna pratar även om att värdarna har en känslomässig närhet till ungdomarna som bygger på mer än en yrkesroll och värdarnas behov av ett avlönat arbete. Jag tolkar det som att ungdomarnas uppfattning när det gäller Lugna gatans värdar delvis går emot den professionella diskursen om ett professionellt förhållningssätt i socialt arbete. Värdarnas närhet till ungdomarna återfinns inte bara inom ramen för värdarnas arbete i Lugna gatan, utan även på värdarnas fritid genom sociala nätverk och fritidsaktiviteter. Yrkesrollen som värd i Lugna gatan framstår här som vagt avgränsad i jämförelse med många andra yrkesroller. Det ställer stora krav på värdarnas förmåga att hantera närheten på ett sätt som är hållbart i längden för både dem själva och ungdomarna de möter, oavsett om värdarnas kompetens är att räkna som formell eller informell.

Samtliga av de intervjuade värdarna anser att de använder sig själva i sitt arbete med ungdomarna, där egenupplevda erfarenheter, eget socialt nätverk och nuvarande livssituation är viktiga och uttalade redskap i kontakten med ungdomarna. Det kan till exempel innebära att man som värd berättar om sin egen bakgrund, tar avstånd från och diskuterar destruktiva handlingar man gjort och visar på hur man genomgått positiva förändringar. I intervjuerna med den biträdande rektorn och representanter från stadsdelsförvaltningen diskuteras värdarnas personliga erfarenheter och vikten av att man inom Lugna gatan lyckas förmedla ett budskap där en destruktiv bakgrund inte framstår som eftertraktansvärd i sig:

Ja alltså Lugna gatan säger ju att man använder sig själv i arbetet med ungdomar, att man agerar förebild och på det sättet då vill nå ungdomar och få ett förtroende och få med ungdomar i verksamheten. Det man ibland funderar på är ju som sagt att vad är det för typ av attraktionskraft som lockar ungdomarna, och vad är det hos Lugna gatan-värdarna. Om det är så här till exempel att man själv har ett kriminellt förflutet exempelvis men lyckats ta sig ur det och gått vidare i livet, så är det ju ibland så att man funderar på: Är det de kriminella erfarenheterna som lockar eller är det det faktum att man tagit sig ur det, att man nu lever ett normalt svenssonliv eller vad man ska kalla det? För att, ja, det kan ju ha konsekvenser för arbetet menar jag.(tjänstemannen från stadsdelsförvaltningen i södra innerstan)

En del av Lugna gatans förutsättningar är att värdarna kommunicerar sig själva och sina erfarenheter till

de ungdomar de möter som en del i arbetet att bidra till positiva relationer och identiteter hos ungdomar. Arbets sättet är välkänt och kan delvis sägas karaktärisera Lugna gatan, men utifrån uttalanden från den biträdande rektorn och representanter från stadsdelsförvaltning framstår det också som delvis problematiskt. Jag tolkar det som att arbets sättet kan te sig provocerande för en professionell omgivning eftersom det, oavsett värdarnas bakgrund, uppfattas som en obalans mellan person och profession. Detta kan ta sig uttryck i krav på professionalisering av Lugna gatan. Utifrån värdarnas utsagor upplevs en sådan professionalisering varken som önskvärd eller rimlig från Lugna gatans sida, eftersom personen ses som ett starkt och effektivt arbetsredskap.

Ansvarsområde

Lugna gatans områdesvärdar är stationerade i en större källarlokal i området där de bland annat har möjlighet att ta emot ungdomar för juniorverksamhet, men också kan erbjuda ett idrottsrum, datorer, filmrum, konsertlokal och inom kort även en musikstudio. Områdesvärdarna rör sig också runtomkring i området; dagtid besöker de olika skolor och kvällstid går de runt och träffar ungdomar utomhus, på andra fritidsgårdar eller i anslutning till enstaka arrangemang i området. I området finns även så kallade stadsdelsvärdar som anställts av stadsdelsförvaltningen, med uppgift att röra sig på offentliga platser i området och genom närvaro bidra till ökad trygghet i det offentliga rummet. Stadsdelsvärdarnas arbete har vissa likheter med det arbete Lugna gatans områdesvärdar utför som att röra sig i området, men områdesvärdarna framhåller att de har olika uppdrag:

Vårt jobb är mer att vi ska skapa kontakt och bygga en relation med ungdomarna, och bjuda ner dem i våra lokaler och göra en massa aktiviteter. De (stadsdelsvärdarna, förf. anm.) har ju inte alls det på samma sätt, de bara patrullerar och ska synas. Eller om det är någon som är full eller slagit nån då ringer de polisen, vi har ju nåt helt annat, vi har kontakt med dem. Vi rekryterar ju faktiskt ungdomar också in i vår verksamhet, det är ju sånt som är syftet med vårt jobb.

Utifrån utsagorna ovan kan konstateras att Lugna gatans arbete har likheter med flera andra aktörer inom det gemensamma organisatoriska fältet. Men värdarna framhåller skillnader i uppdraget, där Lugna gatan har ett tydligare relationsskapande och interagerande förhållningssätt till ungdomarna de möter.

Lugna gatan kan ses som en organisation av sin tid, med en strävan att möta ungdomar i ungdomars egna miljöer och förmedla normen om tillhörighet genom relationer.

I kontrast till det informella samarbete mellan Lugna gatan och andra aktörer finns en rad skriftliga regler, avtal och överenskommelser som Lugna gatan ska förhålla sig till. Lugna gatan har till exempel skriftliga avtal med skolan och stadsdelsförvaltningen som reglerar organisationens uppdrag, samarbetsformer och ansvarsfördelning. Skolvärdarna beskriver att det skriftliga avtalet kan vara skönt att hänvisa till i situationer där de känner sig manade att göra saker som ligger utanför deras ansvarsområde, till exempel att hoppa in som vikarier för frånvarande lärare.

Anmälningssplikten

I intervjun med områdesvärdarna framkommer att de inte nödvändigtvis rapporterar varje fall av narkotikabruk eller kriminalitet hos ungdomar till socialtjänsten, utan att de gör en bedömning i varje enskilt fall om huruvida ungdomen i fråga behöver slussas vidare för hjälp eller inte. Drogpåverkan och kriminalitet tolereras inte i Lugna gatans lokaler, men värdarna berättar att de i lindrigare fall har möjlighet att utan socialtjänstens inblandning stötta den som använt droger eller begått kriminella handlingar och mobilisera det sociala nätverket omkring honom eller henne. Om områdesvärdarna trots detta känner oro fortsatt oro rapporterar de vidare till socialtjänsten. Värdarna har också möjlighet att erbjuda medling mellan brottsoffer och förövare utan att brottshandlingen nödvändigtvis polisanmäls. Områdesvärdarna lyfter här fram personliga och långsiktiga relationer som en styrka i sitt arbete med ungdomar som hamnat snett. I intervjun med representanter från stadsdelsförvaltningen betonas vikten av att värdarna inom Lugna gatan är medvetna om anmälningssplikten och att de vet hur de ska gå tillväga i situationer som värdarna inte kan eller ska hantera på egen hand:

Lugna gatans värdar kan ju hamna i situationer som är rätt så svåra och de kan ju ställas inför dilemman när ungdomar delar med sig av sin livssituation där de kanske inte alltid vet hur de ska hantera det. Där har ju vi något att brottas med för vi känner väl inte riktigt att vi har den insynen som vi skulle vilja ha kanske. Vi får ju ta del av deras veckorapporteringar och jag har ju en mycket nära kommunikation med deras arbetsledare, men sen hur faktiskt värdarna uppträder eller vad de gör när de är ute på

kvällarna exempelvis eller vad de gör med sina juniorer, det har ju inte vi möjlighet att nära följa.

Vårdarna inom Lugna gatan har ett relativt stort handlingsutrymme inom ramen för sin yrkesroll, eftersom den till relativt stor del bygger på personliga erfarenheter och egenskaper. Handlingsutrymme och uppdrag styrs delvis genom skriftliga rutiner, avtal och lagar, men trots detta uppstår ibland konflikt när vårdarnas mer informella sätt att hantera situationer möter de professionellas formella sätt. När det gäller anmälningssplikten är vårdarna medvetna om den, men håller samtidigt lagtexten öppen för tolkning. Att socialtjänsten behöver ingripa till skydd för barn som far illa är enligt vårdarna inte nödvändigt i samtliga fall av drogpåverkan eller kriminalitet, utan kan i enstaka lindrigare fall lösas inom ramen för den egna verksamheten utan inblandning av socialtjänsten. Representanter från stadsdelsförvaltningen uttrycker här en viss osäkerhet inför det ansvar som åläggs Lugna gatans värdar i deras dagliga arbete, inte minst utifrån en begränsad insyn i verksamheten. Jag tolkar det som att det här talas om att Lugna gatan riskerar att anta rollen som otillräckligt och ogiltigt filial till socialtjänsten, samtidigt som man från både Lugna gatans och stadsdelsförvaltningens sida är överens om att Lugna gatan tillför värdefulla delar till stadsdelsförvaltningens eget sociala arbete med ungdomar.

Området

Samtliga intervjuade värdar nämner möjligheten att få jobba med ungdomar i det egna området som en stark motivering till varför de sökte sig till Lugna gatan. Majoriteten av vårdarna har personlig anknytning dit sedan lång tid tillbaka, och flera av dem berättar att de tror att kunskapen om hur det är att leva i Rosengård är viktig att ha med sig i mötet med ungdomarna. Enligt vårdarna karaktäriseras Rosengård bland annat av en stor andel unga invånare, vilket gör att det offentliga rummet är livligt trafikerat trots att Rosengård saknar innerstadens utbud av traditionella mötesplatser. Vidare beskriver vårdarna att en stor andel av Rosengårds invånare är invandrare, vilket de tror påverkar till exempel invånarnas känsla av samhörighet med mer "svenska" delar av Malmö, men framför allt hur omgivningen ser på Rosengård. En av områdesvårdarna säger att utomstående som besöker Rosengård riskerar att få sina fördomar bekräftade om de inte känner till hur området fungerar, och nämner som exempel ett tillfälle då unga människor anlade bränder i soputrymmen:

Problemet är också att när t.ex. den här branden uppstår, poliserna som var här vid det tillfället

det var inga poliser från Rosengård, de var inne från stan. De är inte vana att komma en sommar och se så många ungdomar som det brukar va. Det brukar va kanske 100 ungdomar minst på en gård, de ser polisen och springer och kollar och polisen tror att det är upplopp men det är en helt vanlig dag, så många ungdomar är det här ute.

Vårdarna framhåller sina områdesspecifika kunskaper som en styrka och förutsättning för att kunna genomföra sitt arbete med ungdomar i Rosengård. Områdesspecifika kunskaper framstår här som ett nödvändigt komplement till professionell kompetens, där professionella besökare utan kännedom om Rosengård riskerar att förledas av sina fördomar och ha svårare att navigera i området. Att sociala mönster och beteenden i Rosengård formuleras som gemensam kunskap och förståelse kan ses som en strategi för vårdarna att hantera diskurser om området, och blir ett sätt att positionera sig själva och sin kompetens gentemot de utomstående som framstår som delaktiga i en yttre negativ diskurs om Rosengård.

Såväl värdar som ungdomar beskriver själva Rosengård i övervägande positiva ordalag, med gemenskap som en återkommande områdesegenskap. Ungdomar och värdar är överens om att bilden som utomstående har av Rosengård präglas av betydligt mer negativa omdömen som kriminalitet, arbetslöshet och segregation. En av vårdarna berättar att han skulle ha blivit rädd för sitt eget bostadsområde om han bara litat till mediernas rapportering om Rosengård och tycker att området ofta döms på förhand. Han får medhåll från sin kollega som är trött på att positiva händelser i Rosengård sällan uppmärksammas:

Alltså allting, eller mycket av det som står i tidningen är fabricerat, de förstorar upp allting. [...] Så fort nån har kastat en sten här t.ex. på bussar så står det att de vill stänga av bussen och dittat och dattan, men läser du statistiken för Bunkeflo som är typ rikemansområde så händer det mycket mer bussförstörelse där, men det är det ingen som snackar om, det står aldrig i tidningen. Men läser du statistiken så är det tio gånger mer där. Händer nåt i Rosengård så hamnar det på förstasidan och det är intressant att läsa att det har hänt igen.

En annan områdesvärd säger så här:

Det enda positivt som har skrivits om Rosengård på flera år är när Zlatan har varit här och invigt fotbollsplaner, de två gånger han har varit här

är det enda positiva som syns. De skriver aldrig när vi anordnar turneringar i sporthallen eller andra aktiviteter.

Vårdarna bekräftar att Rosengård har en negativ diskurs med kriminalitet, arbetslöshet och segregation. Vårdarna beskriver vidare hur medierna rapporterar om i stället för från Rosengård, vilket objektifierar området som helhet. Sammantaget tolkar vi det som att den negativa diskursen om Rosengård och dess mekanismer försätter invånarna i Rosengård i en underdogposition, vilken vårdarna väljer att möta genom att tillsammans med ungdomarna skapa en inre diskurs om Rosengård. Detta görs bland annat i form av att vårdarna försöker att skapa motpoler till den negativa yttre diskursen genom att visa på möjligheter till positiv utveckling hos individer, skapa positiva relationer och bidra till positiva identiteter. Lugna gatan blir på så sätt en verksamhet som förmedlar strategier för att hantera områdesdiskurser. Även om Lugna gatans närvaro i Rosengård delvis kan ses som ett resultat av en negativ yttre diskurs blir verksamheten därmed ett motstånd mot densamma.

Metoder

Att skapa positiva relationer med och mellan ungdomar framstår i intervjuerna med vårdarna som en grundläggande del i Lugna gatans verksamhet. När vårdarna beskriver hur de går tillväga för att skapa relationer nämns bland annat närvaro, att vårdarna vistas där ungdomar är och tar sig tid att prata. Vidare framhålls den sociala närheten till ungdomarna: att vårdarna själva är unga och har en bakgrund som många av ungdomarna kan referera till. En av ungdomarna berättar att han tycker att man kan känna igen sig själv i vårdarna eftersom de lever som ungdomar gör: de pratar likadant, klär sig snyggt och gillar samma musik. En områdesvärd lyfter fram just egenskaper som dessa som viktiga för att ungdomar ska kunna se vårdarna som förebilder och ta till sig det budskap som de vill förmedla. Områdesvärden berättar vidare att han tror att vårdarnas sätt att närma sig ungdomar gör att de upplevs som mindre inkräktande och kontrollerande än många andra vuxna, vilket kan användas även i situationer där vårdarna får en roll som i det närmaste kan liknas vid ordningsvakter:

Polisen gör ett bra jobb och så, men om det är bråk och polisen kommer så lyssnar ungdomarna ändå på oss på ett annat sätt för du vet när polisen kommer så vill alla spela över, alla vill visa folk omkring att de inte är rädda för polisen så man skriker och kallar dem fula

ord. Det är bara för att de vill bevisa och göra sig ett namn här ute. Men när vi kommer så vet de att det inte funkar på oss att de ska visa att de är tuffa. De respekterar oss på ett annat sätt, vi är närvarande på ett helt annat sätt än t.ex. polisen eller kommunens stadsdelsvärdar.

Både vårdarnas och ungdomarnas utsagor kan tolkas som att vårdarna har tillträde till ungdomars arena, eller kanske tar sig tillträde. Som jag tolkar det möjliggörs detta till stor del genom att vårdarna har tillgång till socialt kapital som är giltigt på ungdomens arena. Det sociala kapitalet utgörs här till exempel av attribut som kläder och musik, men också av intressen, social bakgrund, språk och levnadsvanor. Sammantaget innebär detta en möjlighet för vårdarna att använda sig av koder som många ungdomar kan relatera till. Vårdarna kan därför närvara i ungdomsmiljöer och skapa relationer med ungdomar på ett sätt som skulle ha varit svårare att göra i egenskap av traditionellt professionella vuxna.

Både skolvårdar och områdesvärdar uppger i intervjuerna att viktiga delar i arbetet som värd är att bidra till positiva inslag i ungdomars vardag i form av gemenskap, aktiviteter och positiv bekräftelse. Tillsammans med relationsskapande arbete ses detta som en väg att stärka ungdomarnas självkänsla och minska risken för utanförskap, droganvändning och kriminalitet. Till detta kommer Lugna gatans mer kontrollerande funktion, där de genom relationer och närvaro i skolan och det offentliga rummet antas förhindra och hantera situationer som innehåller bland annat våld, skadegörelse, mobbning och droganvändning. Lugna gatans verksamhet sker till stor del i grupp, både genom juniorverksamheten och i aktiviteter i Lugna gatans områdeslokal. Tanken med detta är enligt områdesvärdarna att välkomna alla ungdomar in i en gemenskap där man hjälps åt att visa på alternativ till destruktiva aktiviteter. I vissa fall ses deltagandet i juniorverksamheten som en möjlighet till stöd och hjälp för ungdomar som själva har hamnat snett. I rekryteringen av juniorer gör vårdarna enskilda bedömningar av de ansökande ungdomarnas förmåga att förändra en eventuell stökig livssituation till det bättre och bidra till en positiv gemenskap med övriga juniorer och ungdomar runtomkring. Representanter från stadsdelsförvaltningen diskuterar Lugna gatans gruppbaseerade verksamhet utifrån preventiv forskning som talar mot att sammanföra vissa grupper av ungdomar i grupp:

Det är ju en sån grej som vi vet nu utifrån forskningen att man ska ju inte föra ihop

ungdomar med asocialitet va eller utåtagerande beteende i grupp för det kan ju ha en negativ effekt va. Men så säger man från Lugna gatan då att man vill ha blandade grupper, att man vill fånga upp både de som har ett asocialt beteende på olika sätt va och de som kanske är mer introverta och behöver lyftas lite och de som så satt säga är rätt så skötsamma. Men lyckas man med den ambitionen, eller finns det en risk att man attraherar mer de som är en riskgrupp på olika sätt?

Ett antal preventiva aspekter av Lugna gatans arbete kan identifieras, däribland empowerment, positiva relationer och social kontroll. Även om verksamheten beskrivs som allmänt riktad till Rosengårds ungdomar finns också ett fokus på vissa riskgrupper som värdarna försöker att fånga upp i Lugna gatan för att kunna förändra destruktivitet till ett positivt identitetsskapande. Värdarna beskriver själva hur just den positiva förändringen hos enskilda personer kan ge positiva effekter för hela grupper av ungdomar, eftersom det tydligt visar på positivt identitetsskapande. Vidare riskerar värdarna att i sin rekrytering utöva normativ makt i sina bedömningar av vilka individer som ligger i riskzon och är i behov av stöd och hjälp inom Lugna gatan. Utifrån Lugna gatans verksamhetsidé om förändring och identitetsskapande genom deltagande och relationer konstrueras också Lugna gatan som verksamhet i och med rekryteringen av både värdar och juniorer, eftersom denna kommer att avspegla sig både inom den egna verksamheten och i den utåtriktade kontakten med ungdomar i området.

Tjejer och killar – lika men olika?

Lugna gatan har i sin områdesverksamhet kontakt med övervägande killar. I den juniorverksamhet som drivs har man hittills haft svårt att rekrytera och hålla kvar tjejer genom hela juniorutbildningen för på sikt delta i Lugna gatan. Samtliga områdesvärdar i Rosengård är själva killar, liksom majoriteten av de ungdomar som besöker Lugna gatans områdeslokal. I skolan har Lugna gatan en tjej och en kille anställda som värdar, och har lättare lyckats rekrytera tjejer till juniorverksamheten på skolan. Men den biträdande rektorn säger att han uppfattar det som att skolvärdarna även i skolan når framför allt killar, vilket enligt honom kan bero på att killar uttrycker behov av kontakt med värdarna mer offensivt än tjejer. Den biträdande rektorn tror vidare att Lugna gatan skulle kunna utveckla strategier för att bättre nå tjejer, men poängterar att arbetet med ungdomars könssyn är ett ansvar som måste delas på bred front. Även i intervjun med representanter från

stadsdelsförvaltningen framhålls att arbetet med tjejer som är en tydlig svaghet hos Lugna gatan och att frågan är prioriterad i Lugna gatans styrgrupper. En av representanterna säger att arbetet med tjejer måste stärkas för att ett fortsatt samarbete mellan Lugna gatan och Malmö stad ska vara försvarbart i längden.

Områdesvärdarna nämner själva tjejernas kulturella och nationella ursprung som en huvudorsak till att tjejer väljer att inte, eller inte får, röra sig ute i området bland killar på kvällar och helger. Till detta kommer det faktum att Lugna gatans områdesverksamhet i nuläget drivs och besöks av huvudsakligen killar:

Tjejer har vi inte så mycket kontakt med, du vet här just i Rosengård är det mycket att tjejerna håller sig mycket för sig själva, de får ofta inte vara ute och umgås med killar och så på kvällarna. Här är det lite mer så, du vet här är lite olika, eller rättare sagt bland vissa av de nationaliteterna som är här ute så är det så att tjejerna ska hålla sig mycket för sig själva och inomhus mycket.

Lugna gatans begränsade kontakt med tjejer i områdesverksamheten upplevs som en brist av samtliga intervjuade personer. Det faktum att Lugna gatan utger sig vara en verksamhet för ungdomar riskerar i nuläget att framstå som en dold maskulinisering av ungdomsbegreppet, vilket kan avhjälpas antingen genom att verksamheten lyckas locka tjejer till verksamheten eller genom att områdesverksamheten görs könsseparerad. Fryshuset driver i dag flera projekt som riktar sig till enbart tjejer respektive killar, däribland United Sisters, Elektra och Sharifs hjältar. Lugna gatans nuvarande områdesverksamhet kan sägas vara präglad av maskulinitet, både vad gäller social gemenskap och arbetssätt, vilket är en grund för att arbeta identitetsskapande med unga killar. Lugna gatan har här möjlighet att uppmärksamma även tjejers behov och bidra till positivt identitetsskapande.

Skolvärdarna ser verksamheten i skolan som en möjlighet att knyta kontakt med tjejer och skapa ett förtroende för Lugna gatan som helhet, vilket de tror kan sprida sig även till områdesverksamheten. Även områdesvärdarna ser skolverksamheten som en möjlighet att knyta kontakt med tjejer, men också för att öka kännedomen om Lugna gatan hos tjejernas föräldrar. Områdesvärdarna berättar att deras kontakt med föräldrar i dag sker huvudsakligen genom killar, men att det är viktigt att få föräldrarna att känna tillit till den verksamhet Lugna gatan driver för att de ska tillåta även sina döttrar att delta i verksamheten. Rosengårds stadsdelsförvaltning har nyligen anställt

två personer, en tjej och en kille, som ska arbeta nära Lugna gatan med fokus på unga vuxna från 19 år och äldre. Tjejen har ett särskilt uppdrag att inventera tjejers och unga kvinnors behov och önskemål för att efterhand kunna anpassa även Lugna gatans egen verksamhet till dessa. Samtliga intervjuade personer är överens om att det är viktigt att Lugna gatan arbetar med både tjejer och killar. Den biträdande rektorn säger att han är övertygad om att även tjejer har stort behov av verksamheter som Lugna gatan, inte minst de delar av verksamheten som handlar om att bidra till positivt identitetsskapande och att stärka tjejernas självbild:

Just de här tjejerna i gränzonen som vågar skämta med killarna och så, och så går killarna över gränsen, de slår eller säger någonting och kränker ofta tjejerna. Där måste man nog jobba med tjejerna så att de stärks i att ta avstånd från det och vågar stå emot. De ska ju fortfarande kunna skoja med killarna utan att liksom behöva...ja.

Som vi uppfattat det har Lugna gatans verksamhet fått offentlig uppmärksamhet till stor del i samband med arbete som kan relateras till beteenden som förknippas med killar, såsom kriminalitet, utagerande beteende och gängbildning i det offentliga rummet. Utan att ha något närmare belägg för detta vill vi ändå föra fram en tanke om att diskursen om Lugna gatan som mansprojekt kanske begränsar organisationens möjligheter att nå tjejer, både som inre och yttre diskurs. Tydligt är åtminstone att Lugna gatan måste arbeta på flera fronter om organisationen vill nå en förändring vad gäller könsfördelningen i verksamheten. Vårdarna nämner skolverksamheten som en väg att etablera kontakt och förtroende, och den biträdande rektorn ser här även möjligheter att arbeta med elevernas könssyn. Tillsammans med stadsdelsförvaltningen har Lugna gatan nu initierat en inventering av tjejers behov och önskemål i stadsdelen, med förhoppning om att framöver kunna anpassa och komplettera Lugna gatans verksamhet utifrån vad som kommer fram i inventeringen. Som vårdarna nämner ska Lugna gatan också förhålla sig till kultur och tradition i synen på tjejer i det offentliga rummet och umgänget mellan tjejer och killar. Även här är det viktigt att arbeta på flera fronter: den egna organisationen, tjejerna själva, jämnåriga killar och tjejernas familjer.

Vid en kompletterande intervju våren 2009 berättar chefen för förebyggande och fritidsverksamhet i Rosengård att man har ändrat strategin när det gäller tjejer: ”Hittat på annat för tjejerna i Rosengård, mycket

dans. Det är mycket svårt att få tjejerna att få lov att vara med i en sådan här verksamhet”.

OFFENTLIGA AKTÖRERNAS SYN PÅ LUGNA GATAN I FOSIE

I det följande presenteras en intervjuundersökning som gjordes under senhösten 2008 med tjänstemän i Fosie stadsdel.

Ungdomssituationen

Stadsdelen Fosie är lika stor som en svensk medelstor stad med cirka 40 000 invånare.⁴⁵ Det är ett resurssvagt område vad gäller arbete, inkomst och hälsa med likartade problem som Rosengård men utan samma medieexponering. Cirka 40 procent av befolkningen är födda utomlands Och kommer då främst från Europa (förutom Skandinavien) och resten av världen. I åldersgruppen 20 - 24 är det 40 procent som har förvärvsarbete (i hela riket är motsvarande andel 59 procent).

De olika verksamheterna i Fosie

Det finns en hel del kommunala verksamheter som arbetar med ungdomar i Fosie. I förebyggarteamet arbetar socialarbetare som ibland rör sig i området utifrån ett schema, de arbetar även preventivt i skolorna. SSP-gruppen, dvs. skola, socialtjänst och polis, har en ledningsgrupp där tjänstemän även träffar polisen. Stadsdelschefen tror inte att det kommer att bli lika många nedskärningar av det förebyggande arbetet i dagens ekonomiska kris som under 90-talet: ”Vi ska försöka hitta andra sätt, inte strunta i arbetet.” De mötesplatser som finns är dels områdets två fritidsgårdar, dels en lokal som ingår i SÖM-projektet, ett EU-finansierat projekt som ska motverka segregation och verka för integration. Avsikten med projektet SÖM Fosie är att genom ett tvärsektorielt arbete huvudsakligen främja ökad förvärvsfrekvens och minskat försörjningsstöd; skapa attraktiva och trygga stadsdelar, ökad tillväxt och demokrati och delaktighet.⁴⁶

Lugna gatan ska samverka med förebyggarteamet. Enligt sektionschefen har båda verksamheterna ett likartat uppdrag ”att tidigt upptäcka åtgärder, de här ungdomarna som far illa och sedan försöka se till att de får hjälp”. Men förebyggarteamet har till skillnad från Lugna gatan; ”socialtjänstögon”, enligt sektionschefen. Förebyggarteamet är inte så ofta ute på gatan under kvällar och helger. De som gör detta förutom Lugna gatan är fritidsfältledare och några från SÖM-

projektet. ”De är ju stadsdelens ögon och öron”, säger sektionschefen. Sektionschefen är tydlig med att Lugna gatan ska presentera en bild över området, så att de kommunala verksamheterna får en ökad kunskap. Man arrangerar i dag fältsmöten där de olika verksamheterna som finns i området har träffar för att bl.a. schemalägga aktiviteter. Men sektionschefen tycker att hon finner områdesvärdarna, till skillnad från arbetsledaren, lite slutna och att de har svårt att samarbeta med olika kommunala tjänstemän.

Det samarbetas också med olika fastighetsbolag där man har en uttalad strategi att också arbeta socialt förebyggande. De kan t.ex. erbjuda lokaler till olika verksamheter, eller skaffa arbete inom fastighetsbolagen.

Styrgruppen

Man etablerade en styrgrupp med representanter från skolan, fritidsgårdarna, förebyggarteamet samt Lugna gatans arbetsledare i området och deras verksamhetschef i Malmö. En tjänsteman vid stadsdelen som också är projektledare för SÖM-projektet har lett styrgruppen från dess start genom att han är ansvarig för kontakten och utvecklingen av arbetet med Lugna gatan utifrån ett stadsdelsperspektiv. Den ursprungliga styrgruppen skapade samarbetsformer, men gruppen förstärktes efter en tid med en sektionschef från socialtjänsten som har det övergripande ansvaret för SSP-arbetet. Sektionschefen berömmar styrgruppens ordförande för hans sätt att leda styrgruppen där han försöker lyfta in Lugna gatan i ett sammanhang. Hon berättar även att det är rätt mycket policy-diskussioner i styrgruppen. Hon minns att tjänstemännen och Lugna gatan hade svårt att mötas i början: ”Det var olika, olika världsbilder.” Tjänstemännen hade sina professionella ögon och tyckte att Lugna gatan skulle agera si eller så, och hantera situationen på olika sätt. I dag när hon har fått mer insyn i vad de gör tror hon att de kan göra någonting som de ”professionella inte kan göra, och det är just mötet med ungdomar”. Hon tar även upp att det var svårt att införa projektet i början genom att initiativet till verksamheten kom från stadshuset och inte var tillräckligt förankrat i stadsdelen.

Det är aktuellt vid undersökningstillfället att diskutera värderingar i styrgruppen. Vid en utflykt hade Lugna gatans värdar uppört personalen från

45 Statistiken är hämtad från Malmö stads faktablad för år 2008.

46 Texten är hämtad från SÖM-projektets informationstext. (<http://www.malmo.se/stadsdelar/fosie/>).

den kommunala sidan genom att t.ex. röka inför och tillsammans med ungdomarna under en utflykt. Styrgruppen har då ett klimat som gör att man kan utreda, ge kritik och diskutera på ett konstruktivt sätt. Styrgruppens mera vanliga ärenden är dock att gå igenom situationen på skolan och i området.

Röster om Lugna gatans arbete

Tjänstemannen vid stadsdelen berättar hur Lugna gatans arbete i Fosie och i Malmö har förändrats under de tre år som verksamheten har funnits. När projektet startade med medel från Allmänna arvsfonden berättade man om vilka resurser som redan fanns i området, man valde t.ex. att samarbeta med fritidsgården från början genom att delta i olika framtidsverkstäder. Kontakt knöts även med en eldsjäl i Fosie som har ett gym och styrketräningslokal.

Efter att projektmedlen från Allmänna arvsfonden tog slut 2008 gjorde man från Fosie och Rosengård en insats för att skaffa fram medel från kommunen för att kunna fortsätta samarbetet med Lugna gatan: ”För att vi tycker att det successivt har blivit bättre.” Stadsdelschefen ser Lugna gatan som ett tillskott till de kommunala verksamheterna. Det är positivt ju fler vuxna som kan engageras i området. Hon fortsätter och berättar att ”det är en annan kraft, och den finns inte i vår egen organisation”. Ytterligare positiva erfarenheter av Lugna gatan är att det är en flexibel organisation och inte lika regelstyrda som de kommunala. ”Rörligheten och flexibiliteten, tror jag kan vara större”, säger stadsdelschefen. Stadsdelschefens känsla är att det offentliga inte riktigt lever upp till sitt uppdrag, och det i sin tur har lett till att man har blivit öppnare för stöd och hjälp från annat håll. Stadsdelschefen avslutar med att säga att det är en överlevnadsfråga för kommunen att i framtiden kunna vara kreativ och okonventionell när man erbjuder service: ”Om vi ska kunna säga att vi är till för medborgarna”.

Sektionschefen vid socialtjänsten tror inte att man kan driva något liknande som Lugna gatan med ”socialtjänstfolk, för då är det ju vi som är ute och vandrar”. Områdesvärdarna kan å andra sidan, om de fångar upp ungdomarna och är bra förebilder med schysta värderingar och jobbar på rätt sätt betyda en hel del i stadsdelen, anser sektionschefen. Hon fortsätter med att berätta att hon kan vara kluven när det gäller de resurser som går åt till Lugna gatan: ”Vad hade vi kunnat göra för dem om inte Lugna gatan hade funnits?” Den ansvarige för fritidsgårdarna anser att det gäller hitta ett samarbete mellan de olika verksamheterna som arbetar med ungdomar i området: ”Hitta gemensamma normer att jobba kring”.

Tjänstemannen vid stadsdelen tycker att Lugna

gatan har blivit mer medvetna om att kvinnliga värddar är viktiga att försöka få in i verksamheten.

Skolvärdarna

Sedan 2008 har man en manlig och kvinnlig skolvärd vid Munkhätteskolan, vilket enligt rektorn gör att tjejerna får ”möjlighet att komma in i Lugna gatans verksamhet på ett enklare sätt”. Skolvärdsarbetet utgår från att skapa relationer med elever och skolpersonal, vilket innebär att arbetets framgång till stor del är beroende av vilken personlighet man har.

Skolvärdarnas arbete består av att fungera som traditionella skolvärdar: ”De går omkring i skolan, rör sig i skolan där eleverna finns, vara i matsalen under luncherna”, enligt bitr. rektorn på Munkhätteskolan. Den här arbetsuppgiften kan ses som att de fungerar som en förstärkt rastvakt. En enkät på skolan bekräftar att lärarna har en bild att Lugna gatans skolvärdar ska fungera som just rastvakter. Bitr. rektorn fortsätter att berätta: ”Det jag ser som deras huvudarbete, det är kontaktskapandet mellan de, som blivande vuxna och våra elever.” Juniorverksamheten på skolan kan ses som en sådan metod med positiva effekter för skolan: ”Vi har kunnat se att en del delvis har förändrats i klassummet, men i alla fall förändrats en del utanför klassrummet. De tar större ansvar.” Juniorerna berättar för skolvärdarna om det är på väg att hända saker i skolan, t.ex. har slagsmål kunnat förhindras därigenom.

Enkätundersökningen visar att lärarna tycker att skolvärdarna är osynliga ibland. Men rektorn vill lyfta fram att det finns en skillnad hur man ser på arbetet hos lärarna beroende på om man själv är aktiv att söka kontakt eller inte. Lärarna har skolvärdarnas mobilnummer så att de kan ringa och fråga om hjälp: ”Kan du hjälpa mig på den lektionen, eller, kan du prata med den eleven?” Att en av skolvärdarna är från Fosie har en rad positiva värden för arbetet anser rektorn: ”Det är en jättefördel. Han har lokalkännedom, han känner storebröderna till de här barnen, och han känner deras föräldrar.” Lokalkännedomen kan också användas på ett konkret sätt i arbetet: ”När det har varit bråk, har han gått hem med eleven och kan väldigt enkelt ta ett samtal med föräldrarna.”

På en direkt fråga om man i stället kan anställa fritidsledare för att göra samma arbete, blir svaret: ”De [Lugna gatan, förf. anm.] är en del av ett större sammanhang. Jag uppfattar juniorverksamheten som bra och genomtänkt, och den hade varit svår att göra på egen hand.”

Den biträdande rektorn är positiv till skolvärdarna genom att de kan ge ett antal elever ett vuxenstöd och att eleverna genom det får en vidgad inblick i samhället.

En ytterligare uppgift som värdarna har är att vara

behjälpliga under lektioner. ”Om man anser att läraren behöver stöd, om det har varit någon konflikt med elevgruppen”, säger rektorn.

Den nye arbetsledaren i Fosie har gjort så att kvaliteten på arbetet har blivit högre: ”Jag har en arbetsledare som jag kan ringa till och diskutera med om det är något övergripande.” En ytterligare kvalitetsaspekt är att skolvårdarna skriver veckorapporter, vilket gör det möjligt att få arbetet dokumenterat.

Den biträdande rektorn anser att det inte i längden går att sluta ettårsavtal med Lugna gatan, men han är inte beredd att se verksamheten som löpande verksamhet utan omförhandlingar.

Arbetet i området

Lugna gatans arbete i stadsdelen tycker tjänstemannen och projektledaren för SÖM-projektet är ett komplement till de kommunala verksamheterna, där styrkan är att Lugna gatan arbetar tillsammans med en mängd andra aktörer. Lugna gatans bidrag är att kunna arbeta annorlunda i sitt förebyggande arbete än t.ex. fältfritidsledarna. Lugna gatan bidrar med en alternativ kompetens genom att deras värdar många gånger själva har vuxit upp i ett problematiskt område.

Sektionschefen vid socialtjänsten berättar att områdesrapporterna egentligen har ett ganska lågt värde och att de skulle räcka med en rapport var fjärde eller var sjätte vecka: ”De säger inte så mycket, men jag tror att det är bra för Lugna gatan att de får visa för oss vad de gör för någonting”. Uttalandet kan tolkas som att rapporterna som Lugna gatan skriver kanske främst innebär en styrningsprincip från kommunens sida.

Förebyggandeteamet var under hösten ute under tre veckor och gjorde en kartläggning för att se vad ungdomar kan tänkas behöva: ”Ungdomar möter oftast killar eller män, och när vi var ute så pratade vi om aborter, politik, ja allt möjligt.” Resultatet av fältverksamheten visade för övrigt att det är mest killar, gärna lite äldre som håller sig i stadsdelen under kvällarna och helgerna. Förebyggarteamet är fundersamt, eftersom de inte träffade några från Lugna gatan i området under kvällarna. Socionomen berättar även att de en kväll besökte Lugna gatan i deras lokal: Och då satt de och åt falafel med ungdomarna”.

Den ansvarige för fritidsgårdarna menar att det som berättigar Lugna gatans verksamhet i bostadsområdet är att det behövs fler vuxna ute i området: ”Det är vuxna människor som behövs i de här områdena där det är väldigt få vuxna.”

Om att vara förebild

Kritiker lyfter ibland fram att Lugna gatan handlar så

mycket om pojkar och om de är bra förebilder. ”Min upplevelse i det jag hör, det är ju att det fungerar väl, att man har haft nytta av det”, säger stadsdelschefen.

Under 2008 har diskussionerna och arbetet runt vilken värdegrund man har tagit fart på allvar. Den ansvariga för fritidsverksamheten i Fosie beskriver att diskussionerna om värdegrunder har tagits upp på allvar inom Lugna gatan sedan den nye arbetsledaren har börjat. Han står för något som han förmedlar till sina värdar. Hon menar vidare att det är viktigt att Lugna gatans personal och personalen på t.ex. fritidsgårdarna har ungefär samma förhållningssätt och värdegrunder.

Sektionschefen å sin sida funderar på vad det är för signaler som Lugna gatan sänder ut; När det nästan bara är män, välpumpade, och vältränade killar”. Den ansvariga för fritidsverksamheten tycker även hon att värdarna ”är väldigt manliga, väldigt macho, generellt. Och att det är väldigt synd att det inte finns mjuka tjejer”. Socionomen vid förebyggarteamet anser att det är viktigt att värdarna också tänker på att de ska vara förebilder för områdets tjejer också, och inte bara för killarna.

Under sommaren anordnades en resa tillsammans med socialförvaltningen, fritidsförvaltningen och Lugna gatan. Den visade på en del skillnader mellan tjänstemännen och en del av värdarna. ”De var inte ledare för resan, oansvariga, passade inte tider, rökte tillsammans med ungdomarna. Beteendet har skapat en del diskussioner om vilka värdegrunder man har”, säger sektionschefen. Hon fortsätter: ”Vi kan väl vara för mycket myndighetspersoner ibland, och Lugna gatan är totala motsatsen, och där får vi ju mötas i mitten.” Citaten pekar på att det ibland kan vara svårt att finna ett oproblemiskt partnerskap mellan två olika organisationer pga kulturella skillnader.

Lugna gatans personal kan fungera som förebilder på ett annat sätt genom att de många gånger har haft likartade erfarenheter som de yngre eleverna: ”Att se någon som man vet själv inte har funkat, och se att det faktiskt har rätt ut sig, kan ju faktiskt göra att man själv känner att det kanske finns en möjlighet för mig med”, säger rektorn.

Den ansvarige för fritidsgårdarna berättar om en skillnad mellan Lugna gatan och fritidspersonalen: ”Vi är inte så kompis, och det ska man aldrig bli. Vi ska ha en bra och juste relation, en öppen relation, och man ska kunna ställa frågor.”

Närhet och distans

Den ansvariga för fritidsverksamheten i Fosie berättar om hur hon ser på närhet och distans i ungdomsarbetet: ”Jag tror att det är väldigt viktigt att man håller distansen till ungdomarna, vi kan inte bli kompisar med

dem på det sättet.” Hon uppger att skillnaden mellan värdarna och t.ex. en socionom är att den sistnämnda är lite äldre och har utbildning och därigenom en annan grund att stå på. Värdarna har å andra sidan en lokalkännedom: ”Men jag kan tänka mig att de ställs inför svårare situationer ibland.”

Den flexibla organisationen

Kommunens samarbete med Lugna gatan används också till att lösa akuta situationer som dyker upp. ”Vi hade rätt så stökigt runt Lindängens bibliotek innan skolan började. Då var Lugna gatan där direkt och syntes i området och hjälpte oss att hålla lite ordning på ungdomarna”, säger stadsdelschefen. Det snabba agerandet var en följd av att områdeschefen för Lugna gatan och tjänstemannen vid stadsdelen kunde träffas och ha en dialog och lägga upp en strategi. Tjänstemannen fortsätter: ”Jag menar, det kan ju vara kväll eller när som helst, så kan jag och han ha kontakt. Och sedan har han sitt nätverk”. Lugna gatan är därmed, enligt tjänstemannen ”en viktig flexibel samarbetspartner, som har möjlighet att också gå in och agera i situationer på olika sätt, eller att man rör sig i området”.

Den lilla och flexibla organisationen som Lugna gatan utgör kan dock ”svaja till” om någon blir sjuk eller slutar. Samarbetet bedöms t.ex. ha blivit mycket bättre genom att områdeschefen har bytts ut. Organisationen är därmed i en mening ”personbaserad”.

Lugna gatan uppvisar en flexibilitet i skolarbetet. Biträdande rektorn på Munkhätteskolan berättar hur han kan styra skolvärdarna mot vad han vill att de ska göra beroende på var det kan dyka upp problem: ”Det kan vara mer stök i matsalen. Den läraren behöver lite extra stöd”. Han fortsätter med att berätta att han tycker att Lugna gatan har blivit mer serviceinriktad: ”Är det så att en av värdarna är borta så är det någon annan som går in.”

Kommunikation och samverkan

Man har haft möten i Fosie för att de olika verksamheterna ska lära känna varandra när de stöter på varandra i området, berättar stadsdelschefen. Personal från olika verksamheter har även börjat ringa till varandra och berätta om sina arbetstider och vilka platser man kommer att befinna sig på, berättar en ansvarig för fritidsgårdarna. Hon fortsätter att undra över hur den interna kommunikationen inom Lugna gatan fungerar: ”Lugna gatan är alltid med vid olika arrangemang, men kommunikationen verkar fastna hos den personen, vad som gäller och lite annat stannar där.”

Stadsdelschefen träffar polisen regelbundet och då upplever hon tydligt att de har olika roller.

Socionomen i förebyggarteamet berättar att det inte har funnits några ”näripoliser” i området under 2008. Detta kan vara en orsak till att ungdomarna ”har ganska rätt polisförakt. Och det är ju för att de bara träffar poliserna när det händer skit”. Hon fortsätter att berätta om den negativa synen på myndigheter som många ungdomar verkar ha i stadsdelen: ”En del ungdomar verkar inte se någon skillnad på polisen och socialtjänsten.”

Tjänstemannen vid stadsdelen berättar att samarbetet med Lugna gatan upplevdes negativt när strukturen runt Lugna gatan vacklade för cirka ett år sedan. Situationen räddades genom att Lugna gatan fick en ny områdeschef som tog tag i situationen, såväl strukturellt som samarbetsmässigt: ”Arbetet har flyttats fram till ett starkare och bättre samarbete där vi har hittat integrerande arbetsformer.”

Sektionschefen berättar att polisen har varit väldigt osynlig i samarbetet. Men det kommer att förändras, eftersom Fosie kommer att få ett par näripoliser som ska börja arbeta mer i området.

Anmälningssproblematiken

Sektionschefen vid socialtjänsten är tveksam till att Lugna gatans värdar inte alltid lämnar vidare ärenden i den utsträckning som de borde: ”Jag tror att med deras hjälp skulle vi kunna fånga upp mer ungdomar tillsammans.” Just att Lugna gatan går in i en annan relation med ungdomarna skulle man kunna använda om man samverkar lite mer: ”De ska inte förstöra sin relation utan motivera ungdomen till att ha en kontakt med oss.” De ska vara ett stöd för ungdomar men inte några ”tjallare”. Hon kan inte heller minnas att det har kommit in någon anmälan från Lugna gatan till socialförvaltningen.

Den ansvariga för fritidsverksamheten tycker att det är viktigt att diskutera med Lugna gatan om vikten av att polisanmäla när någon gör något brottsligt. Socionomen i förebyggarteamet berättar om ett problem för värdarna i Lugna gatan: ”Lugna gatan handlar mer om relationer och så, och då kanske de inte vill paja det med att anmäla, men jag vet inte, det är min känsla”.

Utvärderingen i Malmö visar på att Lugna gatans arbete har kunnat utvecklas och förändras genom att verksamheten inte har setts som av tillfällig natur. Lugna gatans samarbete med det offentliga och med det civila samhället har även det integrerats allteftersom. Det nära samarbetet med det offentliga kan ibland synliggöra kulturella skillnader som behöver diskuteras och hanteras i relationen mellan värdar och tjänstemän. Man kan också tolka Lugna gatans organisatoriska litenhet på två sätt, dels skapar Lugna

gatans organisation en flexibilitet som inte finns i den kommunala förvaltningen, dels kan Lugna gatan ses som en personbaserad organisation som är beroende av och varierar pga de anställdas personlighet och kompetenser.

DEL 4: UNGDOMARNAS SYN PÅ LUGNA GATAN

Ungdomarnas synpunkter

Jag träffar ett trettiotal ungdomar på en luciafest som Lugna gatan arrangerar i hyresgästföreningens lokal. Bland ungdomarna som är mellan 13 och 16 år finns det både juniorvärdar och unga som gärna vill bli juniorer i framtiden. Knytkalaset består av mat från olika delar av världen och det blir också julklappsutdelning. När man börjar spela musik, ur högtalarna ljuder hiphop samt arabisk och persisk musik, gör vi två gruppintervjuer. I den första samtalar jag med sex tjejer och killar som ännu inte är juniorer, och i den andra intervjuas fem juniorvärdar (tre killar och två tjejer). Ungdomarna i den första intervjun berättar att de känner sig tryggare sedan Lugna gatan har kommit till Lövgärdet: ”De hjälper ungdomarna, man känner sig säker på gatorna.” Det finns många positiva utsagor om Lugna gatans personal, bl.a. tycker ungdomarna att ”de alltid ställer upp”. De anser även att de har hjälpt dem att förändra deras livssituation. En kille berättar att han har fått hjälp att sluta med kriminalitet genom sina kontakter med Lugna gatan. Vårdarna kan sätta sig in i problemet och kan därmed prata på ett initierat sätt samtidigt som de kan hjälpa till att hålla honom borta från vissa personer som kan orsaka problem. En tjej visar på att Lugna gatans medarbetare även kan ge stöd i familjeproblem: ”De har hjälpt mig också, när jag har haft problem med mina föräldrar. De har pratat med mina föräldrar och fixat så att jag mått bättre och mina föräldrar förstår mig mer.”

Killarna berättar att de ser en skillnad mellan Lugna gatan och offentliga aktörer. Bilden som framträder visar på ett glapp mellan ungdomarna och olika myndigheter: ”De (vårdarna, förf. anm.) ser det från båda sidor [...] de förstår dig lite bättre än vissa andra gör på grund av att de kanske har varit i samma sits, eller känner folk som har varit i samma sits.” Skillnaden upplevs som stor i förhållande till en myndighetsperson ”som bara ska komma och prata, som sitter bakom ett papper och läser vad som händer, till exempel om vi gör ett rån”. Man bör tolka citatet med försiktighet, det intressanta är bilden av den typiska myndighetspersonen. En annan av killarna berättar hur han har upplevt en socialsekreterare som han träffade tillsammans med sin mamma: ”Min mamma berättade att hon hittade en kniv i min ficka och att jag kom hem runt två-tre med vänner som hon vet att jag inte borde umgås med. Min soc-sekreterare

sa då att det är någonting som ligger i de flesta ungdomars vardag. Det är inget svar som hjälper någon, varken mig eller min mamma.”

Skälen till att vilja bli junior handlar främst om fyra saker. För det första skapar ett medlemskap bland juniorerna trygghet; man slipper vara ensam och kanske utelämnad. För det andra lyfter flera av ungdomarna fram att utbildningen är bra och värdefull. För det tredje vill de hjälpa andra ungdomar som kan ha problem: ”Du har ju varit i den sitsen, kanske, eller vill hjälpa ungdomar som är i den sitsen.” I uttalandet framträder en viktig aspekt av att hjälpa, att kunna hjälpa någon annan innebär samtidigt att du måste vilja förändra dig själv. För det fjärde har de ett allvarligare skäl, som är ”individualpreventivt”, nämligen att ”gå med i Lugna gatan, både för att hålla mig borta från den dåliga världen, den kriminella världen, och att försöka hjälpa andra. För alla har inte den turen att få den hjälpen i tid”. En av grabbarna berättar att han ska vänta till nästa termin innan han får börja på juniorutbildningen. Skälet till det är att han ännu inte har slutat att umgås med sina kompisar, ”som är bad people”. Men han tycker att det är ”bättre att spendera tid med Lugna gatan, du lär dig ju mycket mer och så, du kommer på rätt väg, de lär dig respekt”.

Under gruppintervjun är ungdomarna eniga om att Lugna gatan har lyckats förändra området till det bättre. Det har blivit lugnare i Lövgärdet, ett resultat av Lugna gatans patrullering i området. Patrulleringarna gör det möjligt att lösa konflikter som uppstår mellan ungdomar, innan de får större konsekvenser. Lugna gatans kunskap att lösa konflikter handlar i mångt och mycket om att de inte går bakom ryggen på ungdomarna ”utan de lyssnar och säger sin version, förklarar hur det kommer att gå om man fortsätter på det sättet”. Lugna gatans lokal spelar också en stor roll för ungdomarnas syn på att området har blivit bättre: ”Innan Lugna gatan kom så var folk ute, alltså, när ungdomar i vår ålder har tråkigt så gör de saker och ting, till exempel slår sönder rutor, stjälar bilar, bråkar, gör en massa grejer, vill ha roligt”. Efter att Lugna gatan fick sin lokal i Lövgärdets centrum har de möjlighet att bjuda in ungdomarna till sig. En av tjejerna lyfter fram en könsskillnad i aktiviteterna; ”Killarna älskar tv-spel och sådana grejer, så de sitter som dårar framför tv:n och spelar allihop, och tjejerna sitter och snackar”. Samma tjej fortsätter att berätta att

Lugna gatans personal alltid har tid för viktiga samtal och tid att hjälpa till ”och om man behöver prata med någon så vet man att man kan få hjälp om man har problem”. Ungdomarna berättar även att de kan få läxhjälp i lokalen.

Det känns tryggt för ungdomarna att veta att både Lugna gatan och deras vänner finns runt omkring dem på kvällarna. Ungdomarna ger uttryck för två skillnader när de jämför Lugna gatan med fritidsgården. En skillnad är att Lugna gatan, genom patrulleringen finns utomhus och därmed kan hjälpa till överallt: ”Om du känner dig hotad utanför ungdomsgården och du går in på ungdomsgården, för det är bara där de kan hjälpa dig.

En annan viktig skillnad mot fritidsgården och andra organisationer och myndigheter i området är att ungdomarna upplever att Lugna gatan finns till för dem i princip dygnet runt: ”Först är de i skolan, sedan är de i stadsdelen fram till nätterna. Du kan alltid ringa, när som helst. Väcker du dem, så väcker du dem, utan problem.”

Patrulleringen i stadsdelen attraherar inte bara juniorerna utan även andra ungdomar. När det är dags för att patrullera stänger man lokalen och bjuder med alla att gå en runda: ”Alla drar tillsammans, alla går, man har roligt på vägen, ändå så kollar man runt, liksom, på läget, hur det är och så.” Ungdomarna från Lövgärdet slutar intervjun med orden: ”Vi är framtiden. The next generation.”

Juniorerna berättar

Det finns flera skäl till att man har blivit juniorvärd. En tjej berättar att hon fick höra av ett par äldre juniorer hur kul det var och så verkade utbildningarna så bra. Hon är en ganska typisk juniorvärd, eftersom hälften av juniorerna i Lövgärdet är just tjejer. En av killarna berättar att skälet till att han blev juniorvärd var att han ville få hjälp med skolan. Han går nästan varje dag till Lugna gatans lokal och får hjälp med studierna av ett par av Lugna gatan-värdarna: ”Det var främst det, för jag har inga problem eller nåt sånt.” Ytterligare en kille berättar att han skolkade mycket och höll på med kriminalitet: ”Men Lugna gatan fick mig på rätt spår, att börja gå på lektioner och plugga och så. Därför tyckte jag att det var rätt att gå med.” En av killarna gick med som junior för att han ville bli en förebild ”och sluta att bråka”. När en av grabbarna gick med i Lugna gatan ville hans pappa att han skulle sluta för han hade hört rykten om att de skulle vara kriminella ”och han trodde mig inte, så jag ordnade så att han kom upp och träffade dem, och så märkte han, och såg hur det låg till, gick på kurser och verkligen försökte förbättra stället. Han märkte en förbättring, Jag vill själv att du ska fortsätta”. En annan av ungdomarna

berättar att hennes mamma inte tyckte att Lugna gatan var bra ”för hon kände ju inte dem. Men när hon märkte att det blev lugnare i Lövgärdet, och jag berättade om förändringen i skolan, började hon att gilla dem”.

Juniorvärdarna berättar vidare att de har förstått att Lugna gatan blandar ungdomar som sköter sig i skolan med sådana som inte är så bra så att man blir bättre tillsammans: ”I min juniorgrupp var det ett par tjejer som innan de blev juniorer skolkade och drack på helgerna. De har slutat med det nu.”

Juniorerna har lärt känna Lugna gatans personal i skolan. De berättar också att de märkte en förändring på skolan efter att skolvärdarna hade kommit: ”Det blev mindre bråk och man blev mer vänner, det har blivit en annan stämning.”

Lugna gatans värdar är som vuxna, men också som bästa vänner: ”Vi kan snacka om vad som helst med dem. Vi vet att de inte säger det till nån, utan att fråga om de får det.” Ungdomarna uppskattar också att värdarna har vuxit upp i förorterna runt Lövgärdet: ”De förstår hur läget ligger till.” De säger även att Lugna gatan ger dem en andra chans i stället för att gå till myndigheter: ”Man pratar med oss och ser till att vi sköter oss”.

Juniorerna berättar hur de tycker att skillnaden mellan en lärare och en värd är: ”En lärare jobbar och går hem när han är klar. Vi kan inte ringa dem. Vi kan få tag på värdarna dygnet runt om det behövs, vi har deras mobilnummer.” Först finns Lugna gatan i skolan och sedan finns de i området till ett på natten.

Som junior går man runt med värdarna och patrullerar i området och ser till att det är lugnt och att ingen bråkar. Man får även utbildningar och är på olika aktiviteter. Ibland, om det är arrangemang i stan ”kan de ta med oss juniorer för att visa att vi finns”. Juniorerna har också varit ”inne i stan” tillsammans med värdarna och demonstrerat mot droger och rasism. Då får de också en chans att lära känna juniorer från andra stadsdelar. Men inte bara det, där kan också ungdomar från United Sisters och Sharifs hjälta vara. Juniorerna berättar att de engagerade sig när Lugna gatan riskerade att bli nedlagt: ”Vi var i stan och samlade in namnteckningar, över 2 000, som inte ville att det skulle läggas ner, att man ska satsa på ungdomarna.”

De fortsätter: ”Tidigare, innan Lugna gatan kom så var det mycket, till exempel Bergsjön är mycket bättre än Lövgärdet, så är det inte längre.”

Utbildningen som juniorerna får behandlar allt från brandsläckning och konflikthantering till etik och moral ”och hur man som kille ska vara mot kvinnor”.

Hur tycker juniorerna att området har förändrats

sedan Lugna gatan har kommit till Lövgärdet? ”De kom för tre år sedan, och nu har det blivit mycket lugnare på kvällarna. Ungdomar hade inget att göra på fritiden och hängde ute och krossade rutor i skolan”, säger de. Ungdomarna berättar att de i början inte gillade Lugna gatan: ”Vi hatade dem tills vi förstod att de ville hjälpa oss.”

I Lövgärdet finns det gängmedlemmar som ungdomarna känner till. Och innan Lugna gatan kom till Lövgärdet såldes det droger utanför skolan. Lugna gatan ”körde iväg dem. Och vi började lita på dem”.

De berättar att värdarna tar sig tid att lyssna på dem och deras problem för att sedan ge förslag på hur ungdomarna ska kunna förbättra sig. Juniorerna är övertygade att värdarna kan bemöta dem på det här lugna sättet genom att de har samma bakgrund och har likartade erfarenheter som dem. Juniorerna gör en intressant distinktion mellan en värd från Lugna gatan och en socialarbetare: ”Lugna gatan har verkligen tystnadsplikt. Soc. kanske säger att de har det, men om man berättar om en stor grej så kanske de polisanmäler en direkt. Lugna gatan snackar med oss innan de ens tänker på det.”

Juniorerna menar att man är en förebild om man sköter sig och visar andra respekt: ”Att vara en bra person, visa att du går i skolan”. De är också överens om att de har lärt sig att bättre respektera andra människor och att sköta skolan bättre som en konsekvens att de är juniorer. En av tjejerna berättar att hon har lärt sig att inte vara ”kaxig” och ljuga för sina föräldrar.

De anser också att det är viktigt att Lugna gatan anställer kvinnliga värdar så att tjejer lättare kan komma i kontakt och få ett stöd.

Jag tolkar ungdomarnas berättelser som att de upplever Lugna gatans arbete som trygghetskapande, dels genom att de som individer numer ingår i en gruppgemenskap, och dels genom att de upplever att det har blivit lugnare på skolan och i området. Lugna gatan verkar även till viss del ha breddat ungdomarnas sociala nätverk till att inrymma personer och aktiviteter som finns utanför stadsdelen. Det ovan sagda, tillsammans med ungdomarnas positiva upplevelse av Lugna gatans utbildningar, kan tolkas som att verksamheten bidrar till att stärka ungdomarnas sociala kapital.

SLUTSATSER

Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö har haft olika utgångspunkter. Den första och enskilt viktigaste skillnaden har varit till vilken grad verksamheten har haft politisk förankring. Medan man i Göteborg har fått sälja in sin verksamhet i olika områden via anbud och under korta avtalstider har man i Malmö haft en trygg tillvaro genom att Malmö centralt bestämde sig för att något nytt behövdes. I Malmö har man därför kunnat arbeta för att utveckla samarbetsformerna med de kommunala förvaltningarna och haft en större grad av lugn och ro att utveckla samarbeten med lokalsamhället. Lugna gatan har därmed på mycket kort tid blivit känt i hela staden som en samarbetspartner i det civila samhället. Detta innebär inte att man inte kan se några skillnader mellan t.ex. Fosie och Rosengård. I Rosengård verkar Lugna gatan ingå i ett lokalt nätverk som kan kopplas till det civila samhället; de samverkar i olika arrangemang och medverkar som en aktör i olika samarbeten som inriktas mot förebyggande verksamhet. I Fosie har Lugna gatan ett, ibland ambivalent, samarbete med en rad olika offentliga verksamheter för ungdomar. I Rosengård och Fosie kan man tolka Lugna gatans verksamheter som ett komplement till de offentliga insatserna. Lugna gatan har även haft lokala inriktningar beroende på vem som har stått för rekryteringen. I Malmö inriktade man sig från början på att anställa värdar som höll på med kampsporter, men det är inte lika tydligt i dag. I Göteborg anställdes i början värdar som kom från behandlingssfären, men inriktningen är i dag utbytt mot en mycket mer varierad syn på värdarnas kompetenser.

Lugna gatans arbete i Lövgärdet har varit i fokus för utvärderingen i Göteborg. Verksamheten har upphandlats och bedrivs på ett kontinuerligt sätt där skolverksamheten får ett högt betyg av tjänstemännen i den operativa gruppen. Tjänstemännen bedömer att Lugna gatan, tillsammans med andra aktörer, har lyckat skapa ett både tryggare och lugnare område. Man efterlyser till viss del tydligare utvärderingar av arbetet för att kunna se och förstå vad som görs förutom de konkreta arbetsuppgifterna i området, t.ex. patrulleringen.

I Göteborg har Lugna gatans arbete återkommande kritiserats i dagspressen. Kritiska synpunkter har bl.a. kommit från SKTF, polis och det kommunala projektet Ung och trygg. De kritiska synpunkterna kan i en mening som hinder för Lugna gatans etablering i Göteborg.

Lugna gatans och Ung och tryggs relation utgörs av en konkurrenssituation. Organisationerna har ingen verksamhet där de konkurrerar med varandra om samma målgrupp. Konkurrensen kan mera ses som ideologisk, de har olika uppfattningar om vad man bör göra för att komma åt problemen i de olika förorterna. I Ung & tryggs tappning vill man öka samarbetet mellan befintliga myndigheter i arbetet mot gängkriminalitet. Lugna gatan å sin sida vill arbeta med lokalt förankrade värdar i ett socialt förebyggande syfte. Ett annat hinder kan vara att konkurrensen till syvende och sist handlar om tilldelning av resurser.

Erfarenhetsbaserat socialt arbete

Lugna gatans metod utgår från värdarnas erfarenheter. Det är värdarnas tidigare erfarenheter som är utgångspunkt för deras sociala kapital gentemot ungdomarna. Men erfarenheterna får först sin betydelse genom att värdarna (inte alla) har en livsbiografisk vändpunkt. Att värdarna har lyckats förändra sitt liv och att de är lokalt förankrade utgör den relationella basen för det socialt förebyggande arbetet gentemot ungdomarna. Lugna gatan fungerar också som en vändpunkt för många av värdarna. I både Göteborg och Malmö har många värdar fått en anställning och på så sätt integrerats från ett utanförskap. I Malmö har 30 av totalt 48 värdar enligt organisationens egna siffror kommit från ett utanförskap i form av arbetslöshet, socialbidrag och kriminalitet. I Göteborg handlar det om, enligt Lugna gatans statistik, 39 värdar av totalt 52 värdar som har kommit från ett liknande utanförskap. Av det totala antalet anställda, 100 värdar i båda städerna, återfinns i dag 6 värdar inom kriminalvården, två är arbetslösa och en i ett kriminellt gäng.

I utvärderingen redovisas en intervju med en värd som beskriver uppväxtvillkoren i en förort, hur relationen till myndigheter kan se ut, men inte minst vilka svåra val man kan tvingas att göra. Berättelsen vittnar även om hur det kan vara möjligt att vända ett utanförskap till något positivt genom möten som inger hopp om förändring.

I en mening kan man tolka Lugna gatans metod som att den utnyttjar de negativa områdesdiskurserna och vänder dem till sin fördel. Med det menar jag att Lugna gatans värdar kommer in i glappet mellan å ena sidan ungdomarnas platsbundna motståndsideiteter och å andra sidan de externa negativa områdesdiskurser om området samt myndigheternas klientifierande praktiker.

Lugna gatan blir de som har ungdomarnas livssituation som utgångspunkt för arbetet. De vill visa att det är möjligt att överskrida den externa diskursen om området och därmed skapa en alternativ identitet.

Att vara ett föredöme inbegriper en rad saker, bland annat att man har lyckats förändra sitt liv. Men, och detta är viktigt, förändringen behöver inte leda till att man i en kulturell mening lämnar en rad viktiga beröringspunkter med förortens kulturella landskap. En sådan kompetens utgör värdarnas ungdomskulturella sociala kapital; de tycker om samma musik som ungdomarna och de känner till ungdomarnas klädkoder. Denna kulturella närhet gör det möjligt för ungdomarna att spegla sig i värdarna, och givetvis möjligt för värdarna att spegla sig i ungdomarna. I den här diskursen ingår också hur ungdomarna beskriver myndigheter i distanserande ordalag. Här kan man tycka att Lugna gatan har ett ansvar att överbygga den kulturella klyftan på ett medvetet sätt. Lugna gatan använder sig i en konkret mening av sitt ungdomskulturella sociala kapital i arbetet när de stödjer ungdomarnas musikskapande (läs hiphopmusik) samt dans- och idrottsintresse, både basket och fotboll. I Malmö finns också genom värdarna en inriktning mot olika kampsporter.

Värdarnas förankring i området kan tolkas som att de är en del av det civila samhälle som de samtidigt arbetar i. Värdarna känner många personer och har ibland släktingar i de områden som de arbetar i. Det skapar former för en informell social kontroll. Till saken hör att deras områdesrelationer är baserade på en tidigare "gatukunskap" som de numera använder sig av i sitt arbete. En väsentlig skillnad, och det finns flera exempel på det i det empiriska materialet, är att värdarna står för en reflekterad medvetenhet om "gatukulturens" negativa sidor.

Värdar anställs utifrån erfarenhet, personlighet och lokal förankring. Anställningsprocessen är därmed i en mening informell till skillnad mot en professionell anställning som också inbegriper formella kunskaper, t.ex. utbildning. Tidigare sociala problem ses som en tillgång om värden har lämnat dem bakom sig. Detta förhållande placerar in Lugna gatan i frivilligsektorn. Att värdarna arbetar som anställda i ett nära samarbete med kommunala verksamheter skapar en speciell form där verksamheten kan ses som ett komplement till reguljär kommunal verksamhet.

Stödet för värdarna, förutom personalgruppen och den verksamhetsansvarige, är en handledare som är placerad i Stockholm. Resurserna för att kunna motverka eventuella återfall är därmed i en mening kringskurna. Tidningsartiklarna om när en värd "återfaller" i brottslighet pekar alltid ut Lugna gatan

som organisation och ger dem en negativ stämpel. (Enligt Lugna gatans siffror handlar det om sju procent eller sju personer av totalt hundra värdar i Göteborg och Malmö). Trots problemet med värdar som blir dömda för brott, får man inte glömma bort att de flesta faktiskt klarar sig. Lugna gatan kan därmed ses som ett integrationsprojekt. Återfall till brottslighet skadar givetvis relationen till ungdomarna, men borde kunna användas som en läroprocess i arbetet och visa på såväl individuella och gruppmässiga som sociala svårigheter i denna process.

Hur försöker då värdarna påverka ungdomarna? Strategierna för detta består huvudsakligen av kommunikation i form av berättelser och att visa respekt, dvs. att man ska lyssna på andra. Via möten som utgår från en normöverförande princip med, många gånger, i ett ungdomskulturellt sammanhang.

I verksamheten finns även försök till att försöka förändra ungdomarnas syn på myndigheter och patriarkala könsroller. Detta kan tolkas som empowermentstrategier där man försöker bryta utanförskapets logik och skapa ett socialt kapital med överbyggande möjligheter. Värdarnas fokus på att ungdomarna ska tänka efter vad de tycker kan tolkas som att det är en teknik i empowermentmetoden. De försöker få ungdomarna medvetna om sina fördomar och hur saker och ting hänger ihop i den sociala världen.

Lugna gatans tillhörighet i en frivillig sektor där man arbetar med förtroendeskapande metoder gentemot ungdomarna skapar en hel del problem med anmälningsplikten. Lugna gatans "tystnadsplikt" är till för att skapa förtroendefulla relationer till ungdomarna. I avtalen beskrivs att Lugna gatan ska arbeta utifrån sekretesslagstiftningen. Anmälningsplikten är inte reglerad på ett lika tydligt sätt. I vissa samarbetsgrupper har man försökt lösa problemet, genom att Lugna gatan alltid berättar för ungdomarna att de måste ta upp den enskildes förhållande på samarbetsmöten med socialtjänst, skola, fritidsförvaltning och polis. På detta sätt försöker man behålla ungdomarnas förtroende genom att man för vidare ett sakförhållande, i stället för att anmäla det, så att myndigheterna i sin tur får agera. Dessa frågor om anmälningsplikten är givetvis inte ett problem enbart för Lugna gatan; liknande problem finns hos andra yrkesgrupper inom både organisationer och myndigheter som arbetar i nära relationer med olika målgrupper.

Lugna gatans arbete i skolorna använder sig av en rad olika metoder och arbetsuppgifter. De fungerar som skolvärdar, kamratstödjare och ordningsvakter. Under verksamhetens utveckling har fler arbetsuppgifter tillkommit, bl.a. medverkan i undervisning stöd till

enskilda elever och samarbete med idrottsföreningar i det lokala området. Lugna gatans arbete i skolorna inkluderar en juniorverksamhet, vilket bidrar till bättre psykosocial miljö under raster och lektioner. Ett viktigt skäl till detta är att juniorerna många gånger försöker vara ett föredöme när de får chansen att få bli medlemmar. Jag tolkar juniorverksamheten som att de blir volontärer som kan stärka det civila samhället. Juniorverksamheten i kombination med att värdarna ofta har anknytning till området möjliggör även för skolan att närma sig stadsdelen i fråga. Juniorerna är t.ex. med i områdespatrulleringen och värdarna har ibland kännedom om elevernas föräldrar. Lugna gatans arbete i skolorna tolkar jag som ett socialt förebyggande arbete som ger effekter på både individ- och gruppnivå.

Lugna gatans områdesarbete kan sägas utgå från en nätverkstanke. Vårdar med lokalkännedom, tillsammans med juniorer och många gånger andra ungdomar, arbetar för att skapa trygghet och försöka förhindra t.ex. skadegörelse och för att lösa konflikter mellan ungdomar. En del i detta är att försöka mobilisera olika nätverk i förorten. Arbetet kan utifrån detta perspektiv tolkas som att det om möjligt stärker det civila samhällets uppmärksamhet på vad som händer i området. Patrulleringen ska också ses som en form av social kontroll där värdarna genom lokalkännedom har kunskap om vilka platser som kan vara problematiska. Den sociala kontrollen byggs upp genom att värdarna är kända samtidigt som den skapar ytterligare en trygghetsdimension i området. Lokalerna har fått en betydelse för arbetet genom att de kan användas för att bjuda in ungdomar i stället för att de ska ”hänga” ute i området. Lugna gatans lokaler och utnyttjandet av t.ex. sporthallar används även i en förebyggande mening när man anordnar t.ex. fotbollscuper under kvällarna. Möjligheten att erbjuda liknande aktiviteter som ett alternativ till att delta i ”kravallerna” i Rosengård har även utnyttjats.

Sammantaget bedömer jag att Lugna gatans arbete utifrån deras metod och vilka effekter det kan tänkas ge är positivt. Lugna gatan tycks mobilisera nätverk i lokalsamhället och i förhållande till ungdomarna skapa ett konstruktivt social kapital. Det sociala kapitalet som skapas har ibland även överbryggande tendenser, bortom förorten. Ett överbryggande socialt kapital är integrerande i allra högsta grad. Lugna gatan kan även sägas positionera sig som en frivillig organisation som därmed ses som något annorlunda av ungdomarna än tjänstemän från myndigheterna via sitt ”kulturella partnerskap”. Arbetet i sitt sammanhang kan också tolkas ha inslag av empowermentmetodens företräddarskap.

Lugna gatans partnerskap med det offentliga

Lugna gatans verksamhet ingår i ett organisatoriskt fält där de möter tjänstemän från skola, socialförvaltning, fritidsförvaltning och ibland polis. Lugna gatan arbetar jämte andra team eller yrkesgrupper om samma ungdomar i de olika områdena, t.ex. fritidsledare, förebyggare och annan fältverksamhet. Undersökningen visar att olika förebyggande insatser varierar, även verksamheternas utåtriktade arbete. I Fosie har man t.ex. haft ett behov att anordna samverkansmötet och schemalägga fältverksamheten för en rad olika verksamheter och projekt som riktar sig till unga människor. Syftet är att samordna resurserna men också att tydliggöra de olika uppdrag som finns. Ungdomar i förorterna har blivit en gemensam målgrupp för olika organisationers verksamheter.

Lugna gatans arbete har integrerats med de offentliga verksamheterna utifrån styrgrupper och operativa grupper. I de operativa grupperna har Lugna gatan en rapportering funktion; de har blivit det offentliga ögon och öron i ungdomarnas sociala landskap i skolan och i området. På så sätt får myndigheterna information, utan att behöva bedriva en egen utåtriktad verksamhet. Informationen som Lugna gatan ger tas i överlag emot positivt av tjänstemännen. Genom Lugna gatan får välfärdsrepresentanterna en kunskap som kan säga bestå av en områdesbaserad sådan, till skillnad mot den individuella kunskap som de redan har. I operativa gruppen ger Lugna gatan även information om individuella ungdomar som de tycker att skolan eller socialtjänsten ska uppmärksamma. Vissa tycker dock att informationen borde presenteras antingen mer djupgående eller på ett mer vetenskapligt sätt. Polisens åsikt i undersökningen talar om en misstro gentemot vad, eller snarare vad Lugna gatan förmedlar på dessa möten.

I ett organisatoriskt fält kan olika organisationer antingen skapa gemensamma roller eller uppleva att det finns ett konkurrensförhållande. Min tolkning är att man samarbetar bra i styrgrupperna utifrån de olikheter som finns. I Fosie i Malmö har man t.ex. förändrat samarbetsformerna kontinuerligt och har gemensamma diskussioner om viktiga aspekter där organisationerna uppvisar skillnader gentemot varandra, t.ex. frågor som rör vilken värdegrund man ska ha. Arbetet i Fosie visar att Lugna gatan kan karakteriseras som en liten och personbaserad organisation. Arbetet i styrgruppen och arbetsledningen gentemot de olika värdarna förändrades dramatiskt när en ny arbetsledare tillträdde och öppnade upp Lugna gatan för kommunikation gentemot tjänstemännen i styrgruppen. Jag tolkar det nätverksbaserade partnerskapet mellan det offentliga

och Lugna gatan i Fosie som ett delvis ”ambivalent partnerskap”. Samarbetsformerna fungerar i relation till verksamheten men de kulturella skillnaderna mellan värdarna och tjänstemännen verkar vara föremål för återkommande konflikter eller diskussioner.

Jag tolkar samarbetet i Lövgärdet som ett mer ”kommunikativt partnerskap”, där Lugna gatan tillskrivs en, i det stora hela, klar roll och med en uppgift i samarbetet med det offentliga.

I både Göteborg och Malmö visar undersökningen att tjänstemännen är positiva till Lugna gatans flexibilitet och tycker att deras egna organisationer är mer stelbenta. Det finns möjligheter att tolka in ett konkurrensförhållande mellan Lugna gatan och kommunala verksamheter som arbetar i områdena. Den här konkurrensen tar sig i uttryck i de kulturella skillnaderna mellan Lugna gatan-värdarnas och tjänstemännens olika värdegrunder, kulturella bakgrund och graden av närhet till ungdomarna. Givetvis kan detta förhållande tolkas som att det också handlar om att skydda den egna organisationens positioner i det sociala ungdomsarbetet. Lugna gatan representerar även, för svenska förhållanden, en ny ideell och områdesbaserad socialt förebyggande verksamhet. En verksamhet som har områdets och ungdomarnas livsvillkor som utgångspunkt i arbetet.

Olika maktrelationer kan kopplas till Lugna gatans relation till det offentliga. De blir då och då det som styr agendan och skapar en betydlig ansträngdhet i relationen. Konflikterna handlar om vilka identiteter som är acceptabla och legitima i förhållande till andra. Skillnader i värdegrund och hur man ser på anmälningar, tolkar jag som ett uttryck för denna identitetsskillnad. Skillnaden mellan Lugna gatan och det offentliga kan sägas bestå dels av att tillhöra en frivillig organisation jämfört med en myndighet, dels av att utföra ett mer informellt och stärkande arbete jämfört med ett professionellt och myndighetsutövande arbete, och dels av att representera förortens ungdomar och kulturer jämfört med att inta rollen som tjänsteman.

Kan man säga att Lugna gatans verksamhet och roll i de olika styrgrupperna har erhållit den legitimitet som kan behövas för att vara en fullgod samarbetspartner? När det gäller skolarbetet och juniorverksamheten är min tolkning att Lugna gatans arbete har fått en legitim status som samtidigt fungerar som ett komplement och alternativ till offentliga insatser. När det gäller områdesarbetet har Lugna gatans verksamhet en mer tveksam acceptans. Tjänstemännen tycker att metoden är otydlig och borde beskrivas på ett utförligare sätt. Andra åsikter lyfter fram Lugna gatans organisatoriska flexibilitet som nödvändig för att komplettera de kommunala verksamheternas större grad av tröghet.

Den kulturella skillnaden mellan Lugna gatans organisation och den kommunala organisationen ställer ibland till problem för Lugna gatans legitimitet. Andra förhållanden som försvagar Lugna gatans legitimitet är när en värd återfaller i brottslighet, vilket skadar Lugna gatan som organisation, polisens uttryckta misstänksamhet och de artiklar i dagspressen som fokuserar på negativa aspekter av Lugna gatan. Man kan tolka detta förhållande som att Lugna gatan i stor utsträckning är föremål för en extern diskurs som synar och granskar deras förehavanden. Ytterligare en tolkning är att Lugna gatan också representerar en frivillig organisation i kontrast till välfärdssamhällets institutioner.

Vid en tolkning av vilka strategier som finns för legitimitet kan man se att förhållandet är komplext. De offentliga verksamheterna kan sägas få sin legitimitet utifrån både en institutionell och normativ isomorfism, dvs. kommunala verksamheter får sin legitimitet via lagstiftning och sin professionalism. Detta förhållande tenderar att likrikta verksamheterna och göra dem administrativt orienterade. Lugna gatans strategi kan liknas vid en mimetisk isomorfism, där man använder en strategi för legitimitet genom att vara det lyckade exemplet i ett område som traditionellt sett tillhört det offentligas domäner.

Närhet för förändring

Enligt ungdomarna representerar Lugna gatans värdar något annat än de myndigheter som omgärdar ungdomarna och området. När de pratar om myndighetspersoner kan detta tolkas att de ser på dem utifrån platsbundna identiteter utanför området och därmed betraktar dem som något negativt eller t.o.m. potentiellt farligt. Här spelar säkert egna erfarenheter men även föräldrars eventuellt klientifierade relation till det offentliga in. Inte minst stenkastningen mot såväl brandkår som ambulanspersonal i Rosengård kan vara ett uttryck för detta.

Ungdomarna tycker att Lugna gatans värdar i ganska stor utsträckning representerar förorten genom deras lokala förankring, till skillnad mot myndigheter. Till detta bör man nog också lägga till en etnicitetsaspekt, eftersom ett stort flertal av värdarna också har en invandrarbakgrund. Ungdomarna lyfter vidare fram en viktig skillnad mellan värdarna och tjänstemännen som tillhör den offentliga sektorn. Medan värdarna anses kunna arbeta och ställa upp för ungdomarna under dygnets alla timmar, arbetar en tjänsteman mellan åtta och fem och far sedan hem till sitt liv som inte är i samma förort som ungdomarnas. Detta kan tolkas som att Lugna gatan kan saluföra sin verksamhet på ett annat sätt än vad en myndighet kan

och kan därmed ses som en frivillig organisation. Den ständiga "jouren" uppskattas av ungdomarna och ses som ett tecken på att de anses viktiga. Man kan fråga sig om inte denna "eldsjälsinsats" riskerar att bränna ut vissa värddar?

Ungdomarnas positiva åsikter om Lugna gatans metoder kan tolkas som att de lyckas ge ett socialt stöd till enskilda individer och delvis kan fungera som motstånd mot de stämpningsprocesser som ungdomarna är föremål för av det omgivande samhället. Här tror jag att det är viktigt att hur Lugna gatan representerar den lokala förorten. Ungdomarna verkar behöva någon som i en kulturell mening tillhör förorten för att vara mottaglig förändring. Om så är fallet kan det innebära att ett motstånd mot olika diskriminerande och segregeringar bör ske i form av att man stärker olika nätverk i det civila samhället. I dessa segregerade områden kan därmed det civila samhällets betydelse öka i förhållande till det offentliga.

Värdarnas kulturella närhet är säkerligen Lugna gatans styrka, samtidigt dess eventuella problem. Med utgångspunkt i en sådan metod, är det angeläget att värdens vuxenhet inte suddas ut i förhållande till vänskapen. För det är just att de har tidigare erfarenheter som inte ungdomarna redan har som kan utnyttjas i förändringsarbetet och göra dem till förebilder. Den kanske viktigaste slutsatsen man kan dra är att ungdomarna, genom Lugna gatan, har någon som både lyssnar på dem och bryr sig om dem. I en del av Lugna gatans lokaler kan även ungdomarna utveckla en rad olika "ungdomskulturella" kompetenser, som att spela musik och dansa. Detta kan vara av stor vikt, eftersom värdarna därigenom kan använda sin ungdomskulturella kompetens och problematisera vissa inslag i ungdomskulturen. I undersökningen ges t.ex. exempel på hur Lugna gatan genom övningar och t.ex. genom utbildningsgruppen Kropp och själ kan få killar att bli medvetna om sin "kompensatoriska maskulinitet".

Ungdomarna beskriver fyra skäl till att vilja bli eller vara juniorer. Att tillhöra en grupp skapar trygghet. De lär sig viktiga saker från utbildningarna, och så vill en del hjälpa andra som har problem. Vissa av ungdomarna uttrycker även individualpreventiva orsaker: att Lugna gatan har fått dem att ändra ett kriminellt beteende till att bli socialt anpassat. Det här kan sammantaget tolkas som att Lugna gatans socialt förebyggande arbete har effekter på både den individuella och den gruppmissiga nivån och att arbetet på individplanet har brottspreventiva förtjänster. Givetvis kan inte undersökningen uttala sig om hur djupgående dessa förändringar är.

Ungdomarna menar också att Lugna gatan har

förändrat såväl skola som området till att bli både tryggare och lugnare. I en tidigare studie lyfter t.ex. ungdomarna fram att de i stor utsträckning blir synliggjorda av skolvärdarna och på så sätt får en ökad känsla av ett meningssammanhang.

Lokalen har en viktig social funktion i områdesarbetet. Det är i lokalen som ungdomarna kan ha en social samvaro, få läxhjälp och samtala om existentiella frågor med Lugna gatans värddar.

Mycket tyder på att Lugna gatan i förhållande till ungdomarna bidrar till att skapa ett gemensamt socialt kapital, dvs. att ungdomsgruppen både får och kan utveckla sociala normer och värderingar och kompetenser som gör att de skapar en grupptillhörighet. Detta kan sägas utgöra ett socialt kapital som leder till 'bonding'. Detta kan ses som en möjlighet, att enskilda ungdomar ges plats i en social grupp som utvecklar schysta värderingar och normer. En möjlig svårighet kan vara om det sociala kapitalet blir alltför lokalt förankrat.

Finns det strategier i Lugna gatans arbete som också kan sägas leda till ett överbryggande socialt kapital? Ungdomarnas berättelser antyder att så är fallet. Att ungdomarna träffar ungdomar från andra stadsdelar har t.ex. lett till att de kulturella konflikterna mellan bostadsområdena har minskat. Detta kan tolkas som ett överbryggande socialt kapital. Strategin är också till stor del nätverksskapande och ger ungdomarna möjligheter till fler relationsbaserade erfarenheter.

Ungdomarna berättar att de har deltagit i politiska demonstrationer och att de har haft en namninsamling mot en nedläggning av Lugna gatan i ett område, detta kan ses som att de lyckas att göra sina erfarenheter från förorten till en mer generell förståelse. Om så är fallet kan Lugna gatans strategier i en mening tolkas som att de bidrar till en politisk form av socialt kapital. Detta kan då ses som ett resultat av att Lugna gatan till en del har lyckats att etablera ett företräderskap och därmed att verksamheten har vissa inslag av "empowerment".

Sammanfattningsvis kan man karakterisera Lugna gatans arbete utifrån ungdomarnas perspektiv som ett erfarenhetsbaserat socialt arbete som är trygghetsskapande och med förebyggande aspekter främst på individ- och gruppnivå.

SLUTDISKUSSION: VID VÄLFÄRDENS UTKANTER?

När jag började utvärderingen var syftet att undersöka Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö och verksamhetens metod. Det dröjde inte allt för länge innan jag insåg att utvärderingen därigenom hade kommit att handla om ett aktuellt samhällsproblem: Hur ska vi arbeta med ungdomar i utsatta och segregerade områden? Lugna gatans verksamhet berör därmed frågor om vilken roll det offentliga och frivilligorganisationer ska ha i detta arbete.

Förorterna beskrivs i forskningen i dag som tillhörande välfärdens utkanter där myndigheters uppsökande arbete och utförarenheter har dragit sig tillbaka och kan karakteriseras av att i större utsträckning bli socialadministrativa och inriktade mot myndighetsutövning. Medborgarnas relationer gentemot välfärdssamhället beskrivs i termer av klientens. Till detta kan läggas det kommunalt inriktade sociala ungdomsarbetets utveckling mot en mer evidensbaserad praktik som har lett till ett mer vetenskapligt förhållningssätt utifrån kognitivt inriktade metoder och manualbaserade relationer.

Detta innebär inte att myndigheter har lämnat förorterna åt sig själva. Utvärderingen visar på att det finns en hel del verksamheter och projekt som återfinns i områdena med fokus på såväl ungdomar som integration och där Lugna gatan är en liten men kompletterande del.

Mitt i detta, växer unga människor upp i ett utanförskap. Frågan är hur det offentliga kan bidra till integrerande möjligheter utan att ta hjälp av olika frivilligorganisationer? En slutsats man kan dra utifrån den här utvärderingen är att frivilligorganisationer kan stärka ungdomarnas livsvillkor, för att på så sätt försöka åstadkomma en förändring och integrativa möjligheter i ett partnerskap med offentliga insatser. Det offentliga och frivilligorganisationer behöver finna nya samarbetsvägar för att kunna medverka till ungdomars integration i det senmoderna samhället.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Les Back (1996) *New Ethnicities and Urban Culture: racisms and multiculturalism in young lives*. UCL Press, London
- Bauböck R. (1996) *Social and Cultural integration in a Civil Society*. I Bauböck R. Heller A. Zolberg A. R. (eds.) *The Challenge of Diversity. Integration and Pluralism in Societies of Immigration*. Ashgate, Brookfield
- Bunar N. (2001) *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Symposium, Eslöv
- Börjeson B. (2008) *Förstå socialt arbete*. Liber, Malmö
- Field J. (2003) *Social Capital*. Routledge, London
- Franzén M. (1992) *Den folkiga staden. Söderkvarter i Stockholm mellan krigen*. Arkiv förlag, Lund
- Hammarén N. (2005) *Välkommen till förorten om du vågar: territorialitet och manlighet*. I T. Johansson (red.) *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Daidalos, Göteborg
- Healy K (2005) *Social Work theories In Context: Creating Frameworks for Practice*. Palgrave Macmillan, Hampshire
- Helve H. & Brynner J. (eds.). (2007) *Youth and Social Capital*. Tufnell Press, London
- Johansson R. (2002) *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: en skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling*. Studentlitteratur, Lund
- Meeuwisse A. & Suneson S. (1998) *Frivilliga organisationer, socialt arbete och expertis*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 2-3.
- Molina I. (2006) *Identitet norm och motstånd bland ungdomar i förorten*. I D. Mulinari & N. Räthzel, (red.) *Bortom etnicitet*. Boréa, Umeå
- Payne M. (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete. Natur och kultur*, Stockholm
- Ristalammi P.M. (1999) *Rosengård och den svarta poesin: en studie av modern annorlundahet*. Symposium, Stockholm/Stehag
- Schoon I. (2007) *Social capital and social integration of young adults in changing times*. I H. Helve & J. Brynner (eds.). *Youth and Social Capital*. Tufnell Press, London
- Sernhede O. (2002) *Alienation is My Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige*. Ordfront förlag, Uddevalla
- Stern C. (1999) *Nyinstitutionell organisationsteori*, I G. Arhne & P. Hedström (red.) *Organisationer och samhälle; analytiska perspektiv*. Studentlitteratur, Lund
- Öhlund T. (1997) *Normaliseringspraktiker i det moderna samhället. En diskursanalys av åtta sociala ungdomsprojekt*. Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet, WSOY
- Kamali M. (1999) *Varken familjen eller samhället. En studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället*. Carlssons Bokförlag, Bjärnum
- Rapporter:**
- Engel C. (2008) *Mind the Gap. En empirisk studie av Lugna gatan i Göteborg och Malmö samt United Sisters i Uppsala*. Forskningsavdelningens arbetsrapportserie, Nr 55. Ersta Sköndal Högskola.
- Hjelm S. (2006) *Lugna gatan på Angeredsgymnasiet. Utvärderingsrapport. Version 2*.
- Högdin S. (2008) *Systrar förena er! Utvärdering av United Sisters, en tjejverksamhet i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Malmö*. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
- Lundström T. & Svedberg L. (1998) *Svensk frivillighet i internationell belysning – en inledning*. Särtryck ur Socialvetenskaplig Tidskrift årgång 5, nr 2-3
- Nordfeldt M. (2008) *Ideell sektor och stat som partners i ungdomsarbete. Utvärdering av Equal Outstanding*. Forskningsavdelningens arbetsrapportserie, Nr 54. Ersta Sköndal Högskola.

Sou (1993:32). Rapport av socialtjänstkommittén om Frivilligt socialt arbete

Ungdomsstyrelsens skrifter (2008:9) Fokus 08. En analys av ungas utanförskap.

Uppsatser:

Andersson E. & Johansson A. K. (2008) Lugna gatan i Malmö. Samarbetet mellan Lugna gatan och Malmö stad. B-uppsats i Socialt arbete i mångkulturella miljöer, Hälsa och Samhälle, Malmö Högskola

Fast S. & Ruuth L. (2007) Är Lugna Gatan ett lyckat koncept? En kvantitativ studie av niondeklassarnas tankar om verksamheten på Ryaskolan i Biskopsgården. B-uppsats, Socionomprogrammet, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Gundel Per Oskar (2008) Alternativ profession. En kvalitativ studie av Lugna gatan i Malmö. C-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Lodhi J. & Verme J. (2008) "Det är som vanligt". En kvalitativ studie om ungdomskulturellt identitetsskapande i Tensta. C-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Klaus M. (2008) Lugna gatan – kompetenta problemlösare. En studie om Lugna Gatans metod. C-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Dokument

Arvfondsdelegation (2005) Projektansökan och beslut om stöd ur Allmänna arvsfonden för Lugna gatans etablering i Göteborg och Malmö

Avtal Lugna gatan och stadsdelarna i Biskopsgården, Gunnared och Bergsjön

Områdesrapporter för områdena bergsjön, Biskopsgården och Lövgärdet/Rannebergen

BILAGA 1.

Sammanställning av utvärderingens undersökningsmetoder och antal intervjuer.

Sammanlagt har sex observationsstudier utförts. Två i skolor (Bergsjön och Rosengård). Fyra observationer i områdena och under kvällsaktiviteter (Bergsjön, Rosengård och Lövgärdet samt Biskopsgården). Deltagande på ett möte med Malmös centrala styrgrupp och vid ett möte hos den operativa gruppen i Lövgärdet/Rannebergen. Nedan redovisas det totala antalet intervjuer. Samtliga intervjuer utgör underlag för rapporten men alla är inte redovisade i rapporten pga av det urval av områden som gjordes.

Intervjuer:

Ungdomar:

- Ungdomar i Rosengård, 2 killar och 3 tjejer (1 st. gruppintervju)
- Ungdomar i Biskopsgården (informella samtal)
- Ungdomar i Lövgärdet 2 tjejer och 4 killar (1 st. gruppintervju)

Juniorer:

- 4 juniorer i Bergsjön (1 st. gruppintervju)
- 5 juniorer, 3 killar och 2 tjejer i Lövgärdet (1 st. gruppintervju)
- 2 st. Juniorer i Biskopsgården (1 st. Individuell)

Lugna gatan centralt i Stockholm:

- Nationell verksamhetschef (2 st.)
- Personalansvarig (1 st. individuell)
- Handledare (1 st. individuell)
- Utbildare (1 st. individuell)

Lugna gatan i Göteborg:

- Dåvarande verksamhetschef (2 st. individuell)
- Nuvarande verksamhetschef (1 st. individuell)

Lugna gatan i Bergsjön:

- 2 skolvärdar (1 st. gruppintervju)
- 2 områdesvärdar, 1 arbetsledare (1 st. gruppintervju)

Lugna gatan i Lövgärdet:

- Skolvärdar (1 st. individuell)
- Områdesvärdar (1st. gruppintervju)
- Arbetsledare (1 st. individuell)

Lugna gatan i Biskopsgården:

- skolvärd (1st. individuell)

- 2 områdesvärdar (1 st. gruppintervju)

Lugna gatan i Malmö:

- 2 arbetsledare + verksamhetsansvarig (1 st. gruppintervju)
- Verksamhetsansvarig (2 st. individuella)

Lugna gatan i Rosengård:

- 2 skolvärdar (1 st. gruppintervju).
- 3 Områdesvärdar (1 st. gruppintervju)

Södra innerstan:

- 2 skolvärdar (1 st. gruppintervju)
- 2 områdesvärdar (1 st. gruppintervju)

Fosie:

- Arbetsledare (1st. individuell)
- 2 skolvärdar (1 st. gruppintervju)
- 2 områdesvärdar (1 st. gruppintervju)

Tjänstemän:

Lövgärdet:

- Telefonintervjuer med tjänstemän som är medlemmar i den operativa gruppen, 1 rektor, 1 tjänsteman vid socialförvaltningen, 1 chef från fritidsförvaltningen, 1 polis.

Fosie:

- Stadsdelschef (1 st. individuell)
- Tjänsteman stadsdelen (2 st. individella)
- Sektionschef, socialtjänsten (1 st. individuell)
- Chef för fritidsverksamheten (1 st. individuell)
- Socionom (1 st. individuell)

Rosengård:

- Chef för förebyggande och fritidsverksamheten (1 st. individuell)
- Biträdande rektor (1 st. individuell)

Södra innerstaden:

- 2 tjänstemän vid stadsdelsförvaltningen (1st. gruppintervju)

